T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

HALKLA İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI

KİŞİLERARASI İLETİŞİM BİLİM DALI

ORTA ÖĞRETİMDE ÖĞRENCİ-VELİ-ÖĞRETMEN BAĞLAMINDA EĞİTİM VE ÖĞRETİME DAİR ALGI FARKLILIKLARI VE YANILGILAR

Yüksek Lisans Tezi

ÇAĞLAYAN BABACAN

İstanbul, 2016

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

HALKLA İLİŞKİLER ANA BİLİM DALI

KİŞİLERARASI İLETİŞİM BİLİM DALI

ORTA ÖĞRETİMDE ÖĞRENCİ-VELİ-ÖĞRETMEN BAĞLAMINDA EĞİTİM VE ÖĞRETİME DAİR ALGI FARKLILIKLARI VE YANILGILAR

Yüksek Lisans Tezi

ÇAĞLAYAN BABACAN

Danışman: YRD. DOÇ. DR. HEDİYETULLAH AYDENİZ

İstanbul, 2016

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

HALKLA İLİŞKİLER Anabilim Dalı KİŞİLERARASI İLETİŞİM Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS öğrencisi ÇAĞLAYAN BABACAN'nın ORTA ÖĞRETİMDE ÖĞRENCİ-VELİ-ÖĞRETMEN BAĞLAMINDA EĞİTİM VE ÖĞRETİME DAİR ALGI FARKLILIKLARI VE YANILGILAR adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 28.09.2016 tarih ve 2016-15/1 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 05/01/2017

Öğretim Üyesi Adı Soyadı		**İmzası**
1. Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. HEDİYETULLAH AYDENİZ	
2. Jüri Üyesi	Prof. Dr. CENGİZ ANIK	
3. Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. YUSUF ALPAYDIN	

İsim ve Soy isim : Çağlayan Babacan
Anabilim Dalı : Halkla İlişkiler
Programı : Kişilerarası İletişim
Tez Danışmanı : Yrd. Doç.Dr. Hediyetullah Aydeniz
Tezin Türü ve Tarihi :Yüksek Lisans-Eylül 2016
Anahtar Kelimeler : algı, algıda farklılık ve yanılgı

ÖZET

Tarafların birden fazla olduğu bir organizasyonda karşılıklı bağımlılıklar ve ilişkiler bir zorunluluktur. Bir organizasyon, resmi ya da özel fark etmeksizin, uzun dönemli ve istikrarlı ilişkiler geliştirip etkinliğini artırmak istiyorlarsa bu karşılıklı bağımlılığı yönetmek zorundadır. Eğitim uzun dönemli, öğrenci, veli ve öğretmenden oluşan tarafların karşılıklı bağımlılığıyla yürütülen bir faaliyettir. Uzun dönemli bu bağımlı ilişkilerin mutlaka belli periyotlarla gözden geçirilmesi gerekir; tezin amaçlarından biri budur.

Öğrenci, veli, öğretmen eğitim faaliyetlerinde paylaşılan rollerdir. Bütün sosyal roller gibi bu rollerde kişilerin eylemlerine yön verir ve karşılıklı ilişkilerin olduğu diğer rollerle birleşerek öngörülebilir sonuçlar doğurur. Eğitime dair kavramların öğrenci, veli, öğretmen rollerini paylaşan bu kişilerce aynı şekilde algılanmadığı, bu algı farklılıkları ve algı yanılgılarının nedenleri üzerinde taraflar arasında bilgi paylaşılmadığı, kişilere özgü bu algı farklılıkların diğer kişilerce bilinmediği düşünülmektedir. Bu tezin bir diğer ve asıl amacıdır.

Eğitim faaliyetlerinde açıklık, güven ve anlayışın oluşturulması; eğitimin tarafları arasında işbirliği, elbirliği ve koordinasyonun sağlanması için bu algı farklılıkları ve yanılgıların incelenmesi gereği duyulmuştur. İletişim olmadan çatışma gerçekleşmez. İletişim hem çatışmayı yaratabilir hem çatışmayı azaltabilir. Başka birinin bakış açısına duyarlılık gösterilmediği sürece, kişi kendi bakış açısını en akılcı bakış açısı olarak görür.

Kişilerin algılarındaki farklılık ve yanılgıları belirlemek amacıyla Kartal 50. Yıl General Refet Bele Orta Okulu'nda 2014-2015 eğitim öğretim yılına ait 79 veli, 65 öğrenci ve 67 öğretmenin katıldığı araştırmada, eğitime dair seçilen kavramlar, araştırma için hazırlanan 11 soruluk ankete yerleştirilmiştir. İki bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümde algı kavramı, algının özelikleri gibi kavramlar açıklanmış ve diğer alanlarla ilişkileri belirtilmiştir. Ayrıca bu bölümde araştırmanın sonuçlarının tartışılacağı kuramlar açıklanmıştır. Kuramsal olarak algı farklık ve yanılgılarının kaynakları anlatılmıştır. İkinci bölümde araştırmanın yöntem ve tekniği tanıtmanın

yanında araştırmadan elde edilen bulguların analizi yer almıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular spss 22.0 istatistik programı ile analiz edilmiştir. Çalışmada kullanılan anket sorularına katılımcıların verdiği yanıtlara Chi- Squre ve Kruskal Wallis analizi yapılmış algı farklılık ve yanılgılarına dair seçilen kuramlarla yorumlanacak kadar anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: algı, algıda farklılıklar, algı yanılgıları, eğitim, yükleme, pozitif yanılsamalar

Name and Surname : Çağlayan Babacan
Field : Public Relations
Programme : Interpersonal Communication
Supervisior :Yrd. Doç.Dr. Hediyetullah Aydeniz
Degree Awarded and Date :Master -September 2016
Keywords : perception, perception differences, perception errors

ABSTRACT

Interdependence and relations are neccessities for an organization that has more than one side. If an organization, no matter it is formal or private, wants to develop a long term and stable relation it has to manage this interdependence. Education is an activity which is applied by a long term interdependence that is created by students, parents and teachers. The long term dependent realitionshiphas to be revisedat certain points. This is one of the goals of this thesis.

Being a student, parent, teacher are the roles that are shared in training activities. Like all the social roles, these roles lead one's actions and uniting with the other roles including mutual relationships cause results that are anticipated. The concepts related to education concepts are not perceived similiary by those people who shares the role of students, parents and teachers and information is not shared among these people because of the differences and the errors of the perceptions. Moreover, it is thought that perception differences particular to the people are not known by the others and which shows the main goal of this thesis.

To form openness, trust and understanding in training activities neccessitates examining these perception differences and errors to provide cooparation and coordination among training parties. Without communication, conflict can not be substantiated. Communication not only creates conflict but also it lessens. As one not show sensitiveness for other's point of view, one can see his may see his most rationalist.

With the purpose of to determine one's perception differences and errors; in the research belonged to 2014-2015 Academic Year at Kartal General Refet Bele Secondary School with the attending of 79 parents, 67 teachers and 65 students, the chosen concepts related to education are placed in an 11 question survey which is prepared for the research.

In the first chapter of the study; concept of perception and the concepts such as concept features are explained and the relations with the other fields are indicated. Also, in this chapter the theories in which the research results will be discussed are explained.

Theoratically,the source of perception difference and errors are explained . In the second chapter; besides the research's method end technique; the analiysis of the findings that are obtained from the research are analyzed by the statistic 22.0 programme. The answer given by the participents Chi Square and Kruskal Wallis analysis are appiled to the survey questions used in the study. And meaningfull results that can be interpared by the chosen theories relating to perception differences and errors are reached.

Key Words : perception, perception differences, perception errors, education, attribution, possitive illusion

ÖNSÖZ

Araştırmanın doğru rotayı bulması, araştırma için bir ölçek geliştirilmesi, araştırmanın yönteminin belirlenmesi, araştırmanın yapılması, bulguların bilimsel bir metin haline getirilmesinde şüphesiz en büyük katkıyı, tezin hazırlık süresi boyunca, bütün meşguliyetine rağmen, içtenlikle bana yardımcı olan tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Hediyetullah Aydeniz sağlamıştır. Kendisine çok teşekkür ederim.

Tez çalışmamın başlangıcında fikir ve kaynak olarak kendilerinden destek aldığım, derslerini dinlemekten büyük keyif duyduğum hocalarım Sayın Doç. Dr. Ali Büyükaslan ve Yrd. Doç. Dr. Şevki Işıklı'ya teşekkür ederim.

Bunun yanında tezle ilgili ciddi yardımlarını gördüğüm iş arkadaşlarım Sayın Sueda Özcan Ceran, Alper Sadıç ve Eylem Kılıç da teşekkür etmem gereken insanlardan.

spss programına araştırma verilerinin girilmesi ve raporlanmasında hep yanımda olan dostlarım Evren Çolakoğlu ve Erol Yılmaz'a da teknik yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

Çağlayan Babacan

İstanbul-2016

İÇİNDEKİLER

ÖZET……..… …..I

ABSTRACT……..…… ….. … ..III

ÖNSÖZ ……..……..…… …V

TABLO LİSTESİ……..…….VIII

ŞEKİLLER LİSTESİ……..XI

KISALTMALAR…….XI

GİRİŞ……..…1

BİRİNCİ BÖLÜM

ALGI KAVRAMI, KAPSAMI, ÖZELLİKLERİ, ALGI ÇEŞİTLERİ; ALGI FARKLILIKLARI VE YANILGILARINA GENEL BİR BAKIŞ, ALGI FARKLILIKLARI VE YANILGILARININ NEDENLERİ VE KAYNAKLARI

1.1.ALGININ KAVRAMSAL ANLAMI VE KAPSAMI……..…..8

1.2.ALGININ ÖZELLİKLERİ 15

1.2.1.ALGILAMA KİŞİYE ÖZGÜ BİR DENEYİMDİR 16
1.2.2.ALGILAMADA SEÇİCİLİK VARDIR 17
1.2.3.ALGILAMA KİŞİYE ÖZGÜ ÇIKARSAMA İÇERİR 18
A1.2.4. ALGILAMA KŞİYE ÖZGÜ DEĞERLENDİRME İÇERİR 18

1.3.ALGININ ÇEŞİTLERİ 18

1.3.1.DUYGUSAL ALGI 18
1.3.2.SEÇİMLEYİCİ ALGI 19
1.3.3.SOSYAL ALGI 19

1.4.ALGIDA FARKLILIK VE YANILGILARA GENEL BİR BAKIŞ……..…20

1.5.KURAMSAL YAKLAŞIM: ALGIDA FARKLILIK VE YANILGILARIN NEDENLERİ VE KAYNAKLARI

1.5.1.ATFETME TEORİSİ 26
1.5.2.POZİTİF YANILSAMA 27
1.5.2.1. GERÇEK DIŞI OLUMLU BENLİK DEĞERLENDİRMESİ 28
1.5.2.2. ABARTILMIŞ KONTROL ALGISI 28
1.5.2.3. GERÇEKÇİ OLMAYAN İYİMSERLİK 29
1.5.3.ALGI FARKLILIKLARINI İÇEREN İLETİŞİM MODELLERİ 29
1.5.3.1. HEİDER'İN ZİHİNSEL DENGE KURAMI 30
1.5.3.2. NEWCOMB'UN SİMETRİ MODELİ 31
1.5.3.3. FESTİNGER'İN BİLİŞSEL ÇELİŞKİ KURAMI 32
1.5.3.4. GRUNİG'İN HALKLA İLİŞKİLER MODELİ 32

İKİNCİ BÖLÜM

ORTA ÖĞRETİMDE ÖĞRENCİ-VELİ-ÖĞRETMEN BAĞLAMINDA EĞİTİM VE ÖĞRETİME DAİR ALGI FARKLILIKLARI VE YANILGILARI ARAŞTIRMASI: 50. YIL GENERAL REFET BELE ORTAOKULU

2.1.ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİĞİ……..……34

2.1.1.ARAŞTIRMANIN MODELİ 35
2.1.2.ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ 35
2.1.3. VERİ TOPLAMA ARACI 35
2.1.4.VARSAYIMLAR 37
2.1.5. VERİ TOPLANMASI 37
2.1.6.VERİ ANALİZİ 38

2.2.ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE ANALİZİ……..…..38

2.2.1.ÖĞRENCİ KATILIMCILARA AİT BULGU VE ANALİZLER……..…….38

2.2.2.VELİ KATILIMCILARA AİT BULGU VE ANALİZLER……..…52

2.2.3. ÖĞRETMEN KATILIMCILARA AİT BULGU VE ANALİZLER……..……..…..67

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME……..……..…….……82

EKLER……..……..…….88

KAYNAKLAR……..……...…101

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1: Anketteki Kavram-Tematik Alt Yapı İlişkisi…… **36**

Tablo 2: Öğrenci Katılımcıların Yaşlara Göre Dağılımı……. **39**

Tablo 3: Öğrenci Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı…… **39**

Tablo 4:1.2.1.Öğrencinin Akademik Başarısında Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı **. 40**

Tablo 5: 1.2.2.Öğrenci İçin Olumsuz Sayılabilecek Bir Durumda, Maddi Manevi Kayıp Söz Konusu Olduğunda İç/Dış Yükleme Yapanların Dağılımı **……..……**… **41**

Tablo 6: 1.2.3.Öğrenci –Öğretmen Çatışmasına Şahit Olunduğunda İç/Dış Yükleme Yapanların Dağılımı……..…….. **42**

Tablo 7: 1.2.4.Eğitim-Öğretim Faaliyetinde Hedeflenen Sonucu Elde Edememe ve Sınav Başarısızlığını Açıklamada Katılımcıların Sıralaması……..……..**42**

Tablo 8: 1.2.5.Çağdaş Eğitimi Yakalama Konusunu Bileşenlerini Önem Sırasına Göre Dağılımı**……**……..……**43**

Tablo 9: 1.2.6.Pozitif Yanılsamalardan "geleceğe dair bilimsel olmayan iyimserlik" Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı **……**……...**44**

Tablo 10: 1.2.7.Pozitif Yanılsamalardan "kendimize dair abartılmış atıflar" Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı……..…**45**

Tablo 11: 1.2.8.Pozitif Yanılsamalardan "kendimize dair abartılmış atıflar" Başlığına İlişkin Bulguların Dağılım……..……**46**

Tablo 12: 1.2.9.Pozitif Yanılsamalardan "altından kalkamayacağımız işlere kalkışmak" Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı……..…**47**

Tablo 13:1.2.10.Pozitif Yanılsamalardan "altından kalkamayacağımız işlere kalkışmak" Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı…….. **48**

Tablo 14: 1.2.11.Pozitif Yanılsamalardan "geleceğe dair bilimsel olmayan iyimserlik" Başlığına İlişkin Bulguların Dağılım…… **51**

Tablo 15: Veli Katılımcıların Yaşlara Göre Dağılımı…….…..…….**52**

Tablo 16: Veli Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı…….……**53**

Tablo 17: Veli Katılımcıların Medeni Hale Göre Dağılımı……**53**

Tablo 18: Veli Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı……**54**

Tablo 19: Veli Katılımcıların Çocuk Sayısına Göre Dağılımı……**54**

Tablo 20: 2.2.1.Öğrencinin Akademik Başarısında Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı…….……**55**

Tablo 21: 2.2.2.Öğrenci İçin Olumsuz Sayılabilecek Bir Durumda, Maddi Manevi Kayıp Söz Konusu Olduğunda İç/Dış Yükleme Yapanların Dağılımı…….**56**

Tablo 22: 2.2.3.Öğrenci –Öğretmen Çatışmasına Şahit Olunduğunda İç/Dış Yükleme Yapanların Dağılımı…….….**57**

Tablo 23: 2.2.4. Eğitim-Öğretim Faaliyetinde Hedeflenen Sonucu Elde Edememe ve Sınav Başarısızlığını Açıklamada Katılımcıların Sıralaması ……...**58**

Tablo 24: 2.2.5. Çağdaş Eğitimi Yakalama Konusunu Bileşenlerini Önem Sırasına Göre Dağılımı ……**59**

Tablo 25: 2.2.6.Pozitif Yanılsamalardan "geleceğe dair bilimsel olmayan iyimserlik" Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı…….……**59**

Tablo 26: 2.2.7.Pozitif Yanılsamalardan "kendimize dair abartılmış atıflar" Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı…….……**60**

Tablo 27:2.2.8.Pozitif Yanılsamalardan "kendimize dair abartılmış atıflar" Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı……..**61**

Tablo 28: 2.2.9.Pozitif Yanılsamalardan "altından kalkamayacağımız işlere kalkışmak" Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı…….……..…..**62**

Tablo 29: 2.2.10.Pozitif Yanılsamalardan "altından kalkamayacağımız işlere kalkışmak" Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı……..……**63**

Tablo 30: 2.2.11.Pozitif Yanılsamalardan "geleceğe dair bilimsel olmayan iyimserlik" Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı……..…… **66**

Tablo 31: Öğretmen Katılımcıların Yaşlara Göre Dağılımı……**67**

Tablo 32: Öğretmen Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı…….…..**68**

Tablo 33: Öğretmen Katılımcıların Medeni Hale Göre Dağılımı……..…..**68**

Tablo 34: Öğretmen Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı……..….. **69**

Tablo 35: Öğretmen Katılımcıların Çocuk Sayısına Göre Dağılımı…….. **69**

Tablo 36: 3.2.1.Öğrencinin Akademik Başarısında Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı…….**70**

Tablo 37: 3.2.2.Öğrenci İçin Olumsuz Sayılabilecek Bir Durumda, Maddi Manevi Kayıp Söz Konusu Olduğunda İç/Dış Yükleme Yapanların Dağılımı……..….. **71**

Tablo 38:3.2.3.Öğrenci –Öğretmen Çatışmasına Şahit Olunduğunda İç/Dış Yükleme Yapanların Dağılımı……..……**72**

Tablo 39: 3.2.4. Eğitim-Öğretim Faaliyetinde Hedeflenen Sonucu Elde Edememe ve Sınav Başarısızlığını Açıklamada Katılımcıların Sıralaması ……...……..……**72**

Tablo 40: 3.2.5. Çağdaş Eğitimi Yakalama Konusunu Bileşenlerini Önem Sırasına Göre Dağılımı ……..……...…….**73**

Tablo 41: 3.2.6.Pozitif Yanılsamalardan "geleceğe dair bilimsel olmayan iyimserlik" Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı…….…….**74**

Tablo 42: 3.2.7.Pozitif Yanılsamalardan "kendimize dair abartılmış atıflar" Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı……..…**74**

Tablo 43: 3.2.8.Pozitif Yanılsamalardan "kendimize dair abartılmış atıflar" Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı……..**76**

Tablo 44: 3.2.9.Pozitif Yanılsamalardan "altından kalkamayacağımız işlere kalkışmak" Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı…….…**77**

Tablo 45: 3.2.10.Pozitif Yanılsamalardan "altından kalkamayacağımız işlere kalkışmak" Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı…….……..….**78**

Tablo 46: 3.2.11.Pozitif Yanılsamalardan "geleceğe dair bilimsel olmayan iyimserlik" Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı……..…….……**81**

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1: Algının Araçları……..……. **11**

Şekil 2: İletişim Etkinliklerinde Algının Kullanım Başlıkları ….. **14**

Şekil 3: Güdüleyici İletişimin Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri ….. **15**

Şekil 4: Heider'in Denge Modeli…… **31**

Şekil 5: Newcomb'un ABX Modeli……. **32**

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
spss	Statistical Package for the Social Sciences
vd.	Ve diğerleri

EKLER

Ek-1 :Öğrenci Katılımcılara Uygulanan Anket…… **88**

Ek-2 : Veli Katılımcılara Uygulanan Anket…… **92**

Ek-3:Öğretmen Katılımcılara Uygulanan Anket…… **96**

GİRİŞ

Bu bölümde çalışmaya temel teşkil eden problemin durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın soruları, araştırmanın kapsam ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

Problem Durumu

Eğitim, bireyin davranışlarında yaşantı yoluyla ve iradi olarak, belirli bir yönde "değişim" yaratma sürecidir. Eğitimin, kavramsal açıklamalarında, (Demirel, 2012, Cevizci,2010) bireyin davranışlarında bir değişiklik meydana getirilirken bu değişikliğin "yaşantı yoluyla" olması, "kasıtlı" olması ve "istendik" yönde, yani daha önceden planlanması nitelikleri bulunmaktadır. Eğitimle birlikte bu araştırmaya dâhil edilen eğitimle bağlantılı temel bir kavram olan öğretim; "Bir ders programında belirlenen esaslara uygun öğrenme-öğretme süreci için gerekli hazırlıkların yapılması, sürecin gerçekleşmesi ve beklenen davranışların tümünün görülünceye kadar sürdürülen hizmetler" (Demirel, 2012, s.103) olarak tanımlanmaktadır. Çalışmada "eğitim" ve "öğretim", bu kavramsal anlamıyla kullanılacaktır. Yine bu çalışmada, eğitim ve öğretim kavramları ile halen yürürlükte olan 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nda belirtilen 6-14 yaşındaki çocukları kapsayan ve okullarda gerçekleşen planlı ve programlı faaliyetleri anlatmaktadır. Adı geçen bu faaliyetler 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda "örgün eğitim" ana başlığı altında "okul öncesi eğitimi", "ilköğretim", orta öğretim" ve "yükseköğretim" olarak bölümlere ayrılmaktadır. Çalışma, bu kanunda "ilköğretim" olarak belirtilen bölüm sınırları içinde kalacaktır.

Eğitim ve öğretim kavramı sözlük ve yönetmeliklerdeki tanımlarından daha farklı anlam boyutları da içermektedir. Tezcan (1985, s.4) "eğitim; bireyin yaşadığı toplumda, yeteneğini, tutumlarını, davranış biçimleri geliştirdiği süreçler toplamıdır." diyerek eğitimin sürekliliğine dikkat çeker. Gerçekten de eğitim sürekli olmasının yanında kuşatıcılığıyla da, bir milletin istisnasız bütün fertlerini içine alan bir süreç haline gelir. Fiziksel ve zihinsel farklılıklar veya engellere rağmen bir ülkenin bütün vatandaşları bu sürece katılır. Özoğlu (2007, s.1) ise dünyada uygulanan herhangi bir

eğitim ve öğretim programı incelediğinde iki boyutun göze çarptığını söyler. Bireyi bir organizma olarak ele alan ve bireyin gereksinimleri, tutkuları, istekleri ve güdüleri ile ilgilenerek gelişmesine yardım eden bir boyut; bir de toplumsal ortamın bireyi bilinçlendirerek ondan bazı isteklerde bulunduğunun benimsendiği diğer boyuttur. Özoğlu bu yaklaşımı ile eğitimin bireysel ve toplumsal boyutunu belirterek eğitimin çok boyutluluğuna dikkat çeker.

Yukarıdaki tanımların ön plana çıkardığı "süreç" ve " boyut"; bu çalışmada üç bileşen etrafında ele alınmıştır. Eğitim ve öğretim sürecinin bileşenlerini "öğrenci-aile-öğretmen"in oluşturduğu düşünülmektedir. Bu yüzden çalışmada eğitim ve öğretim kavramları bu üç bileşen özelinde incelenmiştir.

Birinci bileşen olarak ele alınacak olan aile, Tezcan'a (1985, s.157-160) göre, toplumun nüfus kaynağı olarak biyolojik işlevi, ihtiyaçları karşılayan üretim birimi olarak ekonomik işlevi olan, değer, sevgi ve güvenin doğal kaynağıdır. Üyelerine bazı sorumlulukları yüklediği ve kültürü aktardığı için toplumsallaştırma işlevi, bireyi dolaylı etkilediği için eğitim işlevi vardır. Aile eğitim sürecinde pasif bir bileşen değildir.

İkinci bileşen olarak ele alınacak olan öğretmen için Tezcan'ın (1985, s.368-370) saydığı niteliklerin oldukça kapsamlı olduğu söylenebilir. Ona göre öğretmen; bilginin aktarılması ve bilgiyi öğrencinin almasına köprü olduğu için "bilgiyi yayıcılık", ceza ve ödülün uygulayıcısı olarak "disiplincilik", haklıyı ve haksızı ayırıp kimin haklı olduğuna karar verdiğinden "yargıçlık", öğrenciye ait en mahrem konuları ele aldığı için "sırdaşlık" ilkokuldan itibaren öğrencilere öz bakımda yardımcı olduğundan "anne-baba",öğrenciyi hayata hazırladığından "toplumsallaştırma", eğitim ve öğretim yöntemlerinde uzman olduğundan "metodojist", öğrencinin davranışlarını denetleyip yönlendirdiği için "önderlik", sürekli iyi ve kötüyü ayırdığı için "nasihatçi" yönü vardır.

Üçüncü bileşen olarak ele alınacak olan öğrenci ise eğitimin odak noktasını ve eğitimin nihai hedefini ve çıktısını oluşturmaktadır.

"Toplum içinde her birey her an belirli bir yer işgal eder. Belli bir zaman süreci içinde işgal edilmiş böyle bir yere sosyoloji ve sosyal psikoloji dilinde bireyin sosyal konumu (status) denir." (Yörükan, 2000, s.133) Fransızca kökenli olan "*status*" sözcüğü "*konum*" anlamının yanında "*yer, pozisyon veya mevkii*" anlamlarını da içerir. Yörükan yine aynı çalışmasında belirttiği gibi (2000, s.133) Adler'e göre, rol teriminin her sosyal konum için kalıplaşmış bir grup davranışa ve bu davranışların içermekte olduğu bütüne işaret eder. Çalışmada ortaöğretimdeki eğitim ve öğretim faaliyetlerinin bileşenleri olarak ele alınan öğrenci- veli- öğretmen kavramları, Adler'in adlandırdığı biçimde sosyal hayatın içinde bir "*konum*" olarak değerlendirilmektedir.

Eğitimin tarafları kabul edilen öğrenci-veli ve öğretmen, toplumda farklı sosyal konumlara sahip bireylerdir. Ve bu bireyler kendilerini çevreleyen bir dış dünya ile kuşatılmışlardır. Bireyin dış dünyasını kendi dışındaki herkes ve her şey oluşturur. Bireyin dış dünyaya açılan kapısı ve onunla temas noktası "iletişimdir".

Lazar'ın varlıklar arası bir sunum olarak tanımladığı iletişim, insanlığın var oluşuyla başlamıştır. "Dünya nüfusunun 8 milyara dayandığı oldukça fazla bir kalabalık içinde yaşadığımız bu zamanda, bu karmaşık toplumda ahengi var eden başkalarının görüş alanına girme kapasitesidir." (Lazar, 2001, s.18)

Başkalarının görüş alanına girildiği anda ise iletişim, algılama boyutuyla başlar ve temellenir. Algılamadaki farklılıklar, iletişim kalitesini düşürmekte ve taraflar arası işbirliğini azaltmaktadır. Algılamanın, dış dünya ile ilgili, duyular ve buna ilave olarak hissetme yolu ile bilgi edinme süreci, yorumla nesnelliğin kaybolması (İnceoğlu,2011, s.86; Saydam, 2012, s.88) ve "duyumsal öğeleri bir bütün olarak ya da bir anlam verme" (Hançerlioğlu, 1997, s.19-20) tanımlamaları yukarıdaki savı desteklemektedir.

Bu çalışmada algı kavramı, "duyu organları vasıtası ile uyarıcıların tutarlı, anlamlı bir bütünlük oluşturacak şekilde örgütlenmesiyle, analiziyle, yorumuyla ve senteziyle ilişki süreçlerin tamamı"nı (Budak, 2005, s.43) içerecek biçimde kullanılmaktadır. Bu tanımlamadaki süreçten kasıt, uyarıcıların duyulara ulaşmasından, algılanan şeyin tanınmasına, farkına varılmasına, kavranmasına, anlamlandırılmasına vb kadar etkin olan fiziksel, nörolojik, fizyolojik, bilişsel ve duyusal sistemlerin çalışmasıdır.

Yukarıda açıklanan sınır, süreç ve boyutta ele alınan ve eğitimin temel bileşeni olan öğretmen, öğrenci ve velilerin örgün eğitim sürecinde, başarı ve başarısızlıkta sorumluğu taraflara yüklerken, tam bilgi sahibi olmadıkları durumlarda bilgi boşluklarını doldururken, tarafların anlaşmazlıklarında sorumlu tuttukları tarafı seçerken ve bu anlaşmazlıkları çözme tercihlere göre kendilerinin de farkında olmadıkları yanlılığın etkisiyle algılarında bir farklılık oluşmaktadır. Eğitimin taraflarının geleceğe yönelik bakış açıları ve kendi potansiyelleri ilgili yanılsama ise yine eğitimin tarafları olarak bu çalışmada ele alınan bireylerin algılarında bir yanılgıya neden olmaktadır. Bu bağlamda ele alınan "algı farklılığı ve yanılgılar", çalışmanın temel problematiğidir. Eğitimin bileşeni olan tarafların algılarındaki farklılık ve yanılgılara; yükleme yanlılığının ve pozitif yanılsamaların etkisi çalışmanın üzerinde durduğu konudur.

Araştırmanın Amacı

Çalışmanın konusunun birden çok tarafı olması, algı kavramının, sosyal algı olarak daraltılmasını gerektirmektedir. Bu nedenden algı kavramı, sosyal algı bağlamında kullanılacaktır. Çalışma, bu sosyal algıya etki ettiği düşünülen iki nokta üzerinde durmaktadır. Bu noktalar, öğrenci-veli-öğretmen olarak sosyal konumlarına sahip olanların bir örgün eğitim sürecinin sorumluğu yükledikleri kimseleri seçerken, eğitimin tarafları tam bilgi sahibi olmadıkları durumlarda bilgi boşluklarını doldururken, anlaşmazlıklarında sorumlu ararken ve bu anlaşmazlıkları çözerken içinde bulundukları yanlılığın, algılarında bir farklılık oluşturup oluşturmadığı araştırılmaktadır. Eğitimin tarafları; eğitimle ilgili gelecekleri ve kendi potansiyelleri ile ilgili yanılsamanın, sözü edilen tarafların algılarında bir yanılsama oluşturup oluşturmadığı araştırılan üçüncü noktadır. Özetle eğitimin taraflarının sosyal algılarına; yükleme yanlılığı ve pozitif yanılsamaların etkisi araştırmanın konusudur.

Eğitim sürecinin omurgasını oluşturan öğrenci- veli ve öğretmen sosyal konum farklılığı, insan olmanın gereği, çalışanın konusu olan yükleme yanlığı ve pozitif yanılsamaların etkisi ile eğitim ve öğretimle ilgili kavramları öznel algıladıkları ve anlamlandırdıkları düşünülmektedir. Bu çalışma orta öğretimde veli, öğrenci ve öğretmen bağlamında eğitim ve öğretime dair kavramlar algılanırken sözü edilen tarafların algılarındaki öznel algı ve anlamlandırmalar, algı farklılıkları ve yanılgıları olarak adlandırılmıştır. Bu algı farklılıkları ve yanılgıların nedenlerini çalışma için seçilen teorik yaklaşımlarla Kartal 50. Yıl General Refet Bele Orta Okulu örneği çerçevesinde açıklamayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın Sorusu

Orta öğretimde veli, öğrenci ve öğretmen bağlamında eğitim ve öğretime dair kavramlar algılanırken sözü edilen tarafların algılarındaki farklılıklar ve yanılgıların nedenleri nelerdir?

5 alt soru ile araştırmanın temel sorusunun çerçevesi netleştirilmeye çalışılmıştır. Bu sorular şunlardır:

1. Bir örgün eğitim –öğretim faaliyetinde başarı ve başarısızlığın sorumlusu; veli, öğrenci ve öğretmen tarafından nasıl açıklanmakta, taraflar açısından olumsuz karşılanan durumlarda sorumluluğun kime ait olduğu düşünülmektedir? Bu düşüncelerinin temelinde anlamlı bir yanlılık söz konusu mudur?

2. Eğitimin bileşenin oluşturan taraflar eğitim faaliyetlerinde ihtiyaç ve beklentilerinin karşılanması önceliğinin hangi tarafa tanınması gerektiğini düşünmektedirler? Bu öncelik belirlenmesinde bir yanlılık söz konusu mudur?

3. Öğrenci kendi geleceği, veliler; velisi bulunduğu öğrencinin akademik geleceği ve öğretmenler kariyer geleceği hakkında iyimser mi yoksa kötümser bir algılama içerisindedir? Bu bakış açılarında bir anlamlı bir yanılsama söz konusu mudur?

4. Eğitimin tarafları, eğitim faaliyetleri içinde hangi tarafın önemli olduğu hakkındaki algıları nelerdir? Bu algılarında bir yanlılık söz konusu mudur?

5. Eğitimin tarafları, eğitim ve öğretim faaliyetlerinde zor bir durumla baş edebilme kapasitelerini nasıl algılamaktadırlar? Bu algılarında bir yanılsama söz konusu mudur?

Araştırmanın Hipotezi

Orta öğretimde veli, öğrenci, öğretmenlerin etkileşiminde tarafların; eğitim ve öğretime dair kavramları algılarken; farkında olmadıkları bir yükleme yanlılığı ve pozitif yanılsamaların etkisi ile algılarında farklılık ve yanılgı oluşur.

Araştırmanın Önemi

İletişimin temelinde kaynak ve alıcının; karşılıklı mesajlarının, yorumlarının, anlam ve referans çerçevelerinin doğru algılaması beklenir. Çalışma, ele alınan tarafların eğitim ve öğretimle ilgili kavramları ve kendilerinin eğitim etkinliklerindeki yerini algılarken ortaya çıkan farklılıkların tespitinin ve açıklanmasının yanında bu farklılıklardan kaynaklanan sonuçların bir bütün olarak anlamlandırılması için önerileri de içerecektir.

Bu araştırma orta öğretim kavramı ve Kartal 50. Yıl General Refet Bele Orta Okulu özelinde sınırlı olup öğrenci, veli ve öğretmenleri içine alacaktır. Çünkü eğitim ve öğretimin insan unsurunu, bir başka deyişle eğitim ve öğretimin canlı yanını bu kişiler oluşturmaktadır. Bu kişilerin aynı uyaranları ve kavramları aynı şekilde algılamaları, anlamlandırmaları birbirinin algı setinden ve referans noktalarından haberdar olmaları aralarındaki iletişimi güçlendirecektir. Tarafların iletişimlerini tek yönlü ve asimetrik olmaktan kurtaracak ve çift yönlü simetrik hale getirecektir. Araştırmada, eğitimin bileşenleri olarak ele alınan öğrenci, veli ve öğretmenler, kendilerine uygulanan ve bu çalışmaya özel hazırlanan ortak bir ankette; eğitim ve öğretimle ilgili kavramları temsil eden durumları, bu kavramlarla ilgili olguları kendilerine sunulan seçeneklerle açıklamışlardır. Ankete katılanların seçenekleri "yükleme kuramı" ve "pozitif yanılsamalar" kuramlarına göre hazırlanmış ve sonuçlar bu kuramlara göre irdelenmiştir.

Çalışmanın kapsamı ve sınırlılıkları ise şöyledir: Araştırma İstanbul ili, Kartal İlçesi 50. Yıl General Refet Bele Orta Okulu'nda 2014-2015 eğitim- öğretim yılındaki öğrenci, veli ve öğretmenleriyle sınırlıdır. Değişkenler ise eğitim ve öğretime dair algı farklılıklarıyla sınırlıdır. Algı farklılıkları ve yanılsamaları açıklarken yararlanılacak

kuramlar, "pozitif yanılsama" olarak Taylor tarafından adlandırılan yanılsama kavramı, yükleme kuramlarından oluşmaktadır. Araştırma değişkenleri ölçmek için geliştirilen anketteki bulgularla sınırlıdır. Araştırma evrenini ve örneklemini 50. Yıl General Refet Bele Orta Okulu oluşturmaktadır.

Algı ile ilgili yapılan taramada algının temel olarak psikoloji, sosyoloji ve felsefe alanlarıyla ilgili temel kavramlardan birisi olduğu da saptanmıştır bu yanı ile eğitimi doğrudan ilgilendirmektedir.

"Algı" başlığı altında, YÖK'ün kamuya açık arşivinde 16 Ekim 2015 tarihinde algı anahtar kelimesiyle yapılan taramada, 209 adet yüksek lisans ve doktora tezi çalışması bulunmuştur. Bu çalışmaların ait olduğu alanlar sınıflandığında 57 adet eğitim ve öğretim alanı, 9 adet işletme, 6 adet güzel sanatlar ve psikoloji olmak üzere en çok çalışılan alanların bunlar olduğu saptanmıştır. Bu çalışma da eğitim ve öğretim alanına ait olduğundan, şimdiye kadar akademik çalışmalara konu edilmesi anlamında, en çok tercih edilen alana yöneliktir.

Milli Kütüphane'nin veri tabanında, 10 Aralık 2015 tarihi itibari ile yapılan taramada içinde "algı" sözcüğü geçen 187 kayıt bulunmuştur. Bu kayıtların 68 tanesi örgün eğitime yönelik eğitim materyali, 80 tanesi yüksek lisans ve doktora tez çalışması, 29 tanesi de basılı kaynaktır. Bu 29 basılı eserden 11 tanesi bu tezin konusu olan algı kavramıyla ilgilidir.

Beyazıt Kütüphanesi'nin veri tabanında 11 Aralık 2015 tarihi itibari ile yapılan taramada; mükerrer kayıtlar ve içinde algı kelimesi geçtiği halde çalışmanın konusu olan algı kavramıyla ilgisiz olanlar çıkarılmıştır. Bunun sonucunda fiziksel algı kavramıyla ilgili 14 yüksek lisans ve doktora tez çalışması, 1 bildiri, 10 adet basılı esere rastlamıştır. Sosyal bilimlerdeki algı kavramıyla ilgili 39 yüksek lisans ve doktora tez çalışması, 12 araştırma raporu ve 27 basılı esere rastlanmıştır.

İSAM veri tabanında 12 Aralık 2015 tarihi itibari ile yapılan taramada; mükerrer kayıtlar ve içinde algı kelimesi geçtiği halde çalışmanın konusu olan algı kavramıyla ilgisiz olanlar yine çıkarılmıştır. Bunun sonucunda fizyolojik algı kavramıyla ilgili 4 basılı esere, sosyal bilimler alanına ait olarak 25 yüksek lisans ve doktora tez çalışması, 16 adet basılı eser, 20 adet araştırma raporuna rastlanmıştır.

Kitapyurdu kitap satış sayfasında yapılan taramada, 2 adet organizasyonel algı, 3 adet subliminal algı, 3 adet algılama yönetimi, 1 adet doğrudan algıyı anlatan esere rastlanmıştır.

Bu veri tabanlarında yapılan taramalarda dikkat çeken önemli bir nokta şudur, yapılan tez çalışmaları ve basılı eserlerin ekseriyeti bir toplum ya da organizasyonun belli bir kavramı algılaması ile ilgili olmasıdır. Doğrudan algı kavramını açıklayan ya da bu kavram üzerine yazılan eser ve tez çalışmasının görece olarak az olduğu gözlemlenmiştir.

Dijital arama motoru Google'da "perception" (algı) sözcüğü yazıldığında yaklaşık 135 milyon sonuç çıkarken; Türkçe "algı" sözcüğü yazıldığında 1 milyon 70 bin sonuç çıkmaktadır. Google Scholar'da yapılan taramada son 1 yılı kapsayan taramada ise 166 sonuç çıkmaktadır. Türkçe algı sözcüğü ile ilgili 17.000 sonuç çıkmaktadır.

Yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak sosyal bilimler alanında olması bu tez çalışmasının da önemini gösterdiği düşünülmektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde, algı kavramının anlamı, kapsamı, özelikleri ve çeşitleri ele alınacaktır. Teorik bir görünüm sergileyen bu bölüm, algının diğer alanlarla ilişkisini anlatmanın yanında algı kavramına algı farklılıkları ve yanılgılarına genel bir bakış niteliğinde olacaktır. Ayrıca bu bölümde algı farklılıkları ve algı yanılgılarının kaynaklarının ve nedenlerinin ele alınacağı kuramsal bölüm olacaktır. Sonraki bölümde yapılacak bulgu ve analizlerin dayandığı teoriler bu bölümde tanıtılacaktır.

İkinci bölümde, araştırmanın nasıl hazırlandığı, araştırmanın yöntemi ve kullanılan teknikler açıklanacaktır. Bu bölümde anketteki sorulardan elde edilen bulgular cevabı aranan problematik çerçevesinde ortaya konacaktır. Uygulanan anket sonuçlarına göre elde edilen bulguların, birinci bölümde ele alınan kavramsal ve teorik çerçeveyle ilişkisi üzerinde durulacak ve varsayımlar doğrultusunda analizi yapılacaktır.

Sonuç kısmında da elde edilen sonuçlar belirtilerek sektöre ve taraflara yönelik öneriler dile getirilecektir. Ayrıca bu çalışmanın teorik ve uygulamalı boyutlarıyla alana yönelik kullanılabilecek yaklaşımlar belirtilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ALGI KAVRAMI, KAPSAMI, ÖZELLİKLERİ, ALGI ÇEŞİTLERİ; ALGI FARKLILIKLARI VE YANILGILARINA GENEL BAKIŞ, ALGI FARKLILIK VE YANILGILARININ NEDENLERİ VE KAYNAKLARI

Bu bölümde algı kavramının anlamı, algının oluşumu ve çeşitleri açıklanacaktır. Ayrıca algı kavramının kapsamına değinilecektir. Bu tez çalışması, algı merkezli bir çalışma olduğundan teorik bir çerçeve oluşturmanın önemli olduğu değerlendirilmektedir. Bu bölüm tez çalışmasının konusu olan algı farklılıklarının ve yanılgılarının kaynaklarına genel bir bakış niteliği taşımasının yanında algı farklılığı ve yanılgılarla ilgili araştırmanın bulgularının değerlendirileceği kuramlar tanıtılacaktır.

1.1.ALGININ KAVRAMSAL ANLAMI VE KAPSAMI

Sözlük anlamı "bir şeye dikkati yönelterek, o şeyin bilincine varmak, idrak; anlama yeteneği, anlayış, akıl erdirme" (Türkçe Sözlük, 1988, s.80,1047) olarak ifade edilen algı sözcüğü, doğduğu dil olan Latince'de "almak" anlamına gelen capere kelimesinden gelir (Darıcı, 2012, s.167). Algı sözcüğü, felsefe ve psikolojide giriş kısmında verilen sözlük anlamından daha geniş olarak ifade edilmektedir. Algının kapsamının anlaşılması için bu bilimlerinin tanımlarına da değinmekte yarar görülmektedir.

Bir psikolojik kavram olarak algı; " duyu organlarının vasıtası ile uyaranların (duyusal bilgilerin) tutarlı ve anlamlı bir bütün olacak biçimde örgütlenmesi" (Budak, 2005, s.43) olarak en genel şekilde ifade edilir. Algı, uyaranlarla algılayıcının karşılaşması değildir. Algılamada uyarıcıların yani duyusal bilgilerin seçilmesi, düzenlenmesi, örgütlenip anlam verilmesi şeklinde bilinçli faaliyetler söz konusudur. Bu anlam verme sürecinde algılayanın bilgi seti içinde yakıştırma, yer bulma, yargılayıp değerlendirme faaliyetlerini kapsayan fiziksel, nörolojik, fizyolojik, bilişsel, duygusal sistemlerin algılamaya dâhil olması kastedilir. (Budak, 2005, s.43; Kaynak, 1995, s.65; Cüceloğlu,2014,s.98)

Algının "nesnel dünyanın öznel bilince aktarılması" (Hançerlioğlu,1997,s.17) şeklinde ifade edilen bir başka tanım, tez çalışmasının alanı ile örtüşmektedir. Nesnel dünyadaki uyaranların öznel bilince aktarılması sürecinde yanılgıların ve farklılıkların ortaya çıkması kaçınılmazdır.

Algı kavramının tanımlanmasında üç noktanın tekrar vurgulanmasında yarar görülmektedir:

Birincisi algı, anlık olarak başlasa bile bir süreçtir; İkincisi sahip olduğumuz bilgi setimiz algımızı etkileyecektir; Üçüncüsü verileri örgütleyip anlamlı bir parça haline getirme algılamadan elde edilen sonuçtur.

Geştalt psikologları, algıyı anlık ama bütünsel bir süreç olarak görmektedirler. Müzik dinlerken notları düşünmeyip melodiyi bir bütün olarak algılamak gibi… Daha sonraki araştırmacılar, algıyı kişinin yaşantısı sonucu elde ettiği deneyimlerden kopmaksızın yapısal ve işlevsel boyutunun olduğunu vurgulamışlardır. Yapısal boyutu, algılayıcının fizik çevresi ve fizik çevresinin onun sinir sitemine gönderdiği uyaranlardır. İşlevsel boyutu ise algılayıcının ihtiyaç ve deneyimlerinin oluşturduğu bilgi setidir. (Anık, 2016, s. 80)

Algılamada daha önceki yaşantının deneyimlerin ve sahip olunan bilgi setinin; uyaranların anlamlandırılmasında, yargılanmasında, yorumlanmasında son derece etkili olduğu (Kaynak,1995 s.65; Cüceloğlu, 2014, s.98) bu tez çalışmasının ana fikrini oluşturduğundan, altı çizilmesi gerekmektedir. Algılama, sahip olunan bilgi düzeyi ve bilgi boyutlarıyla sınırlandırılmıştır. Bu sınırın dışında kalan uyaranlar dikkate alınmaz ve bilgi işlemine dâhil edilmezler. Bu aşamada duyum(sensation) ile algı (perception) arasındaki farklılığa dikkat edilmesi gerekir. Duyum nörofizyolojik bir süreçtir. Sinirsel enerjinin alıcı organ aracılı ile akışını ifade eder. Algı ise birbirinden bağımsız ve değişik duyu organlarından aktarılan verilerin anlamlı bir bütün olacak biçimde birleştirilmesini ifade eder (Cüceloğlu, 2014, s.98).Bireylerin sahip olduğu bilgi birikimi, yetiştiği kültür ve çevre farklı olacağı için "herhangi bir olgunun bireylerce algılanmasının farklılık göstermesi de doğal ve anlaşılır olacaktır." (Kaynak,1995 s.65) Schramm'ın temel iletişim modelinde ve Wiener'ın sibernetik iletişim modelindeki "kodaçıcı" kavramı algı farklılığı yanılgıların açıklanmasında kritik bir önem taşımaktadır. Bu kavram mesajın algılanırken alıcının yorumlaması sonucu anlamlandırıldığını anlatmaktadır. (Anık, 2014, s.57-58)

İnsanın her zaman, onu kuşatan bir çevre ile var olduğu çevresiyle etkileşiminden bağımsız ele alınamayacağı bir gerçektir. Algının oluşumu da bir çevreyle doğrudan ilintilidir. "Algı, iç ya da dış çevreden gelen uyarıcıları, bireyin duyu organları yolu ile ya da hissetmesi ile başlar." (Karabulut, 2014, s.14) Algının bu özelliği bizi iletişimin genel tanımına benzer bir durumla karşı karşıya bırakır. İletişimdeki "alıcı-kaynak" yapısı; algı konusunda "algılayan-çevre" biçiminde benzer bir yapıyla karşımıza çıkar. İfade en öz şekliyle "kişinin çevrede olup biteni anlamlandırma sürecidir." (Karabulut, 2014, s.14)

Karabulut (2014, s.15) algıyı hazırlayıcı faktörleri "dikkat, hazırlayıcı kurulum, deneyimler, duyusal yoksunluk ve güdü" olarak sıralar. Dikkat sözcüğü algının seçici olmasını; hazırlayıcı kurulum bireyin birden fazla uyaranla karşı karşıya geldiğinde yalnızca bir uyaranı seçmesini; deneyimler öğrenilmiş bilgileri, duyusal yoksunluk kavramı bireye yönelik uyaranların engellenmesi ile öteki algılarda da değişiklik

olduğunu; güdü (motiv) kavramıyla bireyin davranışlarının bir hedefe yönelik gerçekleşmesini ya da nesneyi elde etmeye yönelten içsel güçleri kastedilir.

"Zihinsel işlemci üç aygıt ile işletilmektedir. Bu aygıtlardan birincisi hayallerimiz, daha önce kayıt altına alınan anılarımız, beklentilerimiz, değerlerimiz, arzularımız, umutlarımız, plan-proje-taslak-hedef-amaçlarımız ve buna benzer birikimlerimizdir. İkinci aygıt zihnimizde var olan kategorilerimiz, şablonlarımız, şemalarımız, kalıplarımız, yargılarımız veya değerlendirmelerimiz, yorumlarımızdır. Üçüncü aygıt ise bu iki aygıtla birlikte işleyen kabul veya ret, yaklaşama veya uzaklaşma, sempati ya da antipati takdir ya da tel 'in, tekziplerimizdir." (Anık, 2014, s. 33-34)

Algılama, duyusal süreçlerle başlar ama yukarıda ifadesini bulan zihnin öznel araçlarıyla tamamlanır. Başlama ve tamamlama arasındaki zaman farkı o kadar kısadır ki, normal koşullar altında bu kısa süre anlaşılmaz. Bu zihinsel işlemin sonucunda öznel doğruya ulaşılır.

Algı, bireyin kendi dışındaki dünya ile temas noktasıdır. Bu bağlamda "dış çevreden gelen uyaranların, duyu organları üzerinde bıraktığı etkiyi 'duyu' diye tarif ederken oluşan etkinin zihnimizde oluşturduğu şekle verilen anlama" (Karabulut, 2014, s.14) algı denir. Dış dünya ile temasın adı olarak da kullanılabilecek "algı" için kullanılan araçlar duyu organlarıdır. Duyu organlarıyla dış dünya arasındaki etkileşim alanını oluşturan algı, insan ve iletişimine dair en kritik bilgileri içermektedir. "Çoğu psikolog ve davranış bilimcisi, bireysel davranışın bir stimulus (uyarıcı) ve response (karşılık) mekanizmasının işlemesi sonucu oluştuğu"(Kaynak, 1995, s.66) belirtir. İnsanın, dış dünya ile temasının "söz konusu bu iki gözlem ucu arasında geçen oluşumları 'bir küçük kara kutu' diye geçiştirirler." (Kaynak, 1995, s.66) bu kara kutunun içeriğinin anlaşılması için algılama sisteminin tanınması gerekir.

Tutar (1988, s.96-98) algılamanın beş aşamada gerçekleştiğini söyler. Bunlar; uyaran(stimulus),ışık, ses, basınç, ısı gibi fiziksel güçlerdir… Duyu, anlam itibariyle algıya daha yakındır… İzlenim, çevreden gelen uyaranların, anlamaya yetecek güçte olmadığında insanda bıraktığı etkidir… Dönüt, insanın izlenim aşamasında belirsizlikten, yanılgıdan, önyargıdan ve ikircikten kurtulması için edinilen duyuyu yorumlayarak değerlendirilmesidir… Anlama aşamasıyla da algılama tamamlanır.

Algı, "duyumsal bir bilgilenme olarak tanımladığımızda duyma, tatma, koklama, dokunma duyularından oluşan beş duyu organımız aracılığıyla ve bunlara ek olarak da hissetme duyusu yardımı ile bilgi edinme süreci**"** (İnceoğlu, 2011, s.86) olarak bileşenleri ifade edilir.

Algılamak = Herhangi bir	olayı, nesneyi, ilişkiyi	görmek dokunmak duymak tatmak koklamak hissetmektir.

Şekil 1: Algının Araçları

Kaynak: Metin İnceoğlu, "Tutum Algı İletişim" İstanbul: Siyasal Kitapevi 2011, s.87.

Bu çalışmanın hazırlık aşamasında yapılan tarama sonucunda "algı" kavramının felsefe, sosyoloji ve psikoloji olmak üzere üç temel alanla ilişkisi olduğu saptanmıştır."Kısaca bilgi teorisi (theory of knowledge) diye ifade edebileceğimiz epistemoloji" (Dolu, 2012, s.51) felsefenin önemli bir alanını oluşturmaktadır. Epistemoloji dünya hakkında ne bilebileceğimizi ve nasıl bilebileceğimizi araştırdığı için "algı" kavramıyla yakından ilgilidir. İlkçağ filozoflarından çağdaş düşünürlere kadar hemen her düşünür bilgi ve insanı, iki kutuplu bir akımın birer ucu kabul etmiş ve yanılsamalardan söz etmiştir. Örneğin İlkçağ filozoflarından Georgias'ın görüşlerinde, Platon'un "mağara benzetmesi"nde insanların mutlak doğru karşısında yanılsamalara mahkûm olduğu görüşü savunulur. (Cevizci, 2005, s.62) Helenistik dönem felsefecilerinden "Pyrrhon'a göre, dış gerçeklik, bilinemez, zira onun bileşenleri birbirinden ayrılmaz. O, şeyler arasında fark bulunmadığını, şeylerin ayırım ve belirleme kabul etmediğini, bize onları kavrama, tanımlama imkânı verecek bir ölçü bulunmadığını söyler". (Cevizci, 2005, s.116) Bu görüşlerde de insanın algısındaki farklılık ve yanılgılar kabul edilmektedir. Özellikle 17. Yüzyılda modern felsefe ve aydınlanma düşüncesinin temelini atan John Locke ve Berkeley; bu çalışmanın başlığını oluşturan algı farklılıkları ve yanılgılardan doğrudan söz etmişlerdir. John Locke, yazdığı "İnsanın Anlığı Üzerine Bir Deneme" adlı eserde insan bilgisinin kaynağını, kesinliğini ve sınırlarını araştırıp ortaya çıkarmayı hedefler. Bu eserinde "aklın doğuştan getirdiği teorik ve pratik hiçbir ilke bulunmadığını, zihnin boş bir levha olduğunu ve her şeyin deneyim yoluyla bilinebileceğini öne süren Locke, bütünüyle Aydınlanmacı bir tavırla, insanlara her alanda ya da her şeye yeniden başlayacaklarını bildirir." (Cevizci, 2005, s.422) İnsanın zihnini bir "*tabula rasa*" (boş levha) kabul eden Locke, duyumlarımızla bu boş tahtayı doldururken dünyanın bizim duyumsadığımız gibi olup olmadığını sorguluyordu. Bu sorgulama bu çalışmanın da temelini oluşturan algı farklılıkları ve yanılgılar kavramıyla örtüşmektedir. Locke ile çağdaş olan Berkeley de "Var olmak, algılanmış olmaktır." sözüyle doğrudan algı konusuna eğilmiştir. "Berkeley bu noktada duyuların bize fiziki nesnelerin algılanmadıkları zaman da var olduklarının bilgisini sağlayamadığını söyler." (Cevizci, 2005, s.446) Öznenin yani algılayanın nesneye yani algılanana damgasını vurduğunu öne süren Berkeley'e göre yanılmak kaçınılmazdır. Rasyonalizmin kurcusu sayılan Descartes'ın yöntemini belirlerken kendine sorduğu ilk soru "Bilgi ne zaman tartışmasız doğrudur?" sorusudur. Descartes, matematiksel bir aksiyomun felsefi bir eşdeğeri işlevi görecek denli kesin bir

şey var mıdır, bunu aramıştır. Bu konu ile ilgili suyun içindeki sopa örneğini verir. Suyun içinde düz bir sopa yerleştirildiğinde büküldüğü görülür. Dokunulduğunda düz olduğu anlaşılır. Dolayısıyla bu örnekte görme ve dokunma duyularının birbiriyle çeliştiği görülür. Descartes'a göre bu örnekten çıkarılacak sonuç, duyularımız bizi bazen yanıltıyorsa, o zaman mutlak kesinliği sağlamaktan yoksundurlar. Descartes bu örnekten yola çıkarak algılara ve düşüncelere güvenilmeyeceğini, algı ve düşüncelerimizin bizi yanıltabileceğini söyleyerek (Draaisma, 2010, s. 86-92) algı yanılgılarından doğrudan söz eder. Bu çalışma felsefe temelli bir çalışma olmadığından konunu felsefe ile ilgisi bağlamında bu bilgilerin de ifade edilmesinde fayda görülmüştür.

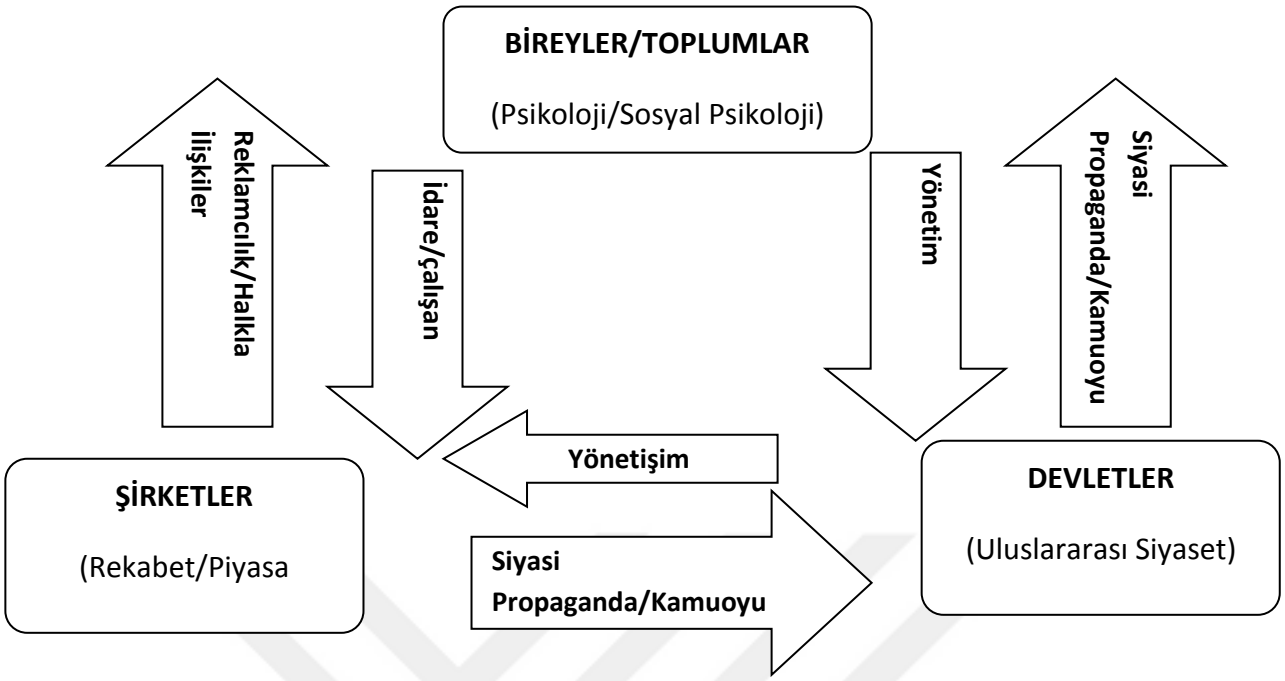
Çalışmanın asıl ait olduğu bilim alanı kişiler arası iletişim ve halkla ilişkilerdir. Halkla ilişkiler bir kavşak disiplinidir. "Halkla ilişkilerin bugüne kadar sayılabilmiş 500'e yakın tanımı bulunmaktadır." (Saydam, 2012, s.57) Tanımlamadaki bu çokluk, halkla ilişkilerin farklı disiplinlerin kesiştiği bir kavşakta durmasıdır. Psikoloji, sosyoloji, felsefe ve antropolojinin ve bu disiplinlere bağlı bütün alt disiplinlerin halkla ilişkilere katkısı vardır.

Halkla ilişkiler, faaliyetleri hem iç hem dış kamulara yönelik olarak yapılandırılır. Halkla ilişkilerde algının önemi, hem iç hem dış kamunun birey olma özelliklerinden dolayı ihtiyaç, beklenti, istek ve yaşam değişkenlerine inme zorunluluğundan kaynaklanmaktadır. İç kamunun ortak hedefleri gerçekleştirirken motivasyon, verimlilik gibi iç etkenleri de gözetmeleri gerekmektedir. Bu iç etkenlerde istenen düzey yakalanırken dış kamuyla karşılıklı iletişimi, anlayışı oluşturmak ve sürdürmek gereklidir. Halkla ilişkilerde asıl görev fiiliyat yani hareket değildir, ilgi yaratma ve ilişki kurmadır. (Saydam, 2012, s.58, s.193; Uğurlu, 2008, s.145-164) "Bir insanın belli bir yönde eyleme geçebilmesi için önkoşul; amaçlanan yöndeki alternatif varlığın bilinmesi ve bu alternatif bilgiyi algılamasıdır." (İnceoğlu, 2011, s.85) Halkla ilişkiler çalışmasında gerek iç kamuya gerekse dış kamuya sunulan bilgilerle, kişilerin hedeflenen yönde harekete geçirilmesi, motive edilmesi, iç ve dış kamunun birbirine işletmenin hedefleri doğrultusunda yakınlaştırılması, inisiyatif geliştirilmesi ve bunları işletmenin amaçları doğrultusunda kullanılması hedeflenir. Bu bağlamda iç ve dış kamunun doğru tespiti, tespit edilen bu kitlenin özelliklerinin belirlenmesi, sunulacak mesajların özeliklerinin ne olacağı ve mesajın hangi kanallarla sunulacağı, algı kavramıyla doğrudan ilişkilidir. (Kadıbeşgil, 2003, Uğurlu, 2008, Saydam, 2012)

"Birey ve bireyler arasında, yapılan anlam yüklü simgeler gönderimi, alımı, işlenimi, yeniden gönderimi, yeniden alımı, yeniden işlenimi sürecine iletişim denir." (İnceoğlu, 2011, s.199) İletişim sözcüğünün Latincedeki karşılığı olan communication sözcüğü, dilimizdeki iletişim sözcüğünden çok daha kapsamlı olarak ortaklığı, birlikteliği, toplumsallaşmış olmayı da içerir. İletişimde bulunmak ve iletişime geçmek bireyin kendi dışındaki dünyayı ve dış dünyadaki etkenleri algılamasıyla başlar. Bu algılama üç basamaktan oluşur. Birincisi duyu organlarıyla elde edilen mesajların beyne gitmesidir. Bu basamak fizyolojik faktörleri içerir ve bu çalışmanın odaklandığı nokta değildir. İkinci basamak gelenek, kültür, inançlar gibi kişinin sosyal çevresinden kaynaklanan mesajlar ve bu mesajların yorumlanmasıdır. Bu çalışma algıyı bu basamaktan itibaren incelemektedir. Algının oluşumunu tamamlayan üçüncü basamak, bireyin sosyal, kültürel, demografik özellikleri, geleceğe ilişkin beklentileri, toplumsal konumu ve geçmiş tecrübeleri ile öğrenilmiş faktörleri içerir. Bu basamak da bu çalışmanın eğildiği basamaktır. Bu çalışmada algılamadan kasıt, dünyayı

anlamlandırmamızı sağlayan duyusal verilerin beyne iletildikten sonra toplanan bu verilerin işlenip düzenlenip yorumlanmasıdır. (Karabulut 2014 s.40-41; Kaypakoğlu 2010, s.17) İletişim bilimci Ronald J. Stupak algılamaları deneysel algılamalar ve zihinsel algılamalar olarak iki başlıkta toplamaktadır. Deneysel algılamaları görme, işitme, dokunma, tatma ve koklama yoluyla algılamalar oluştururken; bir konuda var olan fikirler aracılığı ile verileri algılandırma da zihinsel algılamaları oluşturur. Algılama dış dünyadan gelen uyaranların etkisiyle oluşan fiziksel duyuların zihinde yorumlanması iletişim konusu ve algıyı temelden birbirine bağlamaktadır. Algılama insanların dış dünya ile temastan elde ettikleri bilgileri düzenleyip yorumlayarak dış dünyanın kendileri için anlamlı bir resmini oluşturdukları süreçtir. (Saydam, 2012, Kaypakoğlu, 2010, İnceoğlu, 2011,Çevik, 2014) İletişim kişinin dış dünya ile bağlantısını sağlayan etkinlik olduğu için algı kavramını ele almadan iletişim kavramı tam anlaşılmayacağı düşünülmektedir.

Algı da iletişim de kişiler arası değerler ile belirlenen dikkat ile başlar. Kişi kendi değerleri, kültürü açısından ilgi çekecek olay ve kişilere yönelir. Bu yönelme için, uyaranın algı ile sonuçlaması gerekmektedir. Bir uyaran dikkat çekip algı ile sonuçlandığında algı ile alınan bilgiler belleğe işler oradan da daha önceden zihinde işlenmiş kodlanmış mesajlara dönüşür. Bu mesajlara iletişim sürecinde kullanılır. Bu mesajların anlamlandırılmasında değer yargıları, kültür, grup normları ve grup ritüelleri belirleyicidir. (Orallı, 2014, s.240) Halkla ilişkiler, reklamcılık, siyasal iletişim, propaganda etkinliklerindeki bütün uygulamalar bu anlamlandırma sürecini etkilemeye yöneliktir. "İletişim, reklamcılık ve propaganda gibi alanlarda ortaya konan kavram ve modellerin tümü tutum temellidir." (İnceoğlu, 2011, s.17-18) Çünkü tüm bu etkinlikler sponsoru adına hedef kitlenin tutumlarını değiştirmeyi amaçlar. Artık "felsefede antik çağdan beri tartışılan algı kavramı, psikoloji biliminin temelini oluşturmaktadır. Bu kavram benzer şekilde iletişim, sosyoloji, sosyal psikoloji, siyaset bilimi, seçim ve kampanya ve propaganda faaliyetlerini analiz etmede önemli bir etmendir." (Şahin, 2014,s. 252) İletişim etkinliklerinde toplumun oluşturduğu grupları, bu gruplar arasındaki ilişkilerin boyutlarını ve bu ilişkilerdeki boyutlarda algıyı nasıl inceleyeceğimizi şöyle bir şekille gösterebiliriz:

Şekil 2: İletişim Etkiliklerinde Algının Kullanım Başlıkları

Kaynak: Bilal Karabulut, "Algı Yönetimi" İstanbul: Alfa Yayınları 2014, s. 253

Eğitimde hedeflenen sonuç tutumları değiştirmektir. Tutum "bireyin çevresindeki herhangi bir olgu veya nesneye ilişkin sahip olduğu tepki eğilimidir." (İnceoğlu, 2011, s.16) Tutumu bireyin olay, durum veya olgu karşısında ortaya konması beklenen davranış biçimi olarak da ifade eden İnceoğlu, insanın tutumuyla kişilik özellikleri, içinde yer aldığı toplumsal ve kültürel çevre, toplumsallaşma süreci, bilgi birikimi ve yaşam deneyimleri arasında sıkı bir ilişki olduğunu söyler. "İnsanın belli bir yönde eyleme geçebilmesi için önkoşul; amaçlanan yöndeki alternatif varlığın bilinmesi ve bu alternatif bilgiyi algılaması." (İnceoğlu,, 2011, s.85) olduğuna göre eğitimde sunulan mesaj ve bilgilerin öğrenciler tarafından algılanması onların tutumlarını etkileyecektir. Unutulmamalıdır ki, "tutum ve davranışların arkasındaki itki, itici güç; kişinin zihinsel ve duygusal dünyası, bunlara kaynaklık eden yaşam deneyimleri ve algı setidir. (İnceoğlu, 2011, s.14) Tutumlara doğrudan etkisi eğitimin temel hedefi olan tutumları değiştirmekle örtüştüğü için eğitim bilimleri alanı da algı kavramına kayıtsız kalmamalıdır.

Aslında "davranış bilimlerinin üç önemli disiplini olan psikoloji, sosyoloji ve sosyal psikolojinin önde gelen kuramları arasında yer alan öğrenme kuramı" (İnceoğlu, 2011, s.140) eğitimin en önemli enstrümanıdır. İnsan davranışını yönlendirmede öğrenme sürecinin büyük bir yeri ve önemi (İnceoğlu, 2011, s.141) olduğuna göre, istendik yönde davranış değişikliğini hedefleyen eğitim bilimleri algıya eğilmek zorundadır.

Şekil 3 :Güdüleyici İletişimin Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri

Kaynak: Metin İnceoğlu, "Tutum Algı İletişim" İstanbul: Siyasal Kitapevi 2011, s.212.

Şekilde görüldüğü üzere gerek medya, gerek halkla ilişkiler ve reklamcılık, gerekse eğitim veya kişiler arası iletişim modellerinde etkileşimin başlangıcı kaynağın değişik faktörler yardımıyla dikkat çekmesidir. Bu aynı zamanda algılamanın başlangıcı olması itibariyle bütün iletişim çalışmalarında algı temel bir kavramdır

1.2.ALGININ ÖZELLİKLERİ

Algı kavramının sınırlarının belirginleştirilmesi açısından algının özellikleri ele alınacaktır. Ama bu bölümde ele alınacak özellikler algının fizyolojik boyutundan çok, algının zihinde bilgilerin nasıl birleştirildiği, yorumlandığı ve anlamlandırıldığı ile ilgili özellikleri olacaktır.

İnsan beş temel duyusu ile çevresindeki dünyayı algılar. Çevremizdeki her nesne adeta duyularımızı bir uyaran bombardımanına tabi tutar. Sadece doğal uyaranlar değil, insan eseri olan tüm iletişim araçları bu uyaran sistemine dâhildir. Bu uyaran çokluğuna, Paul Virilio(2003), kitabına verdiği isimle "Enformasyon Bombardımanı" demektedir. Bu bombardımanda, beyne duyular aracılığı ile tüm uyaranlar işlenir, tepki ve tutumlar oluşturulur, bu tepki ve tutumlardan eylemler üretilir. Bu uyaranlar arasında

“algılanan bir olgu diğerinden ayrı ise, alışmamış olana *illüzyon”*(Kaynak, 1995, s.73) denir. Sinemada birbirine eklemlenmiş cansız resim karelerinin hızla göz önünden geçerken onların hareketli görünmesi bunun tipik örneğidir.

“Normal dışı algılamalara da halüsinasyon” (Kaynak, 1995, s.73) denir. Bir toplulukta kimsenin görmediği bir şeyi, bir kişinin gördüğünü iddia etmesi bunun örneklerindendir. Duyu organlarımız nesneleri algılarken, Bişkin (2014, s.68)’e göre, bu bilgi yoğunluğu içinde sinir sistemimizin çökmemesi için bir seçme, filtreleme yapmak zorundadır. Buna “Kokteyl Partisi Sendromu” denir. Kalabalık bir partide sadece tanıdıklarımıza odaklanmak bu konuyu somutlaştırmak adına iyi bir örnektir. Bu yoğunluk içinde “insanların genel eğilimi, nesne ve kişileri algılamaya yöneliktir.” (Kaynak, 1995, s.74) Fakat çevremizde birçok nesne ve insan vardır. İnsanı kuşatan bu çevre “insanın algı sistemine her saniye 11 milyon parça veri gönderilmektedir. Oysa saniyede işlenebilecek veri miktarı 16 ile 50 olduğu hesaplanmıştır.” (Bişkin, 2014, s. 68) Genel bir hesapla bu toplam algılanan bilginin %5’ine tekabül etmektedir. Bişkin’in (2014, s.67-72) “örtülü öğrenme hali” dediği uyaranlarla beynin sürekli temasını “hızlı, engellenemez, diğer görevlerle etkileşime girmez, bilinç tarafından erişilmez ve sürekli” olarak nitelendirmektedir.

Özellikle göz aracılığı ile yapılan nesne yakında ya da uzakta olsa bile bazı değişmez özelliklere sahiptir. Bunlar “büyüklük, biçim, renk, yer” değişmezliğidir. (Kaynak, 1995, s.77-78)

Bu değişmez özelliklerle birlikte beyin; ses, renk ve şekilleri tekil olarak algılamaz. Bunları belli bir düzen ve biçimde algılar. Buna algı da örgütleme denir. Bu, “nesneleri algılamadaki bu örgütleyici eğilim, uyarıcıların bir örüntüye göre gruplanması.” (Darıcı, 2012, s.176) şeklinde de ifade edilebilir.

Algının gruplamadaki özellikleri Kaynak (1995, s.82); şöyle maddeleştirmektedir:

a. Bütünlük ilkesi: Eksik olan yanları kendi görüşümüze göre tamamlayıp, bütüne dönüştürme.

b. Süreklilik: Sürekli olan ilişkileri, örnekleri, patternleri algılama.

c. Yakınlık: Aynı işyerinde grup olanların hatası, grubun tamamına mal edilmesi.

d. Benzerlik: Benzer yapıda bulunan nesne ve varlıklar birlikte algılanması.

1.2.1.Algılama Kişiye Özgü Bir Deneyimdir

Kişinin algıladığı olayları, nesneleri anlamlandırabilmesi için o olay ve nesnelerin ait olduğu alanla ilgili temel bilgilere sahip olması gerekir. Buna “herhangi bir şeyin algılanan özelliklerinin, eskiden kazanılmış ve benzeş olan ya da onların ilgili bulunduğu bağlanıp tam olarak anlaşılabilir bir duruma gelmesi” (Hançerlioğlu, 1997,

s.20) de diyebiliriz. “Diğer yandan aynı uyaranla karşılaşma sıklığı arttıkça, kişinin bu uyarana karşı tepkide bulunma süreci hem çabuklaşır hem aynılaşır” (Kaypakoğlu, 2010, s.19) Kişilerin çevresinde uyaranların farklı oluşu zihinsel birikimi farklılaştıracağından algı kişisel bir deneyim özelliği kazanmaktadır. Bu durumu açıklayan bir olgu da şudur, bazı uyaranlarla karşılaşmanın artması bunlara gösterilen tepki olasılığını da azaltabilmektedir. Kişilerin hayatı boyunca karşılaştıkları uyaranları farklılığı ve sıklığının değişkenliği algıyı kişiye özgü kılmaktadır.

1.2.2.Algılamada Seçicilik Vardır

Algıda seçicilik “uyaranlar alanından kimilerinin seçilip kimilerinin ise görmezlik ve duymazlıktan gelinmesidir (Hançerlioğlu, 1997, s.20) Bunun nedeni “insan beyninin bilgi işleme kapasitesi sınırlıdır. Fizyolojik ve psikolojik olarak belirli bir zaman diliminde duyularımızla iletilen her bilgiyi dikkate almamız imkânsızdır (Kaypakoğlu,2010, s.20) Nedeni ne olursa olsun, “vücudun çeşitli duyu organları aracılığı ile sürekli bombardıman edilen uyarıcı kaosu içinden kişi için sadece anlamlı olan küçük bir kısmına odaklanıp algısal filtrelemeyi” (Budak, 2005, s.44) gerçekleştirmek zorundadır.

Bu başlık altında kritik bir sorunun cevaplanması gerekmektedir: Kişi; seçici algıya maruz mu bırakılır yoksa algıda bir seçicilik mi vardır?

Freud’da göre insan motivasyonlarının kaynağı içsel uyaranlardır. Ona göre temel ihtiyaçlar ve iç muharrikler insanın iç dengesinin bozar ve insanlar dış dünyaya bunların neticesinde dikkat kesilir. Böyle bakınca algı, insanın iç dengesini sağlama amacıyla yaptığı arayışında içsel uyaranları tatmin etmek için yaptığı bir tarama faaliyeti anlamına gelmektedir. Motivasyon ve ihtiyaç kuramları temel olarak hareket kaynağını içsel uyaran olarak kabul ettiğinden kişi, içsel uyaranlarını tatmin için çevresine dikkat kesilecektir. (Anık, 2016, s.107-130) Algıyla ilgili temel kavramlardan biri olan tutumu, “tutumun ilişkilendirileceği ve böylece eylemin başlattırılacağı objelerin fiziki yokluğunda bireyin içinde beliren gerilim” (Oskay, 2000, s.12) olarak tarif eden Allport bu iç uyaranlara işaret etmiştir. Ayrıca yine Allport, algının içyapısında eylemin bir potansiyel olarak durduğu için objelere yaklaşım gösteren bireylerin bu objeleri, bu objelere karşı ne yapabileceklerse veya bu objeler bireylere ne yapabilecekse ve bu objeleri fiziki yapıları açısından algılar. (Oskay, 2000, s.13) Bu bakımdan algıda seçicilik vardır.

“Algıda organizasyon, zemin-figür kavramları ile yapılan bir ayrıştırmadır”.(Anık, 2016,s.80). Kişilerin ve toplumların motivasyonları, ihtiyaç ve beklentilerini bilindiği noktada bu iç uyaranlara karşılık gelen zemin ve figür dikkat çekecek ve ilgi gösterecek biçimde ön plana çıkarılabilir. Böylelilikle gelin –kaynana, çift yüzlü vazo resimleri gibi- kişi algı yanılgısına uğratılabilir. Kişilerin algıları organize edilip algılatılmak istenenler algılatılabilir. Bu da seçici bir algıya maruz bırakmaktadır.(Anık, 2016, s.80-81)

Algılama; fizyolojik ve zihinsel bir eylem dizisi olarak tanımlansa da, bunların tam olarak anlaşılması için karşılıklı eylemleşen sosyal sitemler olarak ele alındığında (Oskay, 2000, s.7) hem seçimleyici algı vardır hem de seçilmeyici algıya maruz bırakma vardır, diye yukarıda geçen soru cevaplanabilir.

1.2.3.Algılama Kişiye Özgü Çıkarsama İçerir

"Algılamanın psikolojik süreci mantıksal olarak sonuç çıkarma süreci ile bir karara varmayı içerir" (Kaypakoğlu, 2010, s.20) Algılanan uyaranların zihinde birleştirilerek içinde yaşanılan dünyaya anlam vermek çıkarsamanın özünü oluşturur. Bu çıkarsamalar yapılırken "kişinin; nesneleri, olayları ve insanları belli bir referans noktasına göre algılamayı anlatan algısal set"i (Budak, 2005, s.45) ve kişinin çevresindeki uyarılara tepki vermesinde bir referans noktası oluşturan öznel biliş yapısını anlatan algısal şema"ları (Budak, 2005, s.45) oldukça etkilidir.

1.2.4.Algılama Kişiye Özgü Değerlendirme İçerir

Kişinin dünyaya ait algıları "kaçınılmaz olarak özneldir. Çünkü algıya anlam vermek için kullanılan tutum, kişinin değer ve inançlarını yansıtır" (Kaypakoğlu, 2010, s. 21). İnsanın "eylem, inanç ya da düşüncelerinin altında yatan, bunlara yön vererek denetçi ve sınırlayıcı görevi yapan değerlere ve anlamlar dizgesini ifade eden algı dayanakları" (Hançerlioğlu, 1997, s.19) aynı zamanda algılamada kişiye özgü değerlendirmeyi de kontrol eden bilişsel mekanizmadır. Bu, algılanan öğeleri bir bütün olarak örgütleme ve anlamlandırma süreci olarak da ifade edilebilir. Tutumların ilintili olduğu algılar, algılanan obje ile temasta bulunduğu esnada gelişip büyüdükleri için tutumlar tanımacı ve düşünsel bir temele dayanmaktadırlar.(Oskay, 2000, s.14) Doğal olarak bu zihinsel temel duygusal tepkilerle de bütünleşmiş olmaktadır.

1.3. ALGININ ÇEŞİTLERİ

İnsanın duyu organları; görme, işitme, dokunma gibi, çevresindeki uyaranlardan topladıkları bilgileri, insan bilincinde kavram ve düşünce yaratmak için algısal gereçler olarak kullanır. "Algı, duyusal-ansal bir işlevdir." (Hançerlioğlu, 1997, s.17) İnsanın ne kadar duyusu varsa aslında o kadar algısı vardır. Bu tanımlar algının fizyolojik süreçleri ile ilgilidir. Aynı zamanda algı bu duyumların yorumlarıdır. Algı kavramını duyu organları vasıtası ile farkına varmak anlamında kullanıldığı gibi, düşünme (Locke) veya iç gözlem yoluyla farkına varma anlamında da kullanılır. (Budak,2005, s.44) Bu bölümde bu çalışma için taranan kaynakların ışığında algı kavramı, yukarıdaki tanımlar göz önünde bulundurularak çalışmanın amacı ve temel soruları ile ilgili olarak sınıflandırılacaktır.

1.3.1.Duygusal Algı

İnsan, içinde yaşadığı kültürün çocuğudur. Kültür, neyin iyi neyin kötü; neyin doğru neyin yanlış olduğuna karar veren etken olarak da tanımlanır. Böyle bir

tanım ışığında bakıldığında bireyin içinde yetiştiği kültürün öz birikimi, yaşamdaki deneyimleri, tüm tavır ve eğilimleri ile yaşadığı dünyanın uyarıcı yanının kesişmesine algılama denir. İnsan algısında kendisine ait olan simge, sembol, inanç ve ideolojinin izleri vardır. Kişinin yaşadığı çevreyle sıcak ilişkiler kurması ya da kuramaması, başkalarına sempati veya soğukluk duyması, çevresine karşı olumlu ve olumsuz duygularla yaklaşması onun duygusal algısını oluşturur. (İnceoğlu,2011, s.100-101)

1.3.2.Seçimleyici Algı

Her insan, olayları, durumları veya nesneleri algılarken belirli filtrelerden geçirir. İnsanın çevreleyen dünyada her olay, nesne veya durum sürekli uyarıcı halinde olduğundan insan, bu uyarıcı kaosu içinde bu filtreler sayesinde kendisi için anlamlı küçük bir kısma odaklanır. İnsan aynı anda kendisine ulaşan bütün uyarıcılara tepki veremeyeceği için bu tür algısal filtrelemenin hayati değeri vardır. Bu filtreler, kişini içinde doğup büyüdüğü toplumsal ve kültürel ortam, içinde yer aldığı toplumsal ilişkiler, içine girdiği etkileşim biçimleri, gereksinimleri, beklentileri ve değer yargılarıdır. İnsan bu filtreler sayesinde, uyarcılardan gelen ve odaklandığı enformasyonu düzenleyip yorumlayarak dünyanın kendisi için anlamlı bir formunu zihninde çizer. Seçilmeyici algılama, insanın, çevresini kendisine özgü algılama biçimidir. (İnceoğlu, 2011, s. 101-102; Saydam, 2012, s.89; Budak, 2005, s. 44)

Packard (2007, s.15) seçimleyici algının insan hayatı üzerindeki etkisini şöyle ifade eder:

"Niçin bankalardan ürküyoruz, niçin büyük ve gösterişli otomobillerden hoşlanıyoruz, niçin ev satın alıyoruz, niçin sigara içiyoruz, çizdiğimiz otomobil resmi niçin satın aldığımız benzini ele veriyor, ev kadınları bir süpermarkete gittiklerinde niçin hipnotize olmuşçasına kendinden geçiyor, erkekler otomobil showroomlarında önce üstü açık otomobillerin çekimine kapıldıkları halde, sonra neden sedan almaya karar veriyorlar, çocuklar niçin çatırdayan, çatır çutur sesler çıkaran gevrek ya da krakerleri seviyorlar?"

İnsanın bütün bu tercihlerinin altında seçimleyici algılar ve bu algıya kaynaklık eden bilgi ve deneyim birikiminin olduğu düşünülmektedir.

1.3.3.Sosyal Algı

İnsanlar gündelik hayatın içinde girdikleri etkileşimlerde başka insanlar hakkında bir takım çıkarımlar yaparak izlenimlerini oluştururlar. Buna kişinin kendisi dışındaki diğer bireyleri algılayış biçimi de denir. İnsan kendi davranışlarının rastgele olmadığını belli güdüleme sonucunda olduğunu bilir. Bu bilgiden dolayı başkalarının davranışlarına da anlamlı sebepler bulmaya ve onları neyin güdülediğini anlamaya çalışır. Buna "sosyal algı" denir. (Aronson vd, 2010, s.181; Kaynak, 1995, s. 82; Hogg ve Vaughan, 2014, s. 99)

Aronson vd göre (2010) sosyal algılamada sözel olamayan iletişim kanalları, yüz ifadeleri, duyguları ifade gibi kültürel öğeler ve amblemler etkili olur.

Hogg ve Vaughan'a göre ise sosyal algıya öncelik- sonralık (bir kişi hakkında bilginin veriliş sırası), olumluluk- olumsuzluk (yeterince bilgi yoksa durum ya da kişi hakkında olumsuz düşünmeye meyilli olma), fiziksel görünüş, stereotipler (kalıp yargılar) etkili olur.

İnsanlar sosyal algılamamada bulunurken herhangi bir sosyal etkiyi gerçeğin göstergesi olan doğru bilgi olarak yorumlayabilir. Bu yorumlamanın sonucunda o sosyal etkiyi ve çıkarımını doğru olarak düşünür. Çıkarımda bulunduğu olayın doğası hakkında kendinden emin olmadığında bilgi boşluklarını sosyal psikolojide " zihinsel şema" adı verilen insan bilişine ait kısa yollarla doldurur. Bu durum insanın az miktarda bilgiye dayanarak çabucak izlenim edinme, yorumlama ve anlamlandırma çabası olarak tanımlanır. Bu bakımdan sosyal algılar diğer algılar gibi özneldir, kişiden kişiye farklıdır ve yanılgılara açıktır. (İnceoğlu, 2011, s. 117; Aronson vd, 2010, s.196; Kaynak, 1995, s. 83)

1.4.ALGIDA FARKLILIK VE YANILGILARA GENEL BİR BAKIŞ

"Algı, dış dünyanın duyumlarla gelen uyaranların imgesinin bilinçte gerçekleşen tasarımıdır." (Hançerlioğlu, 1997, s.17) Algı, bir fotoğraf makinesi gibi, dış dünyadaki görüntülerin zihne aktarılması değildir. Bilince aktarılan duyumların imgesine, bellekte daha önceki algılardan oluşan birikim de eklenir. Bu anlamda algı duyumlara bir anlam verme işlemidir. "Bu da duyumsal değil, ansal (zihni) bir işlemdir. İşte bu yorumlamada pek çok yanılgı ortaya çıkabilir." (Hançerlioğlu, 1997, s.18). İnsan, algıladıklarını anlamlandırırken, onları, belirli bir kalıba uygun hale getirir. Duyu organlarının sınırlı algılama kapasitesinden dolayı, kendisi için anlamlı olan küçük bir alana yoğunlaşır. Organizma kendine ulaşan tüm uyarıcılara tepki veremeyeceğinden bir tür algısal filtreleme gerçekleştirir. Bu filtrelemede "algısal set" adı verilen (Budak, 2005, s.45) belirli referans noktalarına ve "algısal şema" adı verilen (Budak, 2005, s.45) öznel bilişinden gelen ayrı referans noktalarını kullanılır. Hem algı organlarının sınırlı kapasitesi hem bahsi geçen referans noktalarından dolayı algılanan gerçekliğin anlamlandırılmasında farklılıklar ortaya çıkar. Bu farklılıklar "başka türlü algılamanın adı olan yanılsama (illüzyon)" veya "var olmayan nesneleri algılamanın adı olan sanrı değildir. Ve bu çalışmada bu anlamda kullanılmayacaktır. Bu farklılıklar "algı dayanağı" (Hançerlioğlu, 1997, s.19) olarak psikolojik terminolojide yer bulan bir eylem, inanç ya da düşüncenin altında yatan, bunlara yön ve anlam vererek algılar üzerinde sınırlayıcı ya da denetçi görevi yapan değerler ve anlamlar dizesinin yol açtığı farklı çıkarım ve anlamdırmalar kastedilecektir.

Yanılgı sözcüğü, doğru gibi gözüken ama genelde yanlış sonuca yol açan hatalı mantık yürütme olarak (Budak,2005, s. 819) açıklanır. Ama bu çalışmada yanılgı,

kişilerin çevresindeki uyaranlara tepki verirken referans noktası oluşturan öznel biliş yapılarının (Budak, 2005, s.45) etkisiyle birbirine göre farklı açıklamalara ulaşması olarak ele alınmıştır. Yanılgıların ve farklılıkların nedeni olarak kişilerin referans noktalarını oluşturan iki temel teori ışığında bu algı farklılıkları ve yanılgılar açıklanmaya çalışılacaktır.

Algılama süreci, seçme, sınıflandırma, yorumlama olarak üç aşamadan meydana gelir. Algıda seçme, çevresel uyaranların anlamlı deneyimlere çevrilmesi sürecin en önemli adımını oluşturur. Gündelik yaşamda çok çeşitli sayıda uyaran maruz kalırız. Bunlar arasında sadece 'işleme kapasitemiz'e uygun miktarda ve türde olan uyaranlar seçme aşamasını geçebilir.

Seçici algı, bireylerin sadece kendi referans çerçevelerinde olan, mevcut tutumları ile uyumlu uyaranları algıladıklarını ifade eder. Deneyimlenmemiş, tutum katalogunda bulunmayan, bilişsel kayıt altına alınmamış uyaranlar, mesajlar birey tarafından algılanmaz. Ya da deneyimlenmemişe benzer uyaranlara eş sayılır. Bu durumda algılanan uyaran bireyin referans/algı çerçevesinde bulunan uyarı ile aynı şekilde anlamlandırılır ve süreç yanlış anlama ile sonuçlanır.

Seçici dikkat olarak adlandırılan tutum, bireyin kültürü ile doğrudan ilişkilidir. Her birey algı ve referans çerçevelerinde belirli uyaranların anlamları tutulurken diğerleri anlamlandırıldıktan sonra unutulur, silinir.

Seçici biriktirme veya seçici hatırlama ile ifade edilen kavram, seçici algıyı önemli ölçüde etkiler. Genellikle insan hoşuna giden, benliğini okşayan, inançlarına ve tutumlarına uyan, değerleriyle örtüşen ve gelecekte yararlanabileceği uyaranların anlamlarını biriktirir, akılda tutar, diğerlerini unutur.

Bir uyaran algılandıktan sonra "anlamlı örüntü" haline getirilmesi gerekir. Anlamlı örüntü terimi bireyin referans çerçevesinde mevcut olan, birbiriyle bağlantılandırılmamış anlam kalıplarını açıklamak için kullanılır. Hiçbir uyaran anlamlı bilişsel yapı içerisinde tek başına bulunmaz. Her anlam mutlaka mevcut anlamlarla ilişkilendirilerek oluşmuştur.. Ancak sınıflandırmada hangi niteliğin öne çıkacağı tamamen bireyin bilişsel yapısının karmaşıklığına bağlıdır.

Yorumlama, seçilmiş zihinsel yapıya göre sınıflandırılmış, sabit algılara, mevcut anlam örüntüleriyle ilişkilendirilerek anlam verme aşamasını ifade eder. İletişim sürecini sonraki evresi, alıcının dışarıdan aldığı mesajların doğasını yorumlama, çözümleme ve anlama evresidir. (İnceoğlu, 2011,s.110)

Kişilerin algıladıklarını farklı anlamlandırmalarının, yorumlamalarının nedeni olan öznel biliş yapılarına etki eden birçok faktör vardır. Kısaca bunlara değinildikten sonra bu çalışmadaki bulguları analiz ederken kullanılacak teorik çerçeveler tanıtılacaktır.

Kişilerin sosyal tutumlarının, yani sosyal algılamalarının "bir görecelik çerçevesi" olarak düşünüldüğünü Sherif ve Cantril gibi algı üzerine öncü araştırmacılar kabul edilen bilim adamları dile getirmişlerdir. Görecelik çerçevesinden kasıt bireyin

yönelimleridir. Bu yönelimleri bireyin içinde bulunduğu beklentiler, geçmişteki yaşantısından elde ettiği edinimler, toplumsal ve kültürel etkenlerdir. Bu faktörleri kişi, boşlukları doldurma ve beklentilerine cevap verme adına algı aşamasında kullanır. (İnceoğlu, 2011, s. 118; Cüceloğlu, 2014, s.118-119)

Stereotip olarak kavramlaşan basmakalıp yargılar, algı konusuna Walter Lippman (1922) tarafından uyarlanmış, gerçek dünyanın kafamızdaki resimleri olarak açıklanmıştır. Stereotipi, gerçek dünyanın görünüşü değil, insanın gerçek dünyayı algıladıktan sonra, dünyanın insanın bilişindeki resim olarak düşünülebilir.(Kaynak,1995, s.84; Aronson vd, 2010, s.751) Stereotipler oluşması kolay ama yeni bilgi karşısında değişmesi zordur. Bu yüzden geçmişteki algıları biçimlendirdiği gibi gelecekteki algıları da etkiler. "Bağıran insanlar öfkeli ve haksızdır; o halde şu anda bağıran öğretmen de haksız ve öfkelidir." gibidir. Aronson (2010), stereotiplerin biliş yüzeyinin altında tetikte beklediğini ve bir erişilebilir stereotip ortak arşivini birlikte yaşayan toplulukların paylaştığını belirtir.

Hale etkisi algıyı farklılaştıran başka bir faktördür. Basmakalıp yargıya benzer; ama genel bir değerlendirmeyle kişide görülen bazı özelliklerin o kişiyle ilgili tüm algıları etkilemesidir. (Kaynak, 1995, s.85; Akçay, 2013, s.142) Nazik bir insanın aynı zamanda cömert ve şefkatli olduğunun düşünülmesi gibi açıklanabilir.

Muzaffer Sherif'in "otokinetik" deneyinden çıkarılan ve insanların bir sosyal etki ağına yakalandığında başkalarının davranışlarına uydurma ve değiştirme olarak tanımlanan "uyma", insan algısını farklılaştıran ve algı yanılgılarına neden olan başka bir faktördür. (Kaya,2012, s.47; Aranson vd 2010, s.42) İnsanlar karar vermek için yeterince bilgi sahibi olmadıklarında, kararsız kaldıkları konuda diğer insanların nasıl davrandıklarına bakarlar. Aranson vd (2010), çevremizi algılamak yerine başkalarının davranışlarını referans kabul etmemize "bilgilendirici sosyal etki" adını vermektedir. Bu konudaki bulguları teyit edip pekiştiren başka bir deney ise, ABD'de Swarthmore Collage'de görev yapan sosyal psikolog Profesör Salomon E. Ash'ın yaptığı "çizgi deneyi"dir. Bu deneylerin gösterdiği gibi "başkasının etkisine en çok açık olduğumuz durum; doğru tepki, uygun davranış ya da doğru düşünce konusunda kararsız olduğumuz zamanlardır." (Aranson vd,2010, s.434) Bir okul veya öğretmen hakkında bu şekilde yanlış bir algı oluşturulabilir. Sosyal uymanın sonucunda bu algı çok hızlı bir şekilde kabullenilip yayılabilir.

Kişi ve topluluklar üzerinde etkili olan herhangi bir otorite de algı farklılıklarına ve yanılgılara yol açar. Sennett'e (2011) göre otorite eşit olmayan insanlar arasında bir bağdır. Yine Sennett, otoritenin niteliklerini "üstün yargılama gücü, disiplin uygulama yeteneği ve korku uyandırma kapasitesi" (Sennett, 2011, s.28) olarak sıralamaktadır.

Sennett,(2011,s.31) otoriteyi üçe ayırır: Birincisi çok eski geleneklere yönelik, kurumsallaşmış bir inanca dayalı geleneksel otorite, ikincisi, kuralların

yasallığına ve kurallara göre yönetimi elinde tutanların emir verme hakkına dayalı yasal-rasyonel otorite ve üçüncüsü bir müritler topluluğunun bir bireyin kutsallığına ya da kahramanca gücüne ya da örnek alınacak bir kişi oluşuna ve onun ortaya koyduğu ve yarattığı düzene olağandışı biçimde kendi adayışına dayandığı karizmatik otoritedir.

İnsan, çocukluk çağından yetişkinliğine kadar birtakım otorite figürleriyle karşılaşır. Otoritenin algıda yanılmaya ve farklılığa neden olduğunu gösteren anahtar kavram "itaat"tir. "İtaat, bireysel davranışı politik amaçla birleştiren bağdır. İnsanları, otoritenin sistemlerine bağlayan çimento gibidir o." (Milgram, 2015, s.11) Öğrenci üzerindeki veli otoritesi, öğretmen üzerindeki okul idaresinin otoritesi uyma ve otorite karşısında itaat davranışıyla algı farklılığına ve yanılgılara neden olur.

Herhangi bir toplumsal sınıfa fikirler kümesi, inanç sitemi ve düşünce, hayal sistemin kapsayan zihinsel çerçeveler aracılığı ile gerçek dünyaya ait tasarımlar ve imgesel çarpıtmalar (Devran, 2010, s.15-18; Althusser 2010, s.189) olarak tanımlanan ideolojiler algıları farklılaştıran başka bir faktör olarak sıralanabilir.

Özellikle medya ve reklam sektöründe belli etki grupları kullandıkları profesyonel tekniklerde kullanılan dil, toplumun gündelik konuşma, düşünme ve yargıda bulunmasına etki etmekte bu da algı farklılaşmasına ve algıda yanılgılara neden olmaktadırlar. Bilginin veriliş biçimi algılarımızı doğrudan etkilemektedir**.** Bu konu algılar üzerine düşünmeden, insanın çabucak yargıya varmasına neden olan bir dil durumudur. Bu konuyu somutlaştırmak, çalışmanın ana fikrinin anlaşılmasında önemli olduğu düşünülmektedir.

"Walter Ludin anlatıyor; yüksek oranda sabun kullanımı halkın temizliğine mi işaret eder, yoksa kendilerini kirletme alışkanlıklarını mı ortaya koyar?" (Mayer, 2008, s.189) Mayer bu duruma bilginin sunumunda "eşitlik sorunu" demektedir.

Mayer (2008, s.189-190) göre yoksulluk kavramını bu bağlamda ele aldığımızda Dünya Bankası'nın yoksul tanımının günlük 1 dolardan az kazanan kişileri kapsadığını ve bunların sayısının 1,1 milyar olarak açıkladığını söylüyor. Ama "göreceli yoksulluk, tabi afetlerden dolayı geçici yoksulluk yaşayanları, yardım almaktan utanan gizli yoksulları ve evsizler gibi tercihen yoksul yaşayanları kapsamadığından yanlış bir algıya neden olduğunu iddia ediyor. Mayer'in bu konuda verdiği başka bir örnek ise "kazada ölen sayısı"dır. Almanya'da kazada yaralanıp kazadan 31 gün sonrasına kadar ölenler; ABD'de ise 1 yıl sonrasına kadar ölenler bu kategoriye girmektedir. Yani Almanya'da kazada yaralanıp kazadan 32 gün sonra ölen, ABD'de kazadan 366 gün sonra ölenler bu istatistiğe dâhil edilmemektedir. Mayer (2008, s.195-200)'in bilginin sunumundaki manipülasyonun algı farklılığına neden olmasına verdiği başka bir örnek ise, anketlerdir. "Müzik dinlerken ders çalışabilir miyim?" sorusuyla, "Ders çalışırken müzik dinleyebilir miyim?" sorusu aynı olguyu anlatmasına rağmen farklı tepkiyle karşılanır. Anketlerde bilgi manipülasyonun böyledir; muhatabına "öneren soru

kalıbıyla" bilgiyi verdiği için algı farklılığına neden olur. Yine anketlerde insanlar hayır yerine evet cevabı vermeye, sosyal cazibe amacıyla anketlere katılanların genel görüş ya da kamuoyu ve toplumsal beklentiler doğrultusunda cevap vermektedirler. Dolayısıyla anketlerden elde edilen bilgiler ve bilgileri doğru kabul eden algılar sağlıklı değildir. Mayer (2008, s.200-203) bilgi manipülasyonu ile ilgili verdiği bir başka örnek ise, "ortalama" ve "ortak değer" kavramlarıdır. Ortamla değerde bilginin çarpıtılması; ortalamanın, tek tek değerler toplamının o değerleri sayısına bölünmesiyle elde edilir. Yani bir adam hayatında iki kadınla birlikte olmuşsa, diğer bir adamda otuz kadınla birlikte olmuşsa; ortalama değere göre bu çalışmanın sonucunda bir adam ortalama 16 kadınla birlikte olmuştur. Bu sonuçtan algılanan gerçek ve reel durum arasındaki fark, algı yanılgısına bir örnektir. Mayer (2008, s.2003-206)'in bilgi çarpıtılmasıyla ilgili verdiği başka bir başlık da "sahte sayılar"dır. Bu konuda Mayer, Fransız markası olan Vichy firmasının kozmetik ürünü olan NeoVadiol reklam metnini ele alıyor. Reklam metininde "NeoVadiol'le 8 hafta içinde %17 oranında daha sıkı bir cilde, %26 oranında daha gergin bir yüz hatlarına sahip olunacağı söyleniyor."

Bu metinde "sıkı bir cilt" ve "gergin yüz hatlarının" ne anlama geldiği belirsizidir. Cildin gerginliği ve vücut hatlarının sıkılığı rakamlarla ifade edilecek kadar kesin midir? Vichy başka bir reklamda "4 hafta içinde düzenli bir cilt"e sahip olacağımızı, "sivilceler -%77 büyük gözenekler -%72 cilt düzensizlikleri -%74" oranında olacağını söylüyor. Oysa bir önceki reklam gibi bu rakamların nasıl elde edildiği hiç açıklanmıyor. "laboratuar, araştırma, dermatolojik kontroller" ise reklamda sürekli geçen terimlerdir. Mayer (2008, s.209-214)'in bilgi manipülasyonun ile ilgili verdiği son örnek ise "sentetik en'ler" ve "yanlış korelasyonlar"dır.

"Dünyanın en faydalı 14 besin maddesi" "En pahalı oda" "En büyük skandal" ifadelerindeki "en'ler" algı yanılgısına neden olmaktadır. Mesela "Avrupa'nın en büyük kapalı kar parkı" ifadesini ele aldığımızda bir kere "kapalı kar parkı"nın ne anlama geldiği açık değil. Avrupa'da kaç kapalı kar parkı var ve en büyük de ölçü nedir metinde açıklanmamıştır.

İnsanın "bütün ilgilerin, tutumların, yeteneklerin, konuşma tarzının, dış görünüşün, çevreye uyum biçiminin özelliklerini". (Yanbastı, 1990, s.10) kişilik algı farklılıkları yanılgılarının bir başka nedenidir.

Yanbastı (1990, s.11) 'nın kategorize ettiği kişilikle ilgili tanımlar gibi üç başlıkta toplanabilir:

1. Kişilik, sosyal becerilerin toplamıdır: Bir insanın kişiliği, onun diğer insanlarla olan, çeşitli koşullarda çeşitli biçimler alan ilişkiler ve davranışlar toplamıdır. Arkadaş canlısı olmak gibi…

2. Kişilik, bir insanın diğer insanlarda oluşturduğu imajdır: Başka insanlar üzerinde bıraktığı etkilerdir. Güvenilir biri olmak gibi…

3. Bir insanın kendinde olan özellikleri ile çevresi arasında geliştirdiği ilişkilerin, oluşturduğu davranış eğiliminin toplamıdır: Otoriter bir yönetici olmak gibi…

İnsanların olaylar ve durumlar karşında kişiliğe dayanan iki temel tepkisi vardır:

A. Öğrenilmiş duygusal eğilimleri gösteren tepkiler… Hemen gözü yaşaran bir annenin kızının, asabi kocasından azar işitince annesi gibi ağlaması düşünülebilir.

B. Kalıtımsal mirasın temel öğesi olan tepkiler… Asabi bir babanın genetik mirasının sonucu olarak asabi olan oğlunun, olur olmaz her şeye karşı babası gibi sinirlenip eşinin ağlatması düşünülebilir. "Son elli yıl içerinde, sosyal psikologlar, insan davranışının en güçlü belirleyicilerinden birinin istikrarlı, olumlu benlik imgesinin koruma gereksinimi olduğunu keşfetti… Garrison Keilor'un 'Wobegen Gölü' romanındaki mitolojik kahramanlar gibi biz de ortalamanın üstünde insanlar olduğumuza inanırız." (Aronson vd, 2010, s.300-301)

İnsanların olumlu benlik imajını korumak için geliştirdikleri yükleme yanlılığı, Festinger'in kuramsallaştırdığı zihinsel denge modeliyle çelişkilerin yok edilmesi, savunma mekanizmaları, Goffman'ın benliğin sunumu modeli gibi stratejiler, aynı zamanda onların dünya ile ilgili algılarını da etkiliyor.

1.5.KURAMSAL YAKLAŞIM: ALGIDA FARKLILIK VE YANILGILARIN NEDENLERİ VE KAYNAKLARI

Pek çok sosyal etkileşimde ve iletişim biçiminde yanlış anlama, yanılgı ve farklılıklar söz konusu olabilmektedir. Çünkü insanların yargılarının ve kararlarının birçoğu, inançlara ve insanların zihnin daha derininde aile, kültür, referans grupları, sosyal sınıf, medyanın etkisi ve kişilik özelliklerinin biçimlendirmesiyle yerleşmiş değerlere dayanır. Bunları araştıran sosyal psikologlar ve iletişim bilimciler bu farklılıkları ve yanılgıları açıklayan kuramlar geliştirmişlerdir. Bu kuramların hepsi, algıda farklılık ve yanılgıların nedeni olarak, değişik etkenlerin algı üzerindeki etkilerini açıklarlar. Bu çalışmanın sınırlandırılması açısından eğitim ve öğretimle ilgili kavramlar, algı farklılıkları ve yanılgılarını açıklayan iki temel teori çerçevesinde kullanılmıştır. Atfetme teorisi; başarı ve başarısızlığın veli, öğrenci ve öğretmen tarafından nasıl açıklandığı, olumsuz karşılanan durumlarda sorumluluğun kime ait olduğu, eğitim faaliyetlerinde önceliğin hangi gruba tanınması gerektiği ile ilgili bulguları araştırırken ve yorumlarken kullanılmıştır. Pozitif yanılsamalar öğrenci ve velilerin öğrencinin akademik geleceği ve öğretmenlerin kariyer geleceği hakkında ne düşündüklerini, eğitim faaliyetleri içinde hangi tarafın önemli olduğu hakkındaki yargıların tespitinde, zor bir durumla baş ederken kendilerine ne kadar önem atfettikleri konusunda bulguları araştırırken ve yorumlarken kullanılmıştır. Bu bölümde hem bu çalışma için hazırlanan anket sorularına kaynaklık eden hem de elde edilen bulguların analizinde kullanılacak kuramlar üzerinde durulacaktır.

1.5.1.Atfetme Teorisi

İnsanlar sosyal etkileşimin içinde çevresindeki insanların davranışlarını anlamak isterler. Bunu yaparken yani çevresindeki insanların davranışlarını akla yatkın ve kabul ettikleri bir mantıkla açıklamaya çalışırlar. İnsanların davranışlarının nedenlerini açıklamaya dair yaptıkları çıkarımlarda kişi, sahip olduğu ortalama bilgiyi kullanır. Heider tarafından ilk defa ortaya konan atfetme teorisine daha sonra Weiner; Jones, Davis ve Kelley; Lewis, Pintrich, Blumfeld; Daltroy; Grader; Keith ve Herold gibi sosyal psikologlar, katkıda bulunup geliştirmişlerdir. Bu teorinin eğitim ve yönetim bilimleri alanında insan davranışlarını açıklamada çok önemli bir teori olduğunu Bettman, Weitz, Folkes, Weiner gibi bilim adamları belirtmektedir.(Kızgın ve Dalgın, 2012, s.62; Kayaoğlu ve Diğerleri, 2011, s.28; Duman, 2004, s.1)

Kuramın sahibi kabul edilen Heider, "psikolojide sıkça değinilen tutarlılık konusunu test edilebilir, ölçülebilir hale getirmiştir. Heider'in kuramının diğer önemli bir yanı tüm insanların, başka insanların davranışları ve varlıkları hakkında bilgi sahibi oldukları ve bu konuda nedensel açıklama geliştirdikleri, açıkçası insan davranışlarına ilişkin genel bir kurama sahip olduklarını ortaya atmasıdır." (Anık, 2016, s.142-143)

Atfetme, insanın durup dururken yaptığı bir davranış değildir. İnsan olmanın tabi bir sonucudur. "Nedensellik, yükleme (atfetme) insanların kendilerini ya da bireylerin davranışlarını anlama sürecidir." (Kızgın ve Dalgın, 2012, s.62)

Kızgın ve Dalgın (2012)'ın Heider'den aktardıkları gibi, atfetme sürecinde birey hem kendi davranışlarına bir anlam kazandırır hem de insanların davranışlarını değerlendirir. Atfetme davranışı, bireyin algıladığı olayları anlamlandırması ve sonrasında bu olayları yorumlaması açısından önemli bir yere sahiptir. Atfetme teorisine göre bireyler çeşitli davranışlara nasıl ulaşıldığı konusunda genelleme yapmak, yani bir anlam çerçevesi oluşturmak için davranışların sebeplerini sistematik olarak değerlendirirler.

Atfetmede bazı temel adımlar şunlardır: Belirli bir olayın nedenlerine inme ve anlama, olayın sonuçları ile ilgili sorumluların kimler olduğunu ortaya çıkarma, insanların davranışlarının nedenlerine inme ve bunları ortaya çıkaran kişisel özellikleri belirleme.

Kızgın ve Dalgın (2012)'ın belirttiği gibi atfetme teorisi yukarıdaki özelliklerinden dolayı "kontrol odağı" işlevi görmektedir. Birey atfetme sayesinde kendini etkileyen olayların üzerinde kontrol gücünün kaynağını değerlendirir.

Kızgın ve Dalgın (2012, s.63-67) atfetme teorisinin gelişimini ve yapısını şöyle ifade ederler:

Heider, "Sağduyu (Naive) Pisikolojisi" isimli çalışmasında davranışın "bireysel" ve "çevresel" iki bileşene bağlı olarak ortaya çıktığını ifade eder. Yani davranış bireysel ve çevresel bileşenlerin bir çıktısı ve aralarındaki bir ilişkinin sonucu olarak ortaya çıkar. Bireysel bileşenden kasıt bireyin niyeti, çabası ile ilgili motivasyon faktörleri ve bireyin nitelikleri olarak ifade edilen yetenek, huy gibi özellikleridir. Çevresel faktörler ise görev zorluğu ve şans gibi bireyin dışındaki faktörlerdir.

Bireyin bu faktörleri dikkate alarak yaptığı atıflarda davranışın kaynağını içsel kontrolde gören bireyler davranış nedenlerini sürekli kendileriyle ilgili etmenlere bağlarlar. Buna karşılık dışsal kontrole inanan bireyler davranışlarının nedenlerini kader, şans, dışsal yardım gibi dış etmenlere dayandırırlar.

"Heider'a göre kişinin, kişiler arası algının esnasında yöneldiği hedef kendi dünyasını daha tahmin edilebilir hale getirmek için diğer şahısların ve çevrenin iç eğilimlerini, bir başka ifade ile iç ve dış etkileri tespit etmektir.

Kişi diğer bir bireyin davranışlarını anlamak zorunda kaldığında şu üç açıklama olasılığından birini seçer:

1. Acaba karşımdaki şahsın davranışları çevresel-durumsal nedenlerle mi ortaya çıkmıştır?

2. Karşımdaki şahsın davranışları acaba belirli bir amaca (niyete) yönelik olmadan tesadüfen ya da şans eseri olarak mı ortaya çıkmıştır?

3. Acaba karşımdaki şahıs bu davranışları belirli bir amaca göre mi yaptı, belirli bir niyeti var mıydı? (Duman, 2004, s.10)

Oldukça öznel olan bu yükleme sürecinde bazı yanlılıklar kaçınılmazdır. Bu yanlılıkları Kayaoğlu ve diğerleri (2011, s.28-29) şöyle özetler:

Temel Yükleme Hatası: Bir insanın davranışını içinde bulunduğu koşullarla (dış etkiler) değil de; onun genel eğilimleri, kişilik özellikleri, tutumları (iç etkilerle) açıklamadır.

Aktör-Gözlemci Yanlılığı: Başkalarının yaptığı hataları içsel özelliklerle; kendimiz aynı hatayı işlediğimizde bunu dışsal faktörlerle açıklamadır.

Yanlış Yanlılık Bilgisi: İnsanın herkesi kendisi gibi bilmesidir. Kendi davranışlarının ve düşüncesinin yaygınlığını ve paylaşılmasını abartmasıdır.

Kendine Hizmet Eden Yükleme Yanlılığı: Başarıdan pay çıkarıp, başarısızlıkta sorumluluğu yadsıma eğilimidir.

Atfetme teorisinin bu özellikleri hazırlanan anketteki algı farklılıkları ve yanılgıları açıklamak için oldukça elverişlidir.

1.5.2.Pozitif Yanılsama

Sosyal psikolojide Garrison Keiller'in hayal ürünü romanının adından alınan "Wobegon Gölü Etkisi" olarak anılan bir kavram var. Bu kavram, insanın kendini olduğundan farklı, biraz daha yeterli olma eğilimini anlatır. İnsan, tahminin ötesinde kötü şeyler yaparken bile kendini oldukça mantıklı davranan birisi olduğuna inandırabilir. (Leslie, 2014, s.169-170)

Bu konuyu destekleyen bir çalışmada Dan Ariely (2012, s.133-151) Michael Norton'la yaptığı bir araştırmada bir öğrenci grubuna zekâ testi uygular. Öğrencilerin yarısına cevap anahtarını bir şekilde, örneğin kazara gibi, gizlice verir. Doğal olarak cevaplar gizlice verilen yarı, cevapları almayanlardan daha iyi sonuçlar almışlardır. Kopya çekmişlerdi, bu şaşırtıcı bir sonuç değildi.

Çalışmanın asıl şaşırtıcı kısmı, kopya çektikleri halde, aldıkları sonuçların gösterdiği kadar zeki olduklarına inanıyorlardı.

Bu öğrencilere bir sonraki testte alacakları puanı tahmin etmeleri halinde para kazanacaklarını söylediler. Bu sefer cevaplar verilmeyecekti. Bir önceki testten aldıkları sonucuna göre sıra dışı zekâları sayesinde kazanacaklarına o denli kendilerini inandırmışlardı ki tahminlerini çok yüksek tuttular ve dolayısıyla parayı da kaybettiler.

Sonuçta, Ariely'e şu tespitte bulunur : "İnsanoğlu olarak hayvan emsallerimizden farkımız, kendimiz aldatmayı başarmamız" (Ariely, 2012, s.134) dır.

Pozitif yanılsama (positive illusion), kişilerin kendileri hakkındaki algılarının, kabul edilen gerçeklikle çelişecek biçimde aşırı olumlu olduğunu anlatan bir kavramdır.

1988'de Shelly Taylor ve çalışma arkadaşı Jonathan Brown yayımladıkları makalede insan zihninin, olayları algılarken kişinin kendi yararına olacak biçimde olduğundan daha olumlu olacak şekilde yorumladığını belirtmişlerdir. Aynı bilim insanları bu yorumlamaları şu şekilde kategorize etmişlerdir.

Birincisi, kendi beceri ve niteliklerimize duyduğumuz aşırı özgüvendir. Bu 'üstünlük yanılsaması'denir. İkincisi, geleceğimizin son derece iyi olacağını düşündüğümüz hayali iyimserlik; üçüncüsü, ise abartılı kontrol salgısıdır. İnsanın başarması tartışmalı olan konularda fiziksel becerileri ile başarılı olacağını düşünmesidir. (Kart Ersoy, 2004, s.174; Leslie, 2014, s.171-172

Taylor ve Brown insanların özellikle benlik değerlendirmeleri söz konusu olduğunda öznel yargılarına güvendikleri için gerçeklikle yanılsamayı birbirinden ayırt etmelerinin zor olduğunu ifade etmektedir. Baumaister'e göre insanlar ister doğru ister yanlış içinde bulundukları durum için bir açıklama elde etmek isterler. Çünkü hiçbir açıklamaya sahip olmamak yanılsamaya göre daha kabul edilemez bir sonuçtur. Kart Ersoy(2004, s.177-182), pozitif yanılsamaların şöyle tasnif eder:

1.5.2.1. Gerçek Dışı Olumlu Benlik Değerlendirmesi

Birçok kişi konu kendisini değerlendirmek söz konusu olduğunda gerçekte olduğundan daha olumlu betimlemelere yönelir.

Lewinsohn ve arkadaşlarının depresif insanlarla depresif olmayan katılımcılar üzerinde yaptıkları çalışmada, 20 dakikalık tartışmadan sonra, katılımcıların kendi performanslarını değerlendirmeleri istenmiştir. Katılımcılar "ne kadar arkadaşça, güvenilir ve sıcak" olduklarını puanlamışlardır. Fakat aynı katılımcılar tek yönlü ayna arkasından tartışmayı izleyen tarafsız gözlemciler tarafından aynı başlıklarda puanlanmışlardır. Veriler, bütün grupların kendilerini, başkalarının onları gördüğünden daha olumlu terimlerle tanımlama eğilimde olduklarını göstermiştir. Bu eğilim özellikle depresif olmayanlarda daha belirginidir.

Campell ve Fehr'in yaptığı bir başka çalışmada ise kendisini puanlama dışarıdan birinin değerlendirmesiyle karşılaştırıldığında açık bir olumluluk göze çarpmıştır.

Colvin vd özsaygı üzerine depresif ve sağlıklı insanlar üzerinde yaptıkları bir çalışmada sağlıklı insanların kendileri hakkındaki algıları gerçeğe aykırı biçimde aşırı olumlu çıkmıştır.

İnsanlar kendilerini başka insanlara göre daha becerikli, yaratıcı, etkin ve başarılı görme eğilimindedir. Mantıklı düşünüldüğünde çoğu insanın ortalamanın üzerinde olamayacağı göz önüne alınırsa bu durum Buunk, Van Yperen, Pelham, Swann'ın da belirttiği gibi insanların pozitif özelliklerini abarttıkları söylenebilir.

1.5.2.2. Abartılmış Kontrol Algısı

İnsanlar bazı zamanlarda şans gibi dış etkenlerin belirleyici olduğu durumlarda kontrolleri varmış gibi davranırlar. Belli bir sonucu güçlü bir şekilde arzu ettiklerinde ve gerçekten de bu sonuca eriştiklerinde bu nihai durum üzerinde kontrollerine dair algılarının abartılmış bir büyüklüğe ulaşacağını Miller ve Ross da ifade etmiştir.

Brown, bu durumu yani arzularının sonuçları yaratmadaki becerilerini abartmaya dair genel eğilimi, kontrol yanılsaması olarak adlandırmışlardır.

İnsanın dışındaki şartlar da bu durumu tetikleyebilir. Longer bir çalışmasında rakip şık ve sakin değil de kötü giyimli ve sinirli olduğunda, insanların iskambil oyunundaki bahisleri artırdıklarını gözlemlemiştir. O halde insanlar tamamen şansa dayalı da olsa bazen istenen sonuçlar üzerinde kendi kontrollerini daha yüksek olarak algılamaktadırlar.

Seligman'ın "öğrenilmiş çaresizlik" modelinde bu abartılmış kontrol algısının normalin altına inerek, insanlar, etkilerini olduğundan daha az olarak algılamaktadır.

Baltes ve Baltes'in "tazmin modeli" nde ise kontrol edilmez olaylarla karşılaşan bireylerin kontrol duygusunun başka alanlardaki etkinlik ve yeterlilikleriyle telafi edebileceklerini, dolayısıyla genel kontrol algısının yüksek kalacağını önermektedir. Örneğin yaşlanmayla ilgili duygular kolayca bertaraf edilemez. Yaşlı insanların düşük kontrol algısına sahip olacakları varsayılmıştır. Çünkü yaşlılık sürecinin olumsuz sonuçlarından kaçılamayacağı bilinmektedir. Tazmin modelini destekleyen araştırma Lochman tarafından bulgulanmıştır. Lochman, yaşlı yetişkinlerin bazı yaşam alanlarında (bellek, sağlık, vb)gençlere nazaran daha az kontrol algısına sahip oldukları ama benzer bir kontrol düzeyine eriştikleri bulunmuştur. Hayattaki problemlerle, tecrübeler yardımıyla daha kolay başa çıkmak gibi.

Taylor ve Brown bütünüyle şansa dayalı bir durumu adeta kendi becerileriyle belirliyorlarmış gibi davranmanın insanoğlunda yaygın bir eğilim olduğunu dolayısıyla kontrol yanılsamasına girdiklerini söylemişlerdir. Örneğin kumar oynayan insanların kumar zarını kendileri adına başkalarının atması yerine bizzat kendileri atmayı tercih etmektedirler. Çünkü zarı kendileri atarsa, zar üstünde kontrol sağladıklarına dair bir algı geliştirmişlerdir.

1.5.2.3. Gerçekçi Olmayan İyimserlik

Markus ve Wurf'un ifade ettiği gibi insanlar gelecekleri üzerinde hayali bir kontrol algısı taşıyabilir ve gelecekleri hakkında gerçekçi olmayan bir iyimserlik sergileyebilirler.

"Taylor, öğrencilerinden geleceklerinin nasıl olacağını öngörmelerini istediğinde –hiçbir bilimsel veri olmamasına rağmen- her biri sınıf arkadaşlarına nazaran kendisinin sınıf atlaması, iyi bir işte çalışması, yüksek bir maaş alması ve yetenekli bir çocuk sahibi olmasının daha muhtemel olduğunu söyler. İçki sorunu yaşamasının, boşanmasının ya da kansere yakalanmasının daha az muhtemel olduğunu söylerler." (Leslie, 2014, s.179)

İnsanların bu derece iyimserliğini etkileyen birkaç faktör; olayla algılanan kontrol edilebilirliği ve bunun benlikle ilintisidir. Kötü bir gelecek beklentisi insanları tedirgin edecektir. Bu nedenle yarına ümitle bakmak daha rahatlatıcıdır.

1.5.3. Algı Farlılıklarını İçeren İletişim Modelleri

Okul ve eğitim ortamı da bütün etkileşimlerin olduğu ve insanların oluşturduğu ortamlar gibi bir sistemdir. Bütün sistemlerde olduğu gibi eğitim ortamı da hollizm, negatif entropi, denge, hiyerarşi, içsel elenme, çok amaçlılık ve eş sonuçluluk (Eren, 2012, s.47-49) gibi etkenlerden oluşan bir sistemdir. Bu etkenlerden iki tanesinin, denge ve negatif entropi, algı farklılıklarıyla ilgili olduğu düşünülmektedir. Hemeostatis olarak de adlandırılan denge, değişen koşullarda sistemin parçaları arasında sağlanan uyumu; negatif entropi yani negentropi, sistemlerin zamanla sahip olduğu gücü kaybetmesini

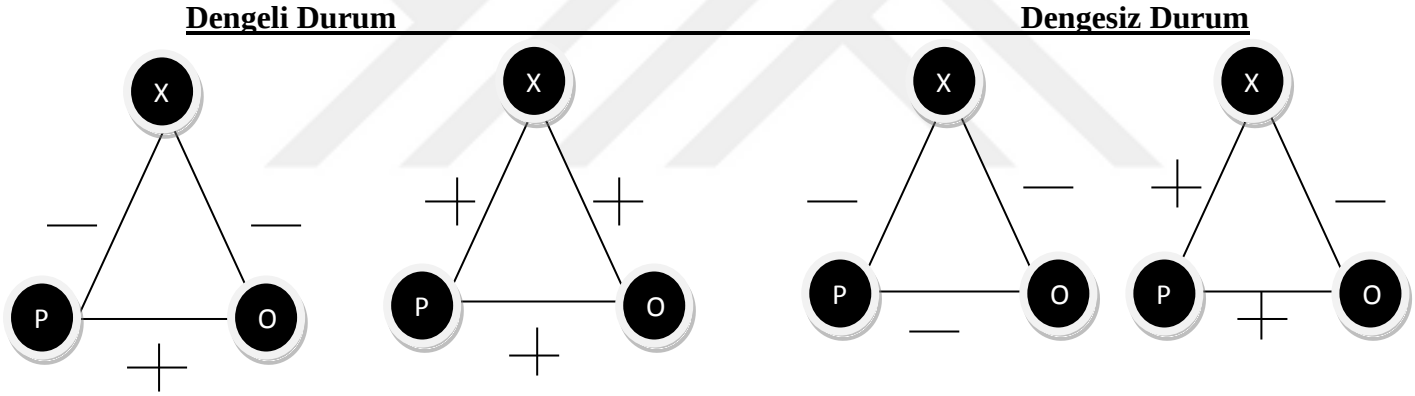
anlatmaktadır. Denge ile ilgili iletişim kuramları, farklılıkları bünyesinde barındıran iletişim modellerini anlatmaktadır. (Anık, 2016, s.148)

Kişi; bir etkileşim ortamında farklı, birbiriyle çelişen uyaranları algıladığında etkileşim ve iletişimini dengede tutmak durumundadır. Bu bölümde farklı uyaran, bilgi ve olgularla karşılaştığında bu farklılıkları kendi sistemi içinde dengede tutan iletişim modelleri tanıtılacaktır. Algı farklılığı olduğunda iletişimin işleyişini anlatan temel modelleri şunlardır:

1.5.3.1.Heider'ın Zihinsel Denge Kuramı

Heider, 1958 yılında yazdığı "İnsanlar Arası İlişkiler Psikolojisi" adlı kitabında Denge Kuramı'nı ortaya atmıştır. Denge kuramında bu çalışmayı yakından ilgilendiren yaklaşım, birbiriyle çelişen iki durumu algıladığında dengeyi yeniden sağlamak için çelişen bilgilerden birini veya birkaçını değiştirdiğidir.(Hortaçsu, 2012, s.339) Bu durum, aynı kavram karşısında iki farklı algıyı taşıyan kişilerin iletişim modellerini anlatması bakımından bu çalışmayla yakından ilgili olduğu değerlendirilmektedir.

Denge kuramında üç unsur bulunur: kişi (P=person), diğer bir kişi (O=other) ve nesne (X). (Hortaçsu, 2012, s.339) p,iletişimin hedefi yani alıcı; o, iletişimin kaynağı ve x ise iletişimin odağı ve konusu yani mesajdır. Heider'e göre iletişim dengeli olmasını şu şekille gösterebiliriz:

Şekil 4 :Heider'in Denge Modeli

Kaynak: Cengiz Anık, "Siyasal İkna" İstanbul: Derin Yayınları, 2016, s.156.

Denge modeline göre kişiler dengeli her iki durumda P ve O arasında güven ilişkisi vardır. Aralarında güven ilişkisi olduğu sürece X konusu hakkında her ikisi de aynı anda olumlu veya olumsuz bakış açısına sahipse denge korunmuş olur. Ama P ve O arasında güven ilişkisi olsa da X konusuna biri olumlu diğeri olumsuz bakış açısına sahip olursa denge bozulmuş olur. P ve O arasında güven söz konusu değilse X konusuna bakış açıları aynı olsa bile iletişimde yine denge sağlanmayacaktır.

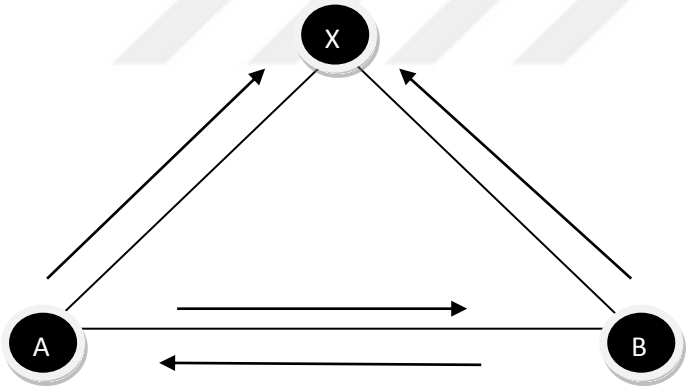
"Heider böylece – bu çalışmanın da ana dayanaklarından birisi olan-Attribution (yükleme) kuramı olarak tanımlanan çalışmaların da temelini atmış olmaktadır." (Anık, 2016, s.158)

Denge kuramına göre P,O ve X arasındaki ilişkinin niteliğini belirleyen, bakış açıları işaretlerinin üçünün çarpımının sonucu olumlu olduğunda (örneğin + x + x+ =+ veya – x – x +=+ gibi) denge vardır. Bu ilişkideki üç faktör arasındaki ilişkiyi ifade eden işaretlerini üçünün çarpımı olumsuz olduğunda denge yoktur. Denge olmadığında kişi rahatsız olacak olumlu veya olumsuz ilişkilerden birini değiştirecektir.(Hortaçsu, 2012, s.341) "Heider, iki insan arasında üçüncü bir insan veya nesne hakkında var olabilecek düşünce uygunluğu veya uygunsuzluğu düzeyiyle ilgilenmiştir." (McQuail ve Windahl, 1993, s.31) Temelde Heider, algı kavramıyla bağlantılı zihinsel süreçlere dikkat çekiyor, iki insanın birbirleriyle veya bir nesne ile ilgili hoşlanıp hoşlanmama şeklindeki tutumlarından dolayı bazı ilişki kalıplarının dengeleneceğini bazılarının dengelenmeyeceğini öne sürüyordu. Denge olduğu durumlarda taraflar değişime karşı olup dengeyi koruyacak, "denge olmadığı durumlarda zihinsel dengeyi restore etmek için her iki taraf da teşebbüste bulunmayacaktır." (McQuail ve Windahl, 1993, s.31)

Heider'in denge kuramı daha sonraki yıllarda Osgood, Rosenberg ve Abelson tarafından revize edilip genişletilmiştir.

Bu kuram, çalışmanın bulgularındaki çıkabilecek algı farklılıkları durumunda kişilerin arasındaki iletişimin işleyişini yorumlama bakımından önemli bulunmaktadır.

1.5.3.2.Newcomb'un Simetri Modeli

Şekil 5 : Newcomb'un ABX Modeli

Kaynak: Cengiz Anık, "Siyasal İkna" İstanbul: Derin Yayınları, 2016, s.163.

Newcomb, Heider'in denge kuramını zihinsel bir model olmaktan çıkarıp kişiler arası iletişime uyarlamıştır.(Anık, 2016, 162) Newcomb'a göre iletişim iki insanın birbirlerine ve çevrelerine aynı anda yönelimleri bir gerginlik meydana getirir ve iletişim bu gerginliğe karşı öğrenilmiş bir tepkidir. Bu yönelimden dolayı bir belirsizlik ve dengesizlik oluştuğunda taraflar arasında bilgi alıp verme gibi iletişim aktivitesi görülür. Ona göre iletişim bu oryantasyon süreci destekleyen bir süreçtir. (McQuail ve Windahl, 1993, s.31-32)

Bu modelde A iletişimde kaynağı, B alıcıyı, X de mesajı sembolize etmektedir. A ve B'nin iletişimindeki denge durumu aynı zamanda hem A'nın hem de B'nin X ile ilgili bakış açısı ve algıları ile yakından ilgilidir. A, B'nin bakış açısını bilmeden X'le ilgili bir yaklaşım sergilerse B ile iletişiminde dengeyi kaybetmesi söz konusu olur. Yani bu model göre A; şu B'nin X hakkında (BX) ve kendisi hakkında (BA) hakkında ne düşündüğünü bilmelidir.

Bu şemaya göre iletişimde denge için şu dört yönelim gerçekleşmektedir: A'nın B'ye uyumu, A'nın X'e uyumu, B'nin A'ya uyumu ve B'nin X'e uyumu. A'nın X'le uyumsuzluğu A'nın B ile olan iletişimindeki dengeyi de etkiler. Denge için taraflar arasında şu eşitlik olmalıdır: AA=BA, AX=BX, AB=BB. (Anık, 2016, s.162-164; Güngör, 2013, s.72)

Dengeyi sağlama sürecinde taraflar yaklaşımlarında ayarlamalar yaparak, bilgi alış verişinde bulunularak bu üç öğe arasında ilişki dengesini korumayı ve devam ettirmeyi veya geliştirmeyi sağlarlar. Newcomb, dengesizliğin iletişimi teşvik edeceğini düşünüyordu. (McQuail ve Windahl, 1993, s.32)

Çalışma açısından öğrenci, veli ve öğretmen iletişimde algı farklılıklarının aynı zamanda taraflar arasındaki iletişim dengesini de olumsuz etkilemesi bakımında Newcomb'un ABX modeline önem atfedilmektedir.

1.5.3.3.Festinger'in Bilişsel Çelişki Kuramı

Kişiler eylemleri ve tutumları çeliştiğinin farkına varınca bir huzursuzluk hisseder ve bundan kurtulmaya çalışır. Sık sık başvurulan yollardan biri eylemi değil de tutumu ya da duyguyu değiştirmek olur. Kişi eylemini değil de tutumunu ya da duygularını değiştirirken bu tavrını haklı gösterecek gerekçeler sıralayacaktır.

Bu değişikliği izleyen Leon Festinger bulgularını "Kehanet Yanlış Çıkınca" adlı kitabında yayımlamıştır. Dünyaya bir kuyrukluyıldız çarpacağına inanan bir tarikata sızarak kişilerin kuyruklu yıldız dünyaya çarpmadığında tutum ve duygularını nasıl değiştirdiğini izleyen Festinger, aynı ikilemi bir deney ortamında gerçekleştirmiştir. Festinger ve Carlsmith yaptıkları çalışmada deneklere saatlerce süren zor bir görev vermişlerdir. Deney nihayet sona erdiğinde deneklere, deney sona erdiğini asistanın gecikeceği söylediler. Asistanın görevi bu görevi yeni yapacak deneklere görevlerini izah etmekti. Bu görevi deneklere verip heyecanlı bir deneyde asistanlık yapmaktan mutlu olduklarını söylemelerini istedi. Festinger ve Carlsmith denekleri üç gruba ayırdı. Birinci gruptan yalan söylenmesi istenmedi. İkinci gruba yalan söylemeleri için 1 dolar verildi. (deneyin yapıldığı 1959 yılına göre normal bir ücret) üçüncü grubun üyelerine söyleyecekleri yalan karşılığında 20 dolar verildi.

Yalan için 1 dolar alan denekler deney bittikten sonra heyecanlı vakit geçirdiklerin anlatırken diğer iki grup deneyin son derece sıkıcı olduğunu söylediler.

Sadece az para karşılığı yalan söyleyen denekler, eylemleri ile tutumları arasındaki bağdaşlığı korumak için kendilerini tutum değiştirmeye zorlanmış hisseti. Zira kendilerin sosyal psikolojinin temel kavramlarından biri olan ve "kognitif ahenksizlik" olarak betimlenen, huzursuzluk veren içsel bir çelişki içinde buldu. İnsan

kendi kanaatiyle çelişen bir durumu savunmak zorunda kalırsa, zamanla kendi özel kanaatini, savunmak zorunda kaldığı görüşe yakın tutuyor.

Özellikle bu çelişki kişinin benlik saygısını tehdit ettiği zaman, en güçlü ve en rahatsız edici duruma gelir. Bu durumda kişi şu üç şeyi yapıyor: Ya davranışlarını, çelişkili bilişle uyumlu hale getirecek şekilde değiştiriyor ya çelişkili bilişlerden birini değiştirerek davranışını mazur gösteriyor ya da mevcut bilişe yeni bilişler ekleyerek davranışını mazur göstermeye çalışıyor. (Anık, 2016, s.164-167; Oskay, 2000, s.68; Aranson ve vd, 2010, s.299-302)

Bilişsel çelişkilerin yok edilmesi, algı farklılığı söz konusu olduğunda çalışmanın tarafları arasındaki iletişimin geleceği açısından önemli bulunmaktadır.

1.5.3.4.Grunig'in Halkla İlişkiler Modeli

Halkla ilişiklerde dört tipik uygulama modelinin kuramsal yapısını 1984 yılında James Grunig ve Hunt sistematik hale getirmişlerdir. Bu model Grunig'in 1975 yılında "Journalism Monographs" adlı dergide yayımladığı makaleye dayanır.

Grunig ve Hunt'ın iletişim modelinde iki değişken önemlidir: Yön ve amaç.

Yön; bir iletişim modelinin tek ve çift yönlü olmasını ifade eder. Tek yönlü iletişimde kaynaktan hedefe bilgi akışı vardır ve geri bildirim yoktur. Kamuoyu bilgilendirme ya da basın ajansı modeli gibi. Tek yönlü iletişim bir monologdur ve bilgiyi yaymaya yarar. Çift yönlü iletişim ise bir diyalogdur. İki yönlü iletişimde kaynak, hedeften gelen tepkileri dikkate alır, geri bildirim ve geri beslemeler iletişim modelinin tekrar yapılanmasında kullanılır.

Amaç; iletişim modelinin simetrik mi asimetrik mi olduğunu ifade eder. Asimetrik iletişim dengesizdir, iletişim iki yönlü olsa bile asimetrik iletişimde kaynak geri bildirimleri kendi ile ilgili düzenleme yapmak için kullanmaz. Hedefi, istediği duruma getirmek için geri bildirimleri kullanır. Hedef kitleden gelen tepkiler tekrar hedefi değiştirmek ve ikna etmek için kullanılır. Diğer bir deyişle kaynak, hedefin tutum ve davranışlarını istediği yönde değiştirmek için hedeften gelen tepkileri önemser. Simetrik iletişim dengelidir. Simetrik iletişimde amaç, kaynakla hedef arasında karşılıklı anlayış geliştirmektir. İletişim iki yönlüdür ve kaynakla hedef arasındaki ilişkiyi değişime uğratır. Hedeften gelen geri bildirimler doğrultusunda kaynak mesajı ve mesajı gönderme biçimini değiştirir. (Grunig, 2005, s.309-311)

İKİNCİ BÖLÜM

ORTA ÖĞRETİMDE ÖĞRENCİ-VELİ-ÖĞRETMEN BAĞLAMINDA EĞİTİM VE ÖĞRETİME DAİR ALGI FARKLILIKLARI VE YANILGILARI ARAŞTIRMASI: 50. YIL GENERAL REFET BELE ORTAOKULU

2.1.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE TEKNİĞİ

Bu bölümde araştırmanın yöntemi ve tekniği konusunda bilgiler verilecektir.

Bu kapsamda sırası ile araştırmanın modeli, örneklemi, veri toplama aracı, varsayımlar, verilerin toplanması ve yorumlanmasında izlenen yaklaşımlar ele alınacaktır.

Bu araştırma, nicel araştırma yöntem ve teknikleri kullanılarak yapılandırılmıştır.

Bir nicel araştırma tekniği olan "tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan durumu veya gerçekliği olduğu gibi araştırıp açıklamayı hedefleyen yaklaşımlardır." (Karasar, 2012,s.77;Şimşek,2012,s.92) Bu çalışmada eğitim ve eğitimin bileşenlerinin eğitim ve öğretime dair çalışma için seçilen kavramlarla ilgili algı farklılıkları ve yanılgıları açıklanmak istenmektedir. Tarama modellerinde "araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır." (Karasar, 2012, s.77) Bu çalışmada da araştırmaya konu olan bileşenler kendi koşulları içinde tanımlanmaya çalışılmıştır.

Çalışmada kullanılan tarama modelinin çeşitlerinden ilişkisel tarama modelinde genellikle birden çok değişken arasındaki etkileşimler belirlenirken, bazen ilişkilerin yönünü ve düzeyini belirlemek için korelasyon ve bazen de neden sonuç ilişkilerine dönük varyans analizi gibi istatistiksel teknikler kullanılır. (Şimşek, 2012,s.92) Çalışmanın değişkenleri arasındaki ilişkiler istatistiksel programla belirlenip değişkenler arasında bulgulanan güçlü ilişikler araştırmacı tarafından referans alınan kuramlar çerçevesinde yorumlanacaktır. "Tarama modelinde yürütülen araştırmalar, bazen 'betimleyici araştırma' olarak anılmaktadır." (Şimşek, 2012, s. 93) Araştırmada elde edilen bulguların yorumlanması "betimleme" olarak nitelendirilecektir. Çünkü betimleme olguları saptama, sınıflama, dile getirme gibi işlemleri kapsar. Bilimsel araştırmalarda açıklama ise oluş biçimlerini değil, oluş nedenlerini gösterir. (Karasar, 2012, s.95; Şimşek 2012, s.13) Betimsel açıklama, yapılan analizden sonra bulgular üzerinde araştırmacının yorumlarının niteliğini ifade etmektedir.

"Farklı olaylar arasındaki birden çok değer alabilen her şey değişkendir." (Şimşek, 2012, s.36) Bu araştırmada eğitime dair uygulanacak anket için araştırmacı tarafından seçilen kavramlar, "bağımlı değişken"; anketin uygulandığı ve araştırmanın

evrenini oluşturan, eğitimin taraflar olan öğrenci, veli ve öğretmenler "bağımsız değişkenler"dir.

2.1.1.Araştırmanın modeli

Çalışma, İstanbul ili, Kartal ilçesi 50. Yıl General Refet Bele Orta Okulu'nda öğrenim gören 7 ve 8. sınıf öğrencileri, bu okul öğrencilerinin velileri ve okul öğretmenlerinin eğitim ve öğretimle ilgili seçilen kavramlara dair algı farklılıkları ve yanılgılarını, bu kavramlarla ilgili katılımcıların tercih ettikleri davranışları ve tutumları belirlemek ve açıklamak amacıyla planlanmış tarama modelinde ve betimsel nitelikte bir çalışmadır.

2.1.2.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

2.1.2.1. Evren

Araştırmanın evrenini 2014-2015 eğitim-öğretim yılı Kartal 50.Yıl General Refet Bele Orta Okulu öğrenci, veli ve öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenini oluşturan Kartal 50.Yıl General Refet Bele Orta Okulu'nda belirtilen tarihte 490 kız, 455 erkek öğrenci olmak üzere toplam 945 öğrenci bulunmaktadır. Bu 945 öğrencinin 383'ü 8. Sınıf; 212'si 7.sınıftır. Bu öğrencilerin anne ve babaları ve kısmi zamanlı öğretmenler ve idareciler de dâhil olmak üzere 74 öğretmen araştırma evrenine dâhildir.

2.1.2.2. Örneklem

Bu çalışmada uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Örneklemi 2014-2015 eğitim öğretim yılı Kartal 50. Yıl General Refet Bele Orta Okulu'nda öğrenim gören 65, 7 ve 8. sınıf öğrencisi; 79 öğrenci velisi ve 67 öğretmen oluşturmuştur. Çalışmada örneklemin tamamına ulaşılması hedeflenmiş ve verilerin toplandığı zaman 65 öğrenciye, 79 veliye ve 67 öğretmene yani örneklemin %100'ne ulaşılmıştır.

2.1.3.Veri Toplama Aracı

Bu araştırma için araştırmacı tarafından geliştirilen anket (Ek-1,2,3) kullanılmıştır.

Anket, öğrenci, veli ve öğretmen olmak üzere üç ayrı gruba yönelik hazırlanmıştır. Ortak soruların yanında grubun sosyal konumuna göre (öğrenci, öğretmen ya da veli olması gibi) bazı soruların metni ve seçenekleri değiştirilmiştir. Gruplar, 50. Yıl General Refet Bele Orta Okulu'nun 2014-2015 eğitim öğretim yılına

ait, rastgele seçilen 65 öğrencisi, yine rastgele seçilen 79 velisi, fiilen görevde olan öğretmenlerin 67 tanesinden oluşmuştur.

Her gruba uygulanan anket, hazırlanan sorulara göre iki bölümden oluşmaktadır. Anketin girişinde katılımcılara ilişkin demografik bilgileri kayıt altına alan sorular ikinci bölümde ise bulguların analizi için ele alınan "yükleme ve pozitif yanılsamalar" kuramları esas alınarak hazırlanan 11 soru vardır. Bu sorular hazırlanırken Özcan Demirel (2014)'in "Eğitim Sözlüğü" ve Ahmet Cevizci (2010)'nin "Eğitim Sözlüğü" kitapları taranmıştır. Eğitim ve öğretime ait 500 kavram listelenmiştir. Bu kavramları seçerken tarama tekniğinin yapılandırılmış modeli olan ankete uygulanabilecek, yani ankette bir soru ya da cevaplanması gereken bir durum içinde kullanılabilecek kavramlar olmasına dikkat edilmiştir.

Bulguların için anket oluşturulurken eğitim ve öğretimle ilgili kavramlar ve sorulacak sorunun temasını oluşturacak iki kuram şöyle dağılım göstermiştir:

Tablo 1:Anketteki Kavram-Tematik Alt Yapı İlişkisi

SORU NU.:	KULLANILAN KAVRAM	TEMATİK ALT YAPIYI SAĞLAYAN KURAM
1	Güdeleme- başarı ilişkisi	Yükleme kuramı
2	Kopya	Yükleme kuramı
3	Öğretmenlik becerileri	Yükleme kuramı
4	Sınav başarısızlığı	Yükleme kuramı
5	Çağdaş eğitim	Yükleme kuramı
6	Aday (stajyer) öğretmen	Sosyal biliş (geleceğe dair bilimsel olmayan iyimserlik)
7	Öğretmenin mesleki kalitesi	Sosyal biliş (kendimize dair abartılmış atıflar)
8	Öğrenciler arasındaki çatışma	Sosyal biliş (kendimize dair abartılmış atıflar)
9	Sınıf içi disiplin	Sosyal biliş (altından kalkamayacağımız işlere kalkışmak)
10	İdeal bir eğitim uygulaması	Sosyal biliş (altından kalkamayacağımız işlere kalkışmak)
11	Eğitim- öğretim/mesleki gelecekle ilgili düşünceler	Sosyal biliş (geleceğe dair bilimsel olmayan iyimserlik)

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere çalışma için hazırlanan anket 11 soruluk anket, bu anketten elde edilen bulgular ve bu bulguların analiz edilmesinde cevabı aranan temel sorular şunlardır:

Eğitimin tarafları, eğitim sürecinde başarı ve başarısızlıkta sorumluğu yüklerken, tam bilgi sahibi olmadıkları durumlarda bilgi boşluklarını doldururken, tarafların anlaşmazlıklarında sorumlu tuttukları tarafı seçerken ve bu anlaşmazlıkları çözme tercihlere göre kendilerinin de farkında olmadıkları bir yanlılık, algılarında bir

farklılık yaratmakta mıdır? Eğitimin taraflarının geleceğe yönelik bakış açılarında ve kendi potansiyellerine bakışlarındaki yanlılık, bir algı yanılgınsa neden olmakta mıdır?

Anketteki sorular, davranışa ve tutumlara yönelik algıları bulgulamayı amaçlayan sorulardan oluşmaktadır. "Davranış soruları: kaynak kişilerin kişisel ve toplumsal etkinlikleri, yapıp etmeleri ile ilgilidirler. Bireysel alışkanlıklar, kültür ve eğlence modelleri, aile, grup, çevre ilişkileri vb. bu tür sorularla elde edilir. Tutum-inanç ve kanı soruları: Bir kimsenin belli bir anda ve belli bir konuda ne düşündüğünü, ya da ne duyduğunu saptamaya dönük sorulardır." (Balcı,1997, s.172) bir bilimsel araştırmada iki tür veri vardır: olgusal veriler ve yargısal veriler. "Yargısal veriler öznel olup yorum gerektirirler. Araştırmada yargısal veriler, bir konuda yanlış görüşler varsa bunları belirlemek için de kullanılır." (Karasar, 2012, s.133) Araştırma için geliştiren anket, yargısal veriler, belirlemek hatta bir konudaki yanlış görüşleri "yanılgı ve farklılık" başlığı altında toplamak için geliştirilmiştir.

Soruların cevap kategorileri ise, kapalı uçlu olarak hazırlanmıştır. Çünkü "kapalı uçlu sorular ise en azından iki cevap alternatifi sunarlar, yanıtlayıcı bunlardan pozisyonuna uygun olanı seçer. Sorulara cevap olan kategoriler önceden belirlenmiş süreksiz kategorileri olan değişkenlerden oluşur. Bu durum, sorunun içeriğinin kaynak kişi tarafından açıkça görülmesine de yardımcı olur.(Balcı,1997,s.175).

2.1.4.Varsayımlar

Araştırmaya katılan öğrenci, veli ve öğretmenlerin ölçme araçlarına doğru cevap verdikleri, uygulanan anketin araştırmanın amacını gerçekleştirebilecek nitelikte olduğu, katılımcıların ait oldukları sosyal grupları temsil ettikleri varsayılacaktır.

2.1.5. Veri Toplanması

Araştırmaya başlanmadan önce, verilerin toplanması konusunda 50. Yıl General Refet Bele Orta Okulu müdürlüğünden izin ve onay alınmıştır. Verilerin toplanmasında kullanılacak anketin uygunluğunu test etmek üzere 10 öğrenci, 10 veli ve 5 öğretmenle deneme çalışması yapılmıştır. Bu deneme çalışmasının sonucunda "kişilerin zaman algısı" ile ilgili bir soru, katılımcılar tarafından tam anlaşılmadığından çalışma açısından verimsiz bulunup anketten çıkarılmıştır.

2014-2015 eğitim öğretim yılı Mayıs ayında ders öğretmenleri ve okul idaresi ile görüşülerek ders saatlerinde öğrenciler gruplar halinde alınmış, gerekli açıklamalar yapılarak anket uygulanmıştır. Daha sonra rastgele seçilen veliler, uygun oldukları

zamana göre gruplanıp okula davet edilip gerekli açıklamalar yapılıp anket uygulanmıştır. Bunlar tamamlandıktan sonra aynı öğretim yılının Haziran ayında okul öğretmenleri ile bir toplantı yapılıp çalışma ile ilgili açıklamalar yapılmıştır. Çalışmaya katılmak için gönüllü öğretmenler seminer döneminde tespit edilen bir tarihte toplu olarak anket çalışması uygulanmıştır. Süre konusunda bir kısıtlama yapılmamış, anket uygulanırken katılımcıların diledikleri kadar zaman ayırabilecekleri açıklanmıştır.

2.1.6. Verilerin Analizi

Hazırlanan anketin geçerli olması için, oluşturulan konsepte ilişkin ölçüler ile bu ölçülerin mantıksal olarak bağlantılı olmasını gerektiren başka değişken arasında bağlantı olması gerekir. Böyle bir bağlantı varsa tanımlayıcı analiz yapılabilir. Böyle bir analizin yapılması için verilerin istatistiksel değerlendirilmesinde SPSS for Windows 22.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Elde edilen bilgilerin analizinde sayı, yüzdelik ve ortalama kullanılmıştır. Karşılaştırmalarda tek yönlü Chi- Squre ve Kruskal Wallis analizi kullanılmıştır. 1,4,5,7 ve 10. sorularda Kruskal Wallis analizi; 2,3,6,8,9 ve 11. sorularda Chi-Square analizi uygulanmıştır.

2.2.ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE ANALİZİ

İstanbul Kartal ilçesi 50. Yıl General Refet Bele Orta Okulu 2014-2015 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören öğrencilerinin, söz konusu eğitim-öğretim yılına ait veli ve görev yapan öğretmenlerin eğitim ve öğretime dair kavramlarla ilgili algı farklılıkları ve yanılgılarını belirlemek amacıyla yapılan araştırmanın bulguları; anket hazırlanırken esas alınan ve bir önceki bölümde tablo biçiminde gösterilen tematik alt yapıya göre bölümler halinde sunulacaktır. Bu bağlamda "öğrenci-veli-öğretmen" değişkenine göre 1-5. sorular yükleme kuramına göre, 6-11. sorular pozitif yanılsamalar kuramına göre, iki ana başlık altında değerlendirilecektir.

2.2.1.ÖĞRENCİ KATILIMCILARA AİT BULGU VE ANALİZLER

Bu bölümde, 50.Yıl General Refet Bele Orta Okulu'nda, çalışmaya gönüllü olarak katılan ve rastgele seçilen 65 öğrenciye uygulanan anketin spss 22.0 programından elde edilen bulgu ve analizler yer alacaktır.

2.2.1. 1.Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğrenciler incelendiğinde (Tablo 2) yaşların 12 ila 16 arasında değiştiği; yarıdan fazlasını -% 61,5- 14 yaş grubunun oluşturduğu görülmektedir. 14 yaşın altını % 23,1 ile 13 yaşındakiler oluşturmakta, 12 yaşındakiler

% 1,5 oranı ile bu grubu takip etmektedir. 14 yaşın üstündekiler % 12,3 oranı ile 15 yaşındakiler, % 1,5 ile 16 yaşında bir kişi 14 yaş üstü grubu temsil etmektedir. Toplam cevap veren sayısı 65'tir.

Tablo 2: Yaşlara Göre Dağılım

Yaş	Frekans	%
12	1	1,5
13	15	23,1
14	40	61,5
15	8	12,3
16	1	1
Toplam	65	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımı ise (Tablo 3); %78,8'i kız, % 29,2'si erkektir. Toplam cevap veren sayısı 65'tir.

Tablo 3: Cinsiyete Göre Dağılım

Cinsiyet	Frekans	%
Kız	46	70,8
Erkek	19	29,2
Toplam	65	100,0

2.2.1.2.Yükleme Kuramına İlişkin Bulgular

Çalışma için hazırlanan anketin 1. sorusunda eğitim bileşeni olarak 6 faktör (öğrenci, öğretmen, okul, aile, akran, ailenin sosyoekonomik düzeyi) verilmiş ve katılımcılardan sıralama (ordinal) bir cevap hazırlamaları istenmiştir.(Tablo 4) Akademik başarıya etkileyen 1.derece önemli faktör olarak "öğrenci" seçeneği olarak kabul edenler % 36,9; 2.derece önemli faktör olarak kabul edenler % 12; 3.derece önemli faktör olarak kabul edenler ise %7,7 oranındadır. Sıra ortalaması olarak olumlu

durum (başarı) söz konusu olduğunda katılımcılar, sıra ortalamasından da görüldüğü üzere, kendilerine ait yüklemeleri artmaktadır.

Tablo 4:1.2.1.Öğrencinin Akademik Başarısında Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı

Değişken	Sıra	Sıra Ortalaması	Sd	Chi-Squre	p
Öğrenci	1	5,00	5	5,000	,416
	2	5,00			
	3	2,50			
	4	2,50			
	5	5,00			
	6	1,00			
Öğretmen	1	6,00	5	5,000	,416
	2	5,00			
	3	1,00			
	4	3,50			
	5	2,50			
	6	3,50			
Okul	1	5,50	5	5,000	,416
	2	5,50			
	3	1,50			
	4	1,50			
	5	3,50			
	6	3,50			
Ailenin İlgisi	1	2,00	5	5,000	,416
	2	5,50			
	3	4,00			
	4	5,50			
	5	1,00			
	6	3,00			
Ailenin Sosyoekonomik düzeyi	1	1,00	5	5,000	,416
	2	2,00			
	3	4,00			
	4	5,00			
	5	6,00			
	6	3,00			
Öğrencinin Akran Grubu	1	3,50	5	5,000	,416
	2	1,00			
	3	5,50			
	4	2,00			
	5	3,50			
	6	5,50			

Çalışama için hazırlanan anketin 2.sorusunda katılımcı için olumsuz sayılabilecek, maddi-manevi kaybın söz konusu olduğu ve kendi dışında gelişen bir olay dramatizesinde, kendisini veya kendisini zor durumda bırakan arkadaşını sorumlu tutan iki seçenekli bir soru hazırlanmıştır. (Tablo 5) İç yükleme yapanların sayısı 27 (% 41,5),dış yükleme yapanların sayısı ise 38'dir. (% 58,5) Toplam cevap veren sayısı 65'tir.

Soruyla ilgili analizde öğrenci katılımcılar kendisi için olumsuz sayılabilecek bir durumda aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere p(sig)<0.05 olduğundan 0 hipotezi reddedilir. Ki-Kare istatistiği 1,862 ve 172 >0.05 olduğu için 0 hipotezi kabul edilir. Öğrencilerin sorudaki durumda yaptıkları tercilerde anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 5: 1.2.2.Öğrenci İçin Olumsuz Sayılabilecek Bir Durumda, Maddi Manevi Kayıp Söz Konusu Olduğunda İç/Dış Yükleme Yapanların Dağılımı

TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER								
						Yüzdelik		
	Sayı	Anlamlılık	Std. Sapma	En Az	En Çok	25th	50th (median)	75th
Soru 2	65	1,58	,497	1	2	1,00	2,00	2,00

SORU 2			
	Gözlemlenen Sayı	Beklenen Sayı	Artık
A (İç Yükleme)	27	32,5	-5,5
B (Dış Yükleme)	38	32,5	5,5
TOPLAM	65		

Test İstatistiği (soru 2)	
Chi-Square	1,862[a]
df	1
Asymp. Sig.	,172

Çalışma içi hazırlanan anketin 3. sorusunda bir öğrenci ve bir öğretmen arasında gerçekleştiği var sayılan; ama olayın nasıl başladığına şahit olunmayan bir durumda, olayın tarafları hakkında olumsuz yorum içeren iki seçenek hazırlanmıştır. (Tablo 6) Gözlemledikleri ama nasıl başladığına şahit olmadıkları bir olayda, öğretmen hakkında olumsuz yargı bildirenlerin sayısı 52 (% 80), öğrenci hakkında olumsuz yargı bildirenlerin sayısı ise 13'tür. (% 20) Ki-Kare istatistiği 23,400 ve p(sig)<0,05 olduğundan öğrenci katılımcıların anlamlı bir dış yükleme yaptıkları bulgulanmıştır.

Tablo 6: 1.2.3.Öğrenci –Öğretmen Çatışmasına Şahit Olunduğunda İç/Dış Yükleme Yapanların Dağılım

TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER								
						Yüzdelik		
	Sayı	Anlamlılık	Std. Sapma	En Az	En Çok	25th	50th (median)	75th
Soru 3	65	1,20	,403	1	2	1,00	1,00	1,00

SORU 3			
	Gözlemlenen Sayı	Beklenen Sayı	Artık
A (Dış Yükleme)	52	32,5	-19,5
B (İç Yükleme)	13	32,5	19,5
TOPLAM	65		

Test İstatistiği (soru 3)	
Chi-Square	23,400[a]
df	1
Asymp. Sig.	,000

Çalışmanın 4. sorusunda,1. sorudaki akademik başarının zıddı olarak akademik başarısızlıktan sorumlu olan taraf olarak ilk üç sırada kimi gördüklerini ifade etmelerini isteyen üç seçeneği olan bir soru hazırlanmıştır. Katılımcılardan sıralamalı (ordinal) bir cevap katılımcılardan istenmiştir. (Tablo 7)

Olumsuz durum söz konusu olduğunda katılımcıların kendilerini tercihte sıra ortalaması düşmekte ve olumsuz durumda kendilerine daha az yükleme yaptıkları görülmektedir.

Tablo 7: 1.2.4.Eğitim-Öğretim Faaliyetinde Hedeflenen Sonucu Elde Edememe ve Sınav Başarısızlığını Açıklamada Katılımcıların Sıralaması

Değişken	Sıra	Sıra Ortalaması	Sd	Chi-Squre	p
Öğrencilerin doğuştan getirdikleri kapasitenin hedeflenen sonucu elde etmede yetersiz oluşu	1	1,00	2	2,000	,368
	2	3,00			
	3	2,00			
Velilerin, okulda alınan eğitimi evde pekiştirecek bir ortam yaratamaması	1	3,00	2	2,000	,368
	2	2,00			
	3	1,00			
Öğretmenlerin eğitim becerilerinin yetersizliği	1	2,00	2	2,000	,368
	2	1,00			
	3	3,00			

Çalışmanın 5. sorusunda çağdaş eğitimi yakalamada soruda verilen, katılımcıların kendilerini de bir seçenek olarak verildiği bileşenleri önem sırasına göre sıralamalarını isteyen bir soru sorulmuştur. (Tablo 8)

Tablo 8: 1.2.5.Çağdaş Eğitimi Yakalama Konusunu Bileşenlerini Önem Sırasına Göre Dağılımı

Değişken	Sıra	Sıra Ortalaması	Sd	Chi-Squre	p
Öğrencinin ihtiyaçlarını karşılamış olmak	1	3,50	3	3,000	,3,92
	2	3,50			
	3	1,00			
	4	2,00			
Velilerin beklentilerini karşılamış olmak	1	3,00	3	3,000	,3,92
	2	3,00			
	3	3,00			
	4	1,00			
Öğretmenin eğitim adına isteklerinin yerine getirilmiş olması	1	1,50	3	3,000	,3,92
	2	1,50			
	3	3,00			
	4	4,00			
Toplumun normatif değerleriyle uygunluk göstermesi	1	2,00	3	3,000	,3,92
	2	2,00			
	3	4,00			
	4	2,00			

2.1.2.6.Pozitif Yanılsamalar Kuramına İlişkin Bulgular

Çalışmanın 6.sorusunda bir öğretmenin geleceği ile ilgili yargıları içeren ve "iyimser, nötr, kötümser" bakış açılarını içeren 3 seçenek verilmiş ve katılımcılardan, bu seçeneklerden hangisinin **"doğru"** olduğu sorulmuştur. (Tablo 9)) Katılımcılardan 54'ü (% 87,7) olumlu, 4'ü (%6,2) nötr, 4'ü (%6,2) olumsuz bakış açısı içeren yargıyı doğru olarak seçmiştir. Toplam cevap veren sayısı 65'tir. Ki-Kare istatistiği 86,431 ve p(sig)<0,05 olduğu için öğrenci katılımcıların geleceğe dair olumlu bakış açılarında anlamlı bir farklılık bulgulanmıştır.

Tablo 9: 1.2.6.Pozitif Yanılsamalardan "geleceğe dair bilimsel olmayan iyimserlik" **Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı**

TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER								
						Yüzdelik		
	Sayı	Anlamlılık	Std. Sapma	En Az	En Çok	25th	50th (median)	75th
Soru 6	65	1,8	,527	1	3	1,00	1,00	1,00

SORU 6			
	Gözlemlenen Sayı	Beklenen Sayı	Artık
A. Mesleki başarısı ve bilgisi ilerleyen yıllarla doğru orantılı olarak artacaktır.	57	21,7	35,3
B. Mesleki başarısı ve bilgisi ilerleyen yıllarla doğru orantılı olarak artmayacaktır.	4	21,7	- 17,7
C. Mesleki başarısı ve bilgisi ilerleyen yıllarda gerileyecektir.	4	21,7	- 17,7
TOPLAM	65		

	Test İstatistiği (soru 6)
Chi-Square	86,431[a]
df	2
Asymp. Sig.	,000

Çalışmanın 7. sorusunda öğretmenin mesleki kalitesi için belirleyici olduğu varsayılan 5 özellik verilmiştir. Bu özelliklerden ikisi (yaş, cinsiyet) doğuştan getirilen özelliktir. Diğer üçü (eğitim, mesleki sertifika, sosyal çevre) kişinin kendi çabasıyla edindiği özelliklerdir. Katılımcılardan bunları önem sırasına göre sıralamaları istenmiştir. (Tablo 10) Toplam cevap veren sayısı 65'tir.

Katılımcılardan 45 kişi (%69,29) eğitim seçeneğini mesleki kalite açısından önemli bulmuştur.

Tablo 10: 1.2.7.Pozitif Yanılsamalardan "kendimize dair abartılmış atıflar" Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı

Değişken	Sıra	Sıra Ortalaması	Sd	Chi-Squre	p
Yaş	1	2,50	4	4,000	,406
	2	2,50			
	3	2,50			
	4	5,00			
	5	2,50			
Eğitim (mezun olduğu okul gibi)	1	4,00	4	4,000	,406
	2	2,00			
	3	4,00			
	4	1,00			
	5	4,00			
Cinsiyet	1	2,00	4	4,000	,406
	2	3,00			
	3	4,50			
	4	4,50			
	5	1,00			
Mesleki sertifikalar	1	1,50	4	4,000	,406
	2	5,00			
	3	1,50			
	4	3,50			
	5	3,50			
Sosyal çevresiyle dikkat çekmesi (Oldukça fazla sayıda ikili ilişkilere sahip olması)	1	2,50	4	4,000	,406
	2	1,50			
	3	3,00			
	4	1,50			
	5	4,50			

Çalışmanın 8. sorusunda katılımcıların kendi aralarında bir çatışma durumda bu çatışmayı çözme tercihleri verilmiştir. Bu tercihlerden ilk ikisi (A ve B seçenekleri) dışarıdan bir otoritenin müdahalesini; sonraki ikisi (C ve D seçenekleri) tarafların kendi iradesiyle çatışmayı çözme tercihlerini içermektedir. (Tablo 11) Katılımcılardan A tercihini seçenler 13 kişi (% 20); B tercihini seçenler 15 kişi (% 23,19; C tercihini seçenler 11 kişi (%16,9); D tercihini seçenler 26 kişidir.(% 40) Toplam cevap veren sayısı 65'tir. Ki-Kare istatistiği 8,292 ve p(sig)<0,05 olduğu için öğrenci katılımcıların kendilerine karşı abartılmış atıflarında anlamlı bir farklılık bulgulanmıştır.

Tablo 11: 1.2.8.Pozitif Yanılsamalardan "kendimize dair abartılmış atıflar" Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı

TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER								
						Yüzdelik		
	Sayı	Anlamlılık	Std. Sapma	En Az	En Çok	25th	50th (median)	75th
Soru 8	65	2,77	1,183	1	4	2,00	3,00	4,00

SORU 8			
	Gözlemlenen Sayı	Beklenen Sayı	Artık
A. Daha yüksek bir otoritenin müdahalesi ile çatışmayı kontrol altına almak ve kontrolü sağlamak için bu otorite tarafından teşvik edilmesi	13	16,3	-3,3
B. Kurallara, prosedüre ve ahlaki sorumluluklara öğretmen tarafından vurgu yapılması	15	16,3	- 1,3
C. Söz konusu çatışma taraflarının tam olarak konuyu tartışmalarını sağlamak	11	16,3	- 5,3
D. Kişisel ihtiyaçların ve çatışmayı doğuran değerlerin açık ve tarafsızca tartışılması	26	16,3	9,8
TOPLAM	65		

Test İstatistiği (soru 8)	
Chi-Square	8,292[a]
df	3
Asymp. Sig.	,040

Çalışmanın 9. sorusunda sınıf içi disiplin probleminde üç değişik çözüm önerilmiş, C seçeneğinde kişilerin iradesiyle konunun farklı yorumlanabilmesini içeren "gelişmeye fırsat" ifadesi yerleştirilmiştir. Diğer iki seçenekte (A ve B) katılımcıların iradesi yok sayılmıştır. (Tablo 12) Bu durumda katılımcıların çözüm tercihi oranları A seçeneği seçenler 6 kişi (% 9,2); B seçeneğini seçenler 27 kişi (%41,5); C seçeneği seçenler 32 kişidir. (%49,2) Toplam cevap veren sayısı 65'tir.

Ki-Kare istatistiği 17,596 ve p(sig)<0,05 olduğu için öğrenci katılımcıların kendi iradeleri ile problemi çözme, problemle yüzleşme ve problemi çözme konusunda kendilerine yaptıkları atıflarda anlamlı bir farklılık bulgulanmıştır.

Tablo 12: 1.2.9.Pozitif Yanılsamalardan "altından kalkamayacağımız işlere kalkışmak" **Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı**

TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER								
						Yüzdelik		
	Sayı	Anlamlılık	Std. Sapma	En Az	En Çok	25th	50th (median)	75th
Soru 9	65	2,40	,657	1	3	2,00	2,00	3,00

SORU 9			
	Gözlemlenen Sayı	Beklenen Sayı	Artık
A. Sınıf disiplinini bozan öğrenciye tepki göstermek (ikaz etmek, dışarı çıkarmak gibi)	6	21,7	-15,7
B. Hem tepki göstermek (ikaz etmek, dışarı çıkarmak gibi) hem sınıf içi kuralları hatırlatmak	27	21,7	5,3
C. Önleyici (Kuralların baştan koymak), tepkisel (ikaz vb) gibi teknikler kullanılacağı ve böyle bir problemi gelişmeye fırsat olarak değerlendirmek	32	21,7	10,3
TOPLAM	65		

Test İstatistiği (soru 9)	
Chi-Square	17,569[a]
df	2
Asymp. Sig.	,000

Çalışmanın 10. sorusunda "ideal bir eğitim uygulaması" altında, zaman, yer, şart verilmeksizin, bu uygulamanın öğrenciye hangi becerilerin kazandırması gerektiği sorulmuştur. (Tablo 13)

Katılımcılar her becerinin kazandırılması gerektiğini düşünmektedir. Araştırmada asıl gözlemlenmek istenen durum kaç beceri ideal bir eğitimin karşılığı olarak katılımcılar tarafından algılanmaktadır**.** . Bu 12 beceriden 6 ve üzeri beceri kazandırılmalı şeklinde seçim yapanların frekansı 44'tür. Bu da toplam katılımcıların %67,9'unu oluşturmaktadır. Bu durum da araştırmadan elde edilen başka bir bulgudur.

Tablo 13:1.2.10.Pozitif Yanılsamalardan "altından kalkamayacağımız işlere kalkışmak" Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı

Değişken	Sıra	Sıra Ortalaması	Sd	Chi-Squre	p
Matematik becerileri kazandırmak	1	3,50	11	11,000	,443
	2	3,50			
	3	9,50			
	4	9,50			
	5	3,50			
	6	9,50			
	7	3,50			
	8	3,50			
	9	9,50			
	10	9,50			
	11	3,50			
	12	9,50			
Bir spor dalında lisans sahibi yapmak	1	5,00	11	11,000	,443
	2	5,00			
	3	5,00			
	4	5,00			
	5	5,00			
	6	11,00			
	7	5,00			
	8	5,00			
	9	11,00			
	10	11,00			
	11	5,00			
	12	5,00			
Bir enstrüman kullanmayı öğretmek	1	4,00	11	11,000	,443
	2	4,00			
	3	10,00			
	4	4,00			
	5	4,00			
	6	10,00			
	7	10,00			
	8	4,00			
	9	4,00			
	10	10,00			
	11	10,00			
	12	4,00			
Hitabet yeteneği kazandırmak	1	4,00	11	11,000	,443
	2	4,00			
	3	10,00			
	4	4,00			
	5	4,00			
	6	4,00			
	7	10,00			
	8	4,00			
	9	4,00			
	10	10,00			
	11	10,00			
	12	10,00			
Okuma becerileri kazanmak	1	5,00	11	11,000	,443
	2	5,00			
	3	5,00			
	4	11,00			

	5	5,00			
	6	5,00			
	7	5,00			
	8	5,00			
	9	5,00			
	10	11,00			
	11	5,00			
	12	5,00			
Empati yapabilmek	1	6,00	11	11,000	,443
	2	6,00			
	3	6,00			
	4	6,00			
	5	6,00			
	6	6,00			
	7	12,00			
	8	6,00			
	9	6,00			
	10	6,00			
	11	6,00			
	12	6,00			
Etkili İletişim becerisi Kazandırmak	1	5,50	11	11,000	,443
	2	5,50			
	3	5,50			
	4	5,50			
	5	5,50			
	6	5,50			
	7	11,50			
	8	5,50			
	9	5,50			
	10	11,50			
	11	5,50			
	12	5,50			
Drama Yapabilmek	1	2,50	11	11,000	,443
	2	2,50			
	3	2,50			
	4	8,50			
	5	8,50			
	6	8,50			
	7	8,50			
	8	8,50			
	9	2,50			
	10	8,50			
	11	8,50			
	12	8,50			
İlk Yardım Becerisi Kazanmak	1	5,00	11	11,000	,443
	2	5,00			
	3	5,00			
	4	5,00			
	5	5,00			
	6	5,00			
	7	5,00			
	8	11,00			
	9	5,00			
	10	11,00			

	11	5,00			
	12	11,00			
Fotoğrafçılık Becerisi Kazanmak	1	2,00	11	11,000	,443
	2	2,00			
	3	2,00			
	4	8,00			
	5	8,00			
	6	8,00			
	7	8,00			
	8	8,00			
	9	8,00			
	10	8,00			
	11	8,00			
	12	8,00			
Yazma ve yazarlık becerileri kazanmak	1	8,00	11	11,000	,443
	2	8,00			
	3	8,00			
	4	8,00			
	5	8,00			
	6	8,00			
	7	8,00			
	8	2,00			
	9	2,00			
	10	8,00			
	11	2,00			
	12	8,00			
Birden fazla yabancı dil öğrenmek	1	5,00	11	5,000	,443
	2	5,00			
	3	5,00			
	4	5,00			
	5	5,00			
	6	5,00			
	7	5,00			
	8	5,00			
	9	11,00			
	10				
	11	5,00			
	12	5,50			

Çalışmanın 11. sorusunda katılımcıların akademik geleceği ile ilgili yargıları sorulmuş ve "iyimser, nötr, kötümser" bakış açılarını içeren 3 seçenek verilmiş ve katılımcılardan, bu seçeneklerden hangisinin **"doğru"** olduğu sorulmuştur. (Tablo 14) Katılımcılardan 35'i (% 53,8) olumlu, 25'i (%38,5) nötr, 5'i (%7,7) olumsuz bakış açısı içeren yargıyı doğru olarak seçmiştir. Toplam cevap veren sayısı 65'tir. Ki-Kare istatistiği 21,538 ve p(sig)<0,05 olduğu için öğrenci katılımcıların kendi gelecekleri ile ilgili bakış açılarında anlamlı bir farklılık bulgulanmıştır.

Tablo 14: 1.2.11.Pozitif Yanılsamalardan "geleceğe dair bilimsel olmayan iyimserlik" **Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı**

TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER								
						Yüzdelik		
	Sayı	Anlamlılık	Std. Sapma	En Az	En Çok	25th	50th (median)	75th
Soru 11	65	2,15	,956	1	3	1,00	3,00	3,00

SORU 11			
	Gözlemlenen Sayı	Beklenen Sayı	Artık
A Şu anki başarım ne olursa olsun eğitim geleceğim belirsizlik içinde ve ne olacağını kestiremiyorum. Başarılı ve mutlu günlerin beni beklediğine dair net bir işaret göremiyorum	25	21,7	3,3
B. Şu anki akademik başarım ne olursa olsun, eğitim geleceğim daha kötü olacaktır. Mutlu ve başarılı günlerim hep geçmişte kaldı.	5	21,7	- 16,7
C. Şu anki akademik başarım ne olursa olsun, eğitim hayatımın ileriki evrelerinde birçok arkadaşımdan daha başarılı olacağım. Daha mutlu ve daha başarılı bir geleceğim olacağını düşünüyorum.	35	21,7	13,3
TOPLAM	65		

	Test İstatistiği (soru 11)
Chi-Square	21,538[a]
df	2
Asymp. Sig.	,000

2.2.2.VELİ KATILIMCILARA AİT BULGU VE ANALİZLER

Bu bölümde, 50.Yıl General Refet Bele Ortaokulunda çalışmaya, gönüllü olarak katılan ve rastgele seçilen 79 veliye uygulanan anketin spss 22.0 programından elde edilen bulgu ve analizler yer alacaktır.

2.2.2.1.Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan veliler incelendiğinde (Tablo 15) yaşların 30 ila 59 arasında değiştiği; en fazla yoğunluğu ,% 11,1 ile 41 yaş grubunun oluşturduğu görülmektedir. 41 yaşın altında % 10,1 ile 38 yaşındakiler ve % 7,6 oranı ile 37 yaşındakiler en fazla yoğunluk gösteren grup olarak bu grubu takip etmektedir. % 10,1 oranı ile 43 yaşındakiler, % 3,3 ile 44 ve 45 yaşındakiler en fazla yoğunlukla 41 yaş üstü grubu temsil etmektedir. Diğer yaş grupları geniş bir yelpazede dağılım göstermiştir. Toplam cevap veren sayısı 79'dur.

Tablo 15: Yaşlara Göre Dağılım

Yaş	Frekans	%
30	1	1,3
32	1	1,3
33	2	2,5
34	3	3,8
35	3	3,8
36	3	3,8
37	6	7,6
38	8	10,1
39	6	7,6
40	6	7,6
41	9	11,4
42	7	8,9
43	8	10,1
44	3	3,8
45	3	3,8
46	2	2,5
47	2	2,5
48	2	2,5
51	1	1,3
52	1	1,3
57	1	1,3
59	1	1,3
Toplam	79	100,0

Araştırmaya katılan velilerin cinsiyet dağılımı ise; (Tablo 16) % 59,5'i kadın, % 40,5'i erkektir. Toplam cevap veren sayısı 79'dur.

Tablo 16: Cinsiyete Göre Dağılım

Cinsiyet	Frekans	%
Kadın	47	59,5
Erkek	32	40,5
Toplam	79	100,0

Araştırmaya katılan velilerin medeni hal dağılımı ise; (Tablo 17) % 94,9'u evli/bir arada , % 5,1'i ayrı/duldur. Toplam cevap veren sayısı 79'dur.

Tablo 17: Medeni Hale Göre Dağılım

Medeni Hal	Frekans	%
Evli	75	94,9
Ayrı-Dul	4	5,1
Toplam	79	100,0

Araştırmaya katılan velilerin eğitim durumundaki dağılımı ise; (Tablo 18) % 34,2'si ilkokul mezunu , % 44,3'ü ortaokul mezunu, %17,7'si lise mezunu ve %3,8'i lisans ve lisansüstü eğitim mezunudur. Toplam cevap veren sayısı 79'dur.

Tablo 18: Eğitim Durumuna Göre Dağılım

Eğitim Durumu	Frekans	%
İlkokul	27	34,2
Ortaokul	35	44,3
Lise	14	17,7
Lisans ve Lisansüstü	3	3,8
Toplam	79	100,0

Araştırmaya katılan velilerin çocuk sayısına göre dağılımı ise; (Tablo 19) % 55,7'si en fazla iki çocuk sahibi , % 40,5'i üç-dört çocuk sahibi, %17,7'si lise mezunu ve %3,8'i ise beş-altı ve altı ve üzeri çocuk sahibidir. Toplam cevap veren sayısı 79'dur.

Tablo 19: Çocuk Sayısına Göre Dağılım

Çocuk Sayısı	Frekans	%
1-2	44	55,7
3-4	32	40,5
5-6+	3	3,8
Toplam	79	100,0

2.2.2.2.Yükleme Kuramına İlişkin Bulgular

Çalışma için hazırlanan anketin ilk sorusunda eğitim bileşeni olarak 6 faktör (öğrenci, öğretmen, okul, aile, akran, ailenin sosyoekonomik düzeyi) verilmiş ve katılımcılardan sıralama (ordinal) bir cevap hazırlamaları istenmiştir. (Tablo 20) Akademik başarıya etkileyen 1. dereceden faktör olarak "öğrenci" seçeneği olarak kabul edenlerin sayısı 38 kişidir. (% 48,1)

Tablo 20: 2.2.1.Öğrencinin Akademik Başarısında Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı

Değişken	Sıra	Sıra Ortalaması	Sd	Chi-Squre	p
Öğrenci	1	5,00	5	5,000	,416
	2	2,00			
	3	5,00			
	4	5,00			
	5	2,00			
	6	2,00			
Öğretmen	1	4,00	5	5,000	,416
	2	4,00			
	3	1,50			
	4	4,00			
	5	1,50			
	6	4,00			
Okul	1	1,50	5	5,000	,416
	2	4,00			
	3	6,00			
	4	1,50			
	5	3,00			
	6	5,00			
Ailenin İlgisi	1	1,50	5	5,000	,416
	2	6,00			
	3	3,00			
	4	1,50			
	5	4,50			
	6	4,50			
Ailenin sosyoekonomik düzeyi	1	3,00	5	5,000	,416
	2	5,50			
	3	2,00			
	4	4,00			
	5	5,50			
	6	1,00			
Öğrencinin Akran Grubu	1	5,00	5	5,000	,416
	2	1,00			
	3	2,50			
	4	5,00			
	5	2,50			
	6	5,00			

Çalışma için hazırlanan anketin 2.sorusunda katılımcı için olumsuz sayılabilecek, maddi-manevi kaybın söz konusu olduğu ve kendi dışında gelişen bir olay dramatizesinde, kendisini veya kendisini zor durumda bırakan arkadaşını sorumlu tutan iki seçenekli bir soru hazırlanmıştır.(Tablo 21). İç yükleme yapanların sayısı 28 (% 35,4),dış yükleme yapanların sayısı ise 51'dir. (% 64,6) Toplam cevap veren sayısı 79'dur. Ki-Kare istatistiği 6,696 ve p(sig) <0.05 olduğu için veli katılımcıların öğrenci için olumsuz bir durumda yaptıkları dış yüklemede anlamlı bir fark bulunmuştur.

Tablo 21: 2.2.2.Öğrenci İçin Olumsuz Sayılabilecek Bir Durumda, Maddi Manevi Kayıp Söz Konusu Olduğunda İç/Dış Yükleme Yapanların Dağılımı:

TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER								
						Yüzdelik		
	Sayı	Anlamlılık	Std. Sapma	En Az	En Çok	25th	50th (median)	75th
Soru 2	79	1,65	,481	1	2	1,00	2,00	2,00

SORU 2			
	Gözlemlenen Sayı	Beklenen Sayı	Artık
A (İç Yükleme)	28	39,5	-11,5
B (Dış Yükleme)	51	39,5	11,5
TOPLAM	79		

Test İstatistiği (Soru 2)	
Chi-Square	6,696[a]
df	1
Asymp. Sig.	,010

Çalışma için hazırlanan anketin 3. sorusunda bir öğrenci ve bir öğretmen arasında gerçekleştiği sanılan ama olayın nasıl başladığına şahit olunmayan bir durumda, bu durumda olayın tarafları hakkında olumsuz yorum içeren iki seçenek hazırlanmıştır. (Tablo 22) Gözlemledikleri ama nasıl başladığına şahit olmadıkları bir olayda, öğretmen hakkında olumsuz yargı bildirenlerin sayısı 65(% 82,3),öğrenci hakkında olumsuz yargı bildirenlerin sayısı ise 14'tür (% 17,7) toplam cevap veren sayısı 79'dur. Ki-Kare istatistiği 32,924 ve p(sig)<0,05 olduğu için veli katılımcıların, öğrencilerin gelecekleri ile ilgili bakış açılarında anlamlı bir farklılık bulgulanmıştır.

Tablo 22: 2.2.3.Öğrenci –Öğretmen Çatışmasına Şahit Olunduğunda İç/Dış Yükleme Yapanların Dağılımı

TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER								
						Yüzdelik		
	Sayı	Anlamlılık	Std. Sapma	En Az	En Çok	25th	50th (median)	75th
Soru 3	79	1,18	,384	1	2	1,00	1,00	1,00

SORU 3			
	Gözlemlenen Sayı	Beklenen Sayı	Artık
A (Dış Yükleme)	65	39,5	25,5
B (İç Yükleme)	14	39,5	-25,5
TOPLAM	79		

Test İstatistiği (Soru 3)	
Chi-Square	32,924[a]
df	1
Asymp. Sig	,000

Çalışma için hazırlanan anketin 4. sorusunda, 1. sorudaki akademik başarının zıddı olarak akademik başarısızlıktan sorumlu olan taraf olarak ilk üç sırada kimi gördüklerini ifade etmelerini isteyen beş seçenekli ve sıralamalı (ordinal) bir cevap katılımcılardan istenmiştir. (Tablo 23) Toplam cevap veren sayısı 79'dur. Veli katılımcılar, başarısızlık söz konusu olduğunda kendilerine dair yüklemede azalma görülmektedir.

Tablo 23: 2.2.4. Eğitim-Öğretim Faaliyetinde Hedeflenen Sonucu Elde Edememe ve Sınav Başarısızlığını Açıklamada Katılımcıların Sıralaması

Değişken	Sıra	Sıra Ortalaması	Sd	Chi-Squre	p
Öğrencilerin doğuştan getirdikleri kapasitenin hedeflenen sonucu elde etmede yetersiz oluşu	1	3,00	2	2,000	,368
	2	1,50			
	3	1,50			
Velilerin, okulda alınan eğitimi evde pekiştirecek bir ortam yaratamaması	1	1,50	2	2,000	,368
	2	3,00			
	3	1,50			
Öğretmenlerin eğitim becerilerinin yetersizliği	1	3,00	2	2,000	,368
	2	2,00			
	3	1,00			

Çalışma için hazırlanan anketin 5. sorusunda çağdaş eğitimi yakalamada soruda verilen, velisi oldukları öğrencilerin yanında katılımcıların kendilerini de bir seçenek olarak verildiği bileşenleri önem sırasına göre sıralamalarını isteyen bir soru sorulmuştur. (Tablo 24) Toplam cevap veren sayısı 79'dur. Önem sırası sayı ortalamasında veli ve öğrenci ihtiyaçlarının öncelikle tercih edildiği görülmektedir.

Tablo 24: 2.2.5. Çağdaş Eğitimi Yakalama Konusunu Bileşenlerini Önem Sırasına Göre Dağılımı

Değişken	Sıra	Sıra Ortalaması	Sd	Chi-Squre	p
Öğrencinin ihtiyaçlarını karşılamış olmak	1	1,00	3	3,000	,3,92
	2	3,50			
	3	2,00			
	4	3,50			
Velilerin beklentilerini karşılamış olmak	1	3,50	3	3,000	,3,92
	2	3,50			
	3	1,50			
	4	1,50			
Öğretmenin eğitim adına isteklerinin yerine getirilmiş olması	1	2,50	3	3,000	,3,92
	2	1,00			
	3	4,00			
	4	2,50			
Toplumun normatif değerleriyle uygunluk göstermesi	1	4,00	3	3,000	,3,92
	2	3,00			
	3	1,50			
	4	1,50			

2.2.2.3.Pozitif Yanılsamalar Kuramına İlişkin Bulgular

Çalışma için hazırlanan anketin 6.sorusunda bir öğretmenin geleceği ile ilgili yargıları içeren ve "iyimser, nötr, kötümser" bakış açılarını içeren 3 seçenek verilmiş ve katılımcılardan, bu seçeneklerden hangisinin **"doğru"** olduğu sorulmuştur. (Tablo 25) Katılımcılardan 70'i (% 88,6) olumlu, 7'si (% 8,9) nötr, 2'si (% 2,5) olumsuz bakış açısı içeren yargıyı doğru olarak seçmiştir. Toplam cevap veren sayısı 79'dur. Ki-Kare istatistiği 109,089 ve p(sig)<0,05 olduğu için öğrenci katılımcıların geleceğe dair olumlu bakış açılarında anlamlı bir farklılık bulgulanmıştır.

Tablo 25: 2.2.6.Pozitif Yanılsamalardan "geleceğe dair bilimsel olmayan iyimserlik"
Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı (6.s

TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER								
						Yüzdelik		
	Sayı	Anlamlılık	Std. Sapma	En Az	En Çok	25th	50th (median)	75th
Soru 6	79	1,14	,416	1	3	1,00	1,00	1,00

SORU 6			
	Gözlemlenen Sayı	Beklenen Sayı	Artık
A Mesleki başarısı ve bilgisi ilerleyen yıllarla doğru orantılı olarak artacaktır.	70	26,3	43,7
B Mesleki başarısı ve bilgisi ilerleyen yıllarla doğru orantılı olarak artmayacaktır.	7	26,3	- 19,3
C. Mesleki başarısı ve bilgisi ilerleyen yıllarda gerileyecektir.	2	26,3	- 24,3
TOPLAM	79		

	Test İstatistiği (soru 6)
Chi-Square	109,089[a]
df	2
Asymp. Sig.	,000

Çalışma için hazırlanan 7. sorusunda öğretmenin mesleki kalitesi için belirleyici olduğu varsayılan 5 özellik verilmiştir. Bu özelliklerden ikisi (yaş, cinsiyet) doğuştan edinilmiştir. Diğer üçü (eğitim, mesleki sertifika, sosyal çevre) kişinin kendi çabasıyla kazandığı özelliklerdir. Katılımcılardan bunları önem sırasına göre sıralamaları istenmiştir (Tablo 26) Toplam cevap veren sayısı 79'dur. Eğitim seçeneğini 53 kişi (67,1) 1. Sırada

Tablo 26: 2.2.7.Pozitif Yanılsamalardan "kendimize dair abartılmış atıflar" **Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı**

Değişken	Sıra	Sıra Ortalaması	Sd	Chi-Squre	p
Yaş	1	2,50	4	4,000	,406
	2	2,50			
	3	5,00			
	4	2,50			
	5	2,50			
Eğitim (mezun olduğu okul gibi)	1	4,00	4	4,000	,406
	2	1,50			
	3	1,50			
	4	4,00			
	5	4,00			
Cinsiyet	1	4,00	4	4,000	,406
	2	2,00			
	3	1,00			
	4	4,00			
	5	4,00			
Mesleki sertifikalar	1	1,50	4	4,000	,406
	2	4,50			
	3	4,50			
	4	1,50			
	5	3,00			
Sosyal çevresiyle dikkat çekmesi (Oldukça fazla sayıda ikili ilişkilere sahip olması)	1	3,50	4	4,000	,406
	2	3,50			
	3	3,50			
	4	3,50			
	5	1,00			

Çalışma için hazırlanan anketin 8. sorusunda katılımcıların öğrenciler arasında bir çatışma durumda bu çatışmayı çözme tercihleri verilmiştir. Bu tercihlerden ilk ikisi (A ve B seçenekleri) dışarıdan bir otoritenin müdahalesini; son ikisi (C ve D seçenekleri) tarafların kendi iradesiyle çatışmayı çözme tercihlerini içermektedir. (Tablo 27) Katılımcılardan A tercihini seçenler 19 kişi (% 24,1); B tercihini seçenler 15 kişi (% 19); C tercihini seçenler 10 kişi (%12,7); D tercihini seçenler 35 kişidir.(% 44,3) Toplam cevap veren sayısı 79'dur. Ki-Kare istatistiği 17,759 ve p(sig)<0,05 olduğu için öğrenci katılımcıların kendilerine karşı abartılmış atıflarında anlamlı bir farklılık bulgulanmıştır.

Tablo 27:2.2.8.Pozitif Yanılsamalardan "kendimize dair abartılmış atıflar"
Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı

TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER								
						Yüzdelik		
	Sayı	Anlamlılık	Std. Sapma	En Az	En Çok	25th	50th (median)	75th
Soru 8	79	2,77	1,250	1	4	2,00	3,00	4,00

SORU 8

	Gözlemlenen Sayı	Beklenen Sayı	Artık
A. Daha yüksek bir otoritenin müdahalesi ile çatışmayı kontrol altına almak ve kontrolü sağlamak için bu otorite tarafından teşvik edilmesi	19	19,8	-,8
B. Kurallara, prosedüre ve ahlaki sorumluluklara öğretmen tarafından vurgu yapılması	15	19,8	- 4,8
C. Söz konusu çatışma taraflarının tam olarak konuyu tartışmalarını sağlamak	10	19,8	- 9,8
D. Kişisel ihtiyaçların ve çatışmayı doğuran değerlerin açık ve tarafsızca tartışılması	35	19,8	15,3
TOPLAM	79		

	Test İstatistiği (soru 8)
Chi-Square	17,759[a]
df	3
Asymp. Sig.	,000

Çalışma için hazırlanan anketin 9. sorusunda sınıf içi disiplin probleminde üç değişik çözüm önerilmiş, C seçeneğinde kişilerin iradesiyle konunun farklı yorumlanabilmesini içeren "gelişmeye fırsat" ifadesi yerleştirilmiştir. (Tablo 28) Bu durumda katılımcıların çözüm tercihi oranları A seçeneği seçenler 8 kişi (% 10,1); B seçeneğini seçenler 22 kişi (% 27,8); C seçeneği seçenler 49 kişidir. (%62,9) Toplam cevap veren sayısı 79'dur. Ki-Kare istatistiği 17,569 ve p(sig)<0,05 olduğu için veli katılımcıların öğrencilerin kendi iradeleri ile problemi çözme, problemle yüzleşme ve problemi çözme konusunda kendilerine yaptıkları atıflarda anlamlı bir farklılık bulgulanmıştır.

Tablo 28: 2.2.9.Pozitif Yanılsamalardan "altından kalkamayacağımız işlere kalkışmak" **Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı**

TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER								
						Yüzdelik		
	Sayı	Anlamlılık	Std. Sapma	En Az	En Çok	25th	50th (median)	75th
Soru 9	79	2,52	,677	1	3	2,00	3,00	3,00

SORU 9			
	Gözlemlenen Sayı	Beklenen Sayı	Artık
A .Sınıf disiplinini bozan öğrenciye tepki göstermek (ikaz etmek, dışarı çıkarmak gibi)	8	21,7	-15,7
B. Hem tepki göstermek (ikaz etmek, dışarı çıkarmak gibi) hem sınıf içi kuralları hatırlatmak	22	21,7	5,3
C. Önleyici (Kuralların baştan koymak), tepkisel (ikaz vb) gibi teknikler kullanılacağı ve böyle bir problemi gelişmeye fırsat olarak değerlendirmek	49	21,7	10,3
TOPLAM	79		

Test İstatistiği (soru 9)	
Chi-Square	17,569[a]
df	2
Asymp. Sig.	,000

Çalışma için hazırlanan anketin 10. sorusunda "ideal bir eğitim uygulaması" altında, zaman, yer, şart verilmeksizin, bu uygulamanın öğrenciye hangi becerilerin kazandırması gerektiği sorulmuştur. (Tablo 29) Bu 12 beceriden 6 ve üzeri beceri kazandırılmalı şeklinde seçim yapanların frekansı 60'dır. Bu da toplam katılımcıların %75,9'unu oluşturmaktadır. Katılımcılar ideal bir eğitim uygulamasında birbirinden bağımsız disiplinlerin öğrenciye kazandırılması gerektiğini tercih etmektedirler.

Tablo 29: 2.2.10.Pozitif Yanılsamalardan "altından kalkamayacağımız işlere kalkışmak" **Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı**

Değişken	Sıra	Sıra Ortalaması	Sd	Chi-Squre	p
Matematik becerileri kazandırmak	1	5,00	11	11,000	,443
	2	11,00			
	3	11,00			
	4	11,00			
	5	5,00			
	6	5,00			
	7	5,00			
	8	5,00			
	9	5,00			
	10	5,00			
	11	5,00			
	12	5,00			
Bir spor dalında lisans sahibi yapmak	1	3,00	11	11,000	,443
	2	3,00			
	3	9,00			
	4	9,00			
	5	3,00			
	6	3,00			
	7	9,00			
	8	9,00			
	9	9,00			
	10	3,00			
	11	9,00			
	12	9,00			
Bir enstrüman kullanmayı öğretmek	1	7,50	11	11,000	,443
	2	7,50			
	3	7,50			
	4	7,50			
	5	1,50			
	6	7,50			
	7	7,50			
	8	7,50			
	9	1,50			
	10	7,50			
	11	7,50			
	12	7,50			
Hitabet yeteneği kazandırmak	1	4,00	11	11,000	,443
	2	10,00			
	3	4,00			
	4	4,00			
	5	10,00			
	6	10,00			
	7	4,00			
	8	4,00			
	9	4,00			
	10	10,00			
	11	10,00			
	12	4,00			

Okuma becerileri kazanmak	1	5,50	11	11,000	,443
	2	5,50			
	3	11,50			
	4	5,50			
	5	5,50			
	6	5,50			
	7	5,50			
	8	5,50			
	9	5,50			
	10	5,50			
	11	11,50			
	12	5,50			
Empati yapabilmek	1	5,50	11	11,000	,443
	2	11,50			
	3	11,50			
	4	5,50			
	5	5,50			
	6	5,50			
	7	5,50			
	8	5,50			
	9	5,50			
	10	5,50			
	11	5,50			
	12	5,50			
Etkili İletişim becerisi Kazandırmak	1	5,00	11	11,000	,443
	2	11,00			
	3	11,00			
	4	5,00			
	5	5,00			
	6	5,00			
	7	5,00			
	8	5,00			
	9	5,00			
	10	11,50			
	11	5,00			
	12	5,00			
Drama Yapabilmek	1	7,50	11	11,000	,443
	2	7,50			
	3	7,50			
	4	1,50			
	5	7,50			
	6	7,50			
	7	7,50			
	8	7,50			
	9	1,50			
	10	7,50			
	11	7,50			
	12	7,50			
İlk Yardım Becerisi Kazanmak	1	9,50	11	11,000	,443
	2	9,50			
	3	9,50			
	4	9,50			
	5	3,50			
	6	3,50			

	7	9,50			
	8	3,50			
	9	3,50			
	10	3,50			
	11	9,50			
	12	9,50			
Fotoğrafçılık Becerisi Kazanmak	1	6,50	11	11,000	,443
	2	6,50			
	3	6,50			
	4	6,50			
	5	6,50			
	6	6,50			
	7	6,50			
	8	6,50			
	9	6,50			
	10	6,50			
	11	6,50			
	12	6,50			
Yazma ve yazarlık becerileri kazanmak	1	8,00	11	11,000	,443
	2	8,00			
	3	8,00			
	4	8,00			
	5	2,00			
	6	8,00			
	7	8,00			
	8	2,00			
	9	8,00			
	10	2,00			
	11	8,00			
	12	8,00			
Birden fazla yabancı dil öğrenmek	1	4,50	11	11,000	,443
	2	4,50			
	3	10,50			
	4	10,50			
	5	4,50			
	6	4,50			
	7	4,50			
	8	4,50			
	9	4,50			
	10	4,50			
	11	10,50			
	12	10,50			

Çalışma için hazırlanan anketin 11. sorusunda katılımcıların çocuğunun akademik geleceği ile ilgili yargıları sorulmuş ve "iyimser, nötr, kötümser" bakış açılarını içeren 3 seçenek verilmiş ve katılımcılardan, bu seçeneklerden hangisinin **"doğru"** olduğu sorulmuştur. (Tablo 30) Katılımcılardan 53'ü (% 67,1) olumlu, 22'si (% 27,8) nötr, 4'ü (%5,1) olumsuz bakış açısı içeren yargıyı doğru olarak seçmiştir. Toplam cevap veren sayısı 79'dur. Ki-Kare istatistiği 46,658 ve p(sig)<0,05 olduğu için veli katılımcıların, öğrencilerin gelecekleri ile ilgili bakış açılarında anlamlı bir farklılık bulgulanmıştır.

Tablo 30: 2.2.11.Pozitif Yanılsamalardan "geleceğe dair bilimsel olmayan iyimserlik" **Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı**

TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER								
						Yüzdelik		
	Sayı	Anlamlılık	Std. Sapma	En Az	En Çok	25th	50th (median)	75th
Soru 11	79	2,39	,898	1	3	1,00	3,00	3,00

SORU 11			
	Gözlemlenen Sayı	Beklenen Sayı	Artık
A Şu anki başarım ne olursa olsun eğitim geleceğim belirsizlik içinde ve ne olacağını kestiremiyorum. Başarılı ve mutlu günlerin beni beklediğine dair net bir işaret göremiyorum	22	26,3	-4,3
B. Şu anki akademik başarım ne olursa olsun, eğitim geleceğim daha kötü olacaktır. Mutlu ve başarılı günlerim hep geçmişte kaldı.	4	26,3	- 22,3
C. Şu anki akademik başarım ne olursa olsun, eğitim hayatımın ileriki evrelerinde birçok arkadaşımdan daha başarılı olacağım. Daha mutlu ve daha başarılı bir geleceğim olacağını düşünüyorum.	53	26,3	26,7
TOPLAM			

	Test İstatistiği (soru 11)
Chi-Square	46,658[a]
df	2
Asymp. Sig.	,000

2.2.3.ÖĞRETMEN KATILIMCILARA AİT BULGU VE ANALİZLER

Bu bölümde, 50.Yıl General Refet Bele Orta Okulu'nda çalışmaya gönüllü olarak katılan ve rastgele seçilen 67 öğretmene uygulanan anketin spss 22.0 programından elde edilen bulgu ve analizler yer alacaktır.

3.2.3. 1.Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenler incelendiğinde (Tablo 45) yaşların 21 ila 60 arasında değiştiği; en fazla yoğunluğu ,% 9,9 ile 33 ve 34 yaş grubunun oluşturduğu görülmektedir. Bu yaş grubunun altında % 7,7 ile 28,30 ve 32 yaşındakiler en fazla yoğunluk gösteren grup olarak bu grubu takip etmektedir. % 4,5 ile 45 ve 38 yaşındakiler en fazla yoğunlukla 33-34 yaş üstü grubu üstünü temsil etmektedir. Diğer yaş grupları geniş bir yelpazede dağılım göstermiştir. Toplam cevap veren sayısı 67'dir.

Tablo 31: Yaşlara Göre Dağılım

Yaş	Frekans	%
21	1	1,5
25	2	3,0
26	4	6,0
27	2	3,0
28	5	7,5
29	4	6,0
30	5	7,5
31	3	4,5
32	5	7,5
33	6	9,0
34	6	9,0
35	4	6,0
36	2	3,0
38	3	4,5
39	2	3,0
40	2	3,0
41	1	1,5
42	2	3,0
45	3	4,5
46	1	1,5
47	1	1,5
48	1	1,5
51	1	1,5

	60	1	1,5
	Toplam	67	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet dağılımı ise (Tablo 46); % 62,7'si kadın, % 37,3'ü erkektir. Toplam cevap veren sayısı 67'dir.

Tablo 32: Cinsiyete Göre Dağılım

Cinsiyet	Frekans	%
Kadın	42	62,7
Erkek	25	37,3
Toplam	67	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin medeni hal dağılımı ise (Tablo 47); % 68,7'si evli/bir arada , % 1,5'i ayrı/duldur. %29, 9'u bekârdır. Toplam cevap veren sayısı 67'dir.

Tablo 33: Medeni Hale Göre Dağılım

Medeni Hal	Frekans	%
Evli	46	68,7
Bekâr	20	29,9
Ayrı-Dul	1	1,5
Toplam	67	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim durumundaki dağılımı ise (Tablo 48); %91'i lisans; %9'u lisansüstü eğitim mezunudur. Toplam cevap veren sayısı 67'dir.

Tablo 34: Eğitim Durumuna Göre Dağılım

Eğitim Durumu	Frekans	%
Lisans	61	91,0
Yüksek Lisans - Doktora	6	9,0
Toplam	67	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çocuk sayısına göre dağılımı ise (Tablo 49); % 94'ü hiç çocuk sahibi değil ya da en fazla iki çocuk sahibi , % 6'sı iki-dört çocuk sahibidir. Toplam cevap veren sayısı 67'dir.

Tablo 35: Çocuk Sayısına Göre Dağılım

Çocuk Sayısı	Frekans	%
0-2	63	94,0
2-4	4	6,0
Toplam	67	100,0

3.2.3.2.Yükleme Kuramına İlişkin Bulgular

Çalışma için hazırlanan anketin 1. sorusunda eğitim bileşeni olarak 6 faktör (öğrenci, öğretmen, okul, aile, akran, ailenin sosyoekonomik düzeyi) verilmiş ve katılımcılardan sıralama (ordinal) bir cevap hazırlamaları istenmiştir. (Tablo 36) Akademik başarıya etkileyen 1. dereceden faktör olarak "öğretmen" seçeneği olarak kabul edenler % 11,9; 2.dereceden faktör olarak kabul edenler %38,8; 3.dereceden faktör olarak kabul edenler ise %26,9 oranındadır. Katılımcıların %77,6'sı akademik başarıya etki eden faktör olarak öğretmeni, ilk üç sıraya yerleştirmişlerdir. Bu katılımcıların sayısı 52'dir. Ağırlıklı olarak, öğretmen katılımcılar başarıda önemli faktör olarak kendilerini görmemektedirler.

Tablo 36: 3.2.1.Öğrencinin Akademik Başarısında Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı

Değişken	Sıra	Sıra Ortalaması	Sd	Chi-Squre	p
Öğrenci	1	2,00	5	5,000	,416
	2	4,50			
	3	2,00			
	4	4,50			
	5	2,00			
	6	6,00			
Öğretmen	1	3,50	5	5,000	,416
	2	1,00			
	3	3,50			
	4	6,00			
	5	3,50			
	6	3,50			
Okul	1	3,00	5	5,000	,416
	2	3,00			
	3	6,00			
	4	1,00			
	5	5,00			
	6	3,00			
Ailenin İlgisi	1	6,00	5	5,000	,416
	2	5,00			
	3	2,00			
	4	2,00			
	5	2,00			
	6	4,00			
Ailenin sosyoekonomik düzeyi	1	6,00	5	5,000	,416
	2	3,50			
	3	3,50			
	4	3,50			
	5	3,50			
	6	1,00			
Öğrencinin Akran Grubu	1	1,00	5	5,000	,416
	2	5,00			
	3	2,50			
	4	5,00			
	5	5,00			
	6	2,50			

Çalışama için hazırlanan anketin 2.sorusunda katılımcı için olumsuz sayılabilecek, maddi-manevi kaybın söz konusu olduğu ve kendi dışında gelişen bir olay dramatizesinde, kendisini veya kendisini zor durumda bırakan arkadaşını sorumlu tutan

iki seçenekli bir soru hazırlanmıştır.(Tablo 37) İç yükleme yapanların sayısı 17 (% 25,4),dış yükleme yapanların sayısı ise 50'dir. (% 74,6) Toplam cevap veren sayısı 67'dir. Ki-Kare istatistiği 16,254 ve p(sig) <0.05 olduğu için öğretmen katılımcıların öğrenci için olumsuz bir durumda yaptıkları iç yüklemede anlamlı bir fark bulunmuştur.

Tablo 37: 3.2.2.Öğrenci İçin Olumsuz Sayılabilecek Bir Durumda, Maddi Manevi Kayıp Söz Konusu Olduğunda İç/Dış Yükleme Yapanların Dağılımı

TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER								
						Yüzdelik		
	Sayı	Anlamlılık	Std. Sapma	En Az	En Çok	25th	50th (median)	75th
Soru 2	67	1,75	,438	1	2	1,00	2,00	2,00

SORU 2			
	Gözlemlenen Sayı	Beklenen Sayı	Artık
A (Dış Yükleme)	17	33,5	-16,5
B (İç Yükleme)	50	33,5	16,5
TOPLAM	67		

Test İstatistiği (soru 2)	
Chi-Square	16,254[a]
df	1
Asymp. Sig.	,000

Çalışma için hazırlanan anketin 3. sorusunda bir öğrenci ve bir öğretmen arasında gerçekleştiği sanılan ama olayın nasıl başladığına şahit olunmayan bir durumda, bu durumda olayın tarafları hakkında olumsuz yorum içeren iki seçenek hazırlanmıştır. (Tablo 38) Gözlemledikleri ama nasıl başladığına şahit olmadıkları bir olayda, öğretmen hakkında olumsuz yargı bildirenlerin sayısı 18 (% 26,9),öğrenci hakkında olumsuz yargı bildirenlerin sayısı ise 49'dur (% 73,1) toplam cevap veren sayısı 67'dir. Ki-Kare istatistiği 14,343 ve p(sig)<0,05 olduğundan öğretmen katılımcıların anlamlı bir dış yükleme yaptıkları bulgulanmıştır.

Tablo 38:3.2.3.Öğrenci –Öğretmen Çatışmasına Şahit Olunduğunda İç/Dış Yükleme Yapanların Dağılımı

TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER								
						Yüzdelik		
	Sayı	Anlamlılık	Std. Sapma	En Az	En Çok	25th	50th (median)	75th
Soru 3	67	1,27	,447	1	2	1,00	1,00	2,00

SORU 3			
	Gözlemlenen Sayı	Beklenen Sayı	Artık
A (Dış Yükleme)	49	33,5	15,5
B (İç Yükleme)	18	33,5	-15,5
TOPLAM	67		

Test İstatistiği (soru 3)	
Chi-Square	14,343[a]
df	1
Asymp. Sig.	,000

Çalışma için hazırlanan anketin 4. sorusunda,1. sorudaki akademik başarının zıddı olarak akademik başarısızlıktan sorumlu olan taraf olarak ilk üç sırada kimi gördüklerini ifade etmelerini isteyen beş seçenekli ve sıralamalı (ordinal) bir cevap katılımcılardan istenmiştir. (Tablo 39) Toplam cevap veren sayısı 67'dir. Öğretmen katılımcılar akademik başarıda öğrencinin sorumluluğuna daha belirgin yükleme yapmaktadırlar.

Tablo 39:3.2.4.Eğitim-Öğretim Faaliyetinde Hedeflenen Sonucu Elde Edememe ve Sınav Başarısızlığını Açıklamada Katılımcıların Sıralaması

Değişken	Sıra	Sıra Ortalaması	Sd	Chi-Squre	p
Öğrencilerin doğuştan getirdikleri kapasitenin hedeflenen sonucu elde etmede yetersiz oluşu	1	3,00	2	2,000	,368
	2	1,50			
	3	1,50			
Velilerin, okulda alınan eğitimi evde pekiştirecek bir ortam yaratamaması	1	3,00	2	2,000	,368
	2	1,50			
	3	1,50			
Öğretmenlerin eğitim becerilerinin yetersizliği	1	2,00	2	2,000	1,000
	2	2,00			
	3	2,00			

Çalışma için hazırlanan anketin 5. sorusunda çağdaş eğitimi yakalamada soruda verilen, katılımcıların kendilerini de bir seçenek olarak verildiği bileşenleri önem sırasına göre sıralamalarını isteyen bir soru sorulmuştur. (Tablo 40) Öğretmen katılımcılar eğitimini niteliğinin artması ile kendi ihtiyaçlarının karşılanmış olması arasında doğrudan bir ilişki görmekte ve kendi ihtiyaçlarının karşılanmış olmasına daha fazla önem atfetmektedirler. Kendilerini ihtiyaçlarını 1. sıraya koyanların sayısı 29'dur.(% 43,3)

Tablo 40: 3.2.5. Çağdaş Eğitimi Yakalama Konusunu Bileşenlerini Önem Sırasına Göre Dağılımı

Değişken	Sıra	Sıra Ortalaması	Sd	Chi-Squre	p
Öğrencinin ihtiyaçlarını karşılamış olmak	1	2,00	3	3,000	,3,92
	2	2,00			
	3	2,00			
	4	4,00			
Velilerin beklentilerini karşılamış olmak	1	2,50	3	3,000	,3,92
	2	4,00			
	3	2,50			
	4	1,00			
Öğretmenin eğitim adına isteklerinin yerine getirilmiş olması	1	4,00	3	3,000	,3,92
	2	2,00			
	3	2,00			
	4	2,00			
Toplumun normatif değerleriyle uygunluk göstermesi	1	1,00	3	3,000	,3,92
	2	2,00			
	3	3,50			
	4	3,50			

2.2.3. 3.Pozitif Yanılsamalar Kuramına İlişkin Bulgular

Çalışmanın 6.sorusunda bir öğretmenin geleceği ile ilgili yargıları içeren ve "iyimser, nötr, kötümser" bakış açılarını içeren 3 seçenek verilmiş ve katılımcılardan, bu seçeneklerden hangisinin **"doğru"** olduğu sorulmuştur. (Tablo 41) Katılımcılardan 59'u (% 88,1) olumlu, 8'i (% 11,9) bakış açısı içeren yargıyı doğru olarak seçmiştir. Toplam cevap veren sayısı 67'dir. Ki-Kare istatistiği 38,821 ve p(sig)<0,05 olduğu için öğretmen katılımcıların geleceğe dair olumlu bakış açılarında anlamlı bir farklılık bulgulanmıştır.

Tablo 41: 3.2.6.Pozitif Yanılsamalardan "geleceğe dair bilimsel olmayan iyimserlik" **Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı**

TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER								
						Yüzdelik		
	Sayı	Anlamlılık	Std. Sapma	En Az	En Çok	25th	50th (median)	75th
Soru 6	67	1,12	,327	1	2	1,00	1,00	1,00

SORU 6			
	Gözlemlenen Sayı	Beklenen Sayı	Artık
A Mesleki başarısı ve bilgisi ilerleyen yıllarla doğru orantılı olarak artacaktır.	59	33,5	25,5
B Mesleki başarısı ve bilgisi ilerleyen yıllarla doğru orantılı olarak artmayacaktır.	8	33,5	- 25,5
C. Mesleki başarısı ve bilgisi ilerleyen yıllarda gerileyecektir.	0		
TOPLAM	67		

Test İstatistiği (soru 6)	
Chi-Square	38,821[a]
df	1
Asymp. Sig.	,000

Çalışma için hazırlanan anketin 7. sorusunda öğretmenin mesleki kalitesi için belirleyici olduğu varsayılan 5 özellik verilmiştir. Bu özelliklerden ikisi (yaş, cinsiyet) doğuştan edinilmiştir. Diğer üçü (eğitim, mesleki sertifika, sosyal çevre) kişinin kendi çabasıyla kazandığı özelliklerdir. Katılımcılardan bunları önem sırasına göre sıralamaları istenmiştir. (Tablo 42) Katılımcılar eğitim ve yaş faktörüne daha çok önem atfetmektedirler.

Tablo 42: **3.2.7.Pozitif Yanılsamalardan** "kendimize dair abartılmış atıflar" **Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı**

Değişken	Sıra	Sıra Ortalaması	Sd	Chi-Squre	p
Yaş	1	4,00	4	4,000	,406
	2	1,50			
	3	4,00			
	4	1,50			
	5	4,00			
Eğitim (mezun olduğu okul gibi)	1	1,50	4	4,000	,406
	2	3,00			
	3	1,50			
	4	5,00			
	5	4,00			
Cinsiyet	1	3,50	4	4,000	,406
	2	3,50			
	3	5,00			
	4	2,00			
	5	1,00			
Mesleki sertifikalar	1	4,00	4	4,000	,406
	2	4,00			
	3	1,50			
	4	1,50			
	5	4,00			
Sosyal çevresiyle dikkat çekmesi (Oldukça fazla sayıda ikili ilişkilere sahip olması)	1	3,00	4	,000	1,000
	2	3,00			
	3	3,00			
	4	3,00			
	5	3,00			

Çalışma için hazırlanan anketin 8. sorusunda katılımcıların öğrenciler arasında bir çatışma durumda bu çatışmayı çözme tercihleri verilmiştir. Bu tercihlerden ilk ikisi (A ve B seçenekleri) dışarıdan bir otoritenin müdahalesini; son ikisi (C ve D seçenekleri) tarafların kendi iradesiyle çatışmayı çözme tercihlerini içermektedir. (Tablo 43) Katılımcılardan A tercihini seçenler 5 kişi (% 7,5); B tercihini seçenler 5 kişi (% 7,5); C tercihini seçenler 8 kişi (%11,9); D tercihini seçenler 49 kişidir.(% 73,4) Toplam cevap veren sayısı 67'dir. Ki-Kare

istatistiği 83,149 ve p(sig)<0,05 olduğu için öğrenci katılımcıların kendilerine karşı abartılmış atıflarında anlamlı bir farklılık bulgulanmıştır.

Tablo 43: 3.2.8.Pozitif Yanılsamalardan "kendimize dair abartılmış atıflar" **Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı**

TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER								
						Yüzdelik		
	Sayı	Anlamlılık	Std. Sapma	En Az	En Çok	25th	50th (median)	75th
Soru 8	67	3,51	,927	1	4	3,00	4,00	4,00

SORU 8			
	Gözlemlenen Sayı	Beklenen Sayı	Artık
A. Daha yüksek bir otoritenin müdahalesi ile çatışmayı kontrol altına almak ve kontrolü sağlamak için bu otorite tarafından teşvik edilmesi	5	16,8	-11,8
B. Kurallara, prosedüre ve ahlaki sorumluluklara öğretmen tarafından vurgu yapılması	5	16,8	- 11,8
C. Söz konusu çatışma taraflarının tam olarak konuyu tartışmalarını sağlamak	8	16,8	- 8,8
D. Kişisel ihtiyaçların ve çatışmayı doğuran değerlerin açık ve tarafsızca tartışılması	49	16,8	32,3
TOPLAM	67		

Test İstatistiği (soru 8)	
Chi-Square	83,149[a]
df	3
Asymp. Sig.	,000

Çalışma için hazırlanan anketin 9. sorusunda sınıf içi disiplin probleminde üç değişik çözüm önerilmiş, C seçeneğinde kişilerin iradesiyle konunun farklı yorumlanabileceğini içeren "gelişmeye fırsat" ifadesi yerleştirilmiştir. (Tablo 58) Bu

durumda katılımcıların çözüm tercihi oranları B seçeneğini seçenler 8 kişi (% 11,9); C seçeneği seçenler 59 kişidir. (%88,1) Toplam cevap veren sayısı 67'dir.

Ki-Kare istatistiği 38,821 ve p(sig)<0,05 olduğu için öğretmen katılımcıların öğrencilerin kendi iradeleri ile problemi çözme, problemle yüzleşme ve problemi çözme konusunda kendilerine yaptıkları atıflarda anlamlı bir farklılık bulgulanmıştır.

Tablo 44: 3.2.9.Pozitif Yanılsamalardan "altından kalkamayacağımız işlere kalkışmak" **Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı**

TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER								
						Yüzdelik		
	Sayı	Anlamlılık	Std. Sapma	En Az	En Çok	25th	50th (median)	75th
Soru 9	67	2,8	,327	2	3	3,00	3,00	3,00

SORU 9			
	Gözlemlenen Sayı	Beklenen Sayı	Artık
A .Sınıf disiplinini bozan öğrenciye tepki göstermek (ikaz etmek, dışarı çıkarmak gibi)			
B. Hem tepki göstermek (ikaz etmek, dışarı çıkarmak gibi) hem sınıf içi kuralları hatırlatmak	8	33,5	-25,5
C. Önleyici (Kuralların baştan koymak), tepkisel (ikaz vb) gibi teknikler kullanılacağı ve böyle bir problemi gelişmeye fırsat olarak değerlendirmek	59	33,5	25,5
TOPLAM	67		

	Test İstatistiği (soru 9)
Chi-Square	38,821[a]
df	1
Asymp. Sig.	,000

Çalışma için hazırlanan anketin 10. sorusunda "ideal bir eğitim uygulaması" altında, zaman, yer, şart verilmeksizin, bu uygulamanın öğrenciye hangi becerilerin kazandırması gerektiği sorulmuştur. (Tablo 45) Bu 12 beceriden 6 ve üzeri beceri

kazandırılmalı şeklinde seçim yapanların frekansı 48'dir. (%71,6) Katılımcılar ideal bir eğitimle çok fazla yetkinlik kazandırılması arasında güçlü bir ilişki kurmaktadırlar

Tablo 45: 3.2.10.Pozitif Yanılsamalardan "altından kalkamayacağımız işlere kalkışmak" **Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı**

Değişken	Sıra	Sıra Ortalaması	Sd	Chi-Squre	p
Matematik becerileri kazandırmak	1	5,50	11	11,000	,443
	2	11,50			
	3	5,50			
	4	5,50			
	5	5,50			
	6	5,50			
	7	5,50			
	8	5,50			
	9	5,50			
	10	5,50			
	11	5,50			
	12	11,50			
Bir spor dalında lisans sahibi yapmak	1	5,00	11	11,000	,443
	2	5,00			
	3	5,00			
	4	5,00			
	5	5,00			
	6	11,00			
	7	5,00			
	8	5,00			
	9	5,00			
	10	11,00			
	11	5,00			
	12	5,00			
Bir enstrüman kullanmayı öğretmek	1	5,00	11	11,000	,443
	2	5,00			
	3	5,00			
	4	5,00			
	5	5,00			
	6	11,00			
	7	5,00			
	8	11,00			
	9	5,00			
	10	5,00			
	11	5,00			
	12	11,00			
Hitabet yeteneği kazandırmak	1	4,50	11	11,000	,443
	2	10,50			
	3	10,50			
	4	4,50			
	5	4,50			
	6	4,50			
	7	10,50			
	8	4,50			

	9	4,50			
	10	4,50			
	11	4,50			
	12	10,50			
Okuma becerileri kazanmak	1	6,00	11	11,000	,443
	2	6,00			
	3	6,00			
	4	6,00			
	5	6,00			
	6	12,00			
	7	6,00			
	8	6,00			
	9	6,00			
	10	6,00			
	11	6,00			
	12	6,00			
Empati yapabilmek	1	6,00	11	11,000	,443
	2	6,00			
	3	6,00			
	4	6,00			
	5	6,00			
	6	6,00			
	7	12,00			
	8	6,00			
	9	6,00			
	10	6,00			
	11	6,00			
	12	6,00			
Etkili İletişim becerisi Kazandırmak	1	6,00	11	11,000	,443
	2	6,00			
	3	6,00			
	4	6,00			
	5	6,00			
	6	6,00			
	7	6,00			
	8	12,00			
	9	6,00			
	10	6,00			
	11	6,00			
	12	6,00			
Drama Yapabilmek	1	4,00	11	11,000	,443
	2	4,00			
	3	10,00			
	4	10,00			
	5	10,00			
	6	10,00			
	7	4,00			
	8	4,00			
	9	4,00			
	10	4,00			
	11	4,00			
	12	10,00			
İlk Yardım Becerisi Kazanmak	1	3,50	11	11,000	,443
	2	9,50			

	3	9,50			
	4	9,50			
	5	3,50			
	6	9,50			
	7	3,50			
	8	9,50			
	9	3,50			
	10	3,50			
	11	3,50			
	12	11,00			
Fotoğrafçılık Becerisi Kazanmak	1	1,00	11	11,000	,443
	2	7,00			
	3	7,00			
	4	7,00			
	5	7,00			
	6	7,00			
	7	7,00			
	8	7,00			
	9	7,00			
	10	7,00			
	11	7,00			
	12	7,00			
Yazma ve yazarlık becerileri kazanmak	1	3,50	11	11,000	,443
	2	3,50			
	3	3,50			
	4	9,50			
	5	9,50			
	6	9,50			
	7	3,50			
	8	9,50			
	9	3,50			
	10	9,50			
	11	3,50			
	12	9,50			
Birden fazla yabancı dil öğrenmek	1	4,50	11	11,000	,443
	2	4,50			
	3	4,50			
	4	4,50			
	5	10,50			
	6	10,50			
	7	4,50			
	8	4,50			
	9	4,50			
	10	10,50			
	11	4,50			
	12	10,50			

Çalışma için hazırlanan anketin 11. sorusunda katılımcıların kendisinin akademik geleceği ile ilgili yargıları sorulmuş ve "iyimser, nötr, kötümser" bakış açılarını içeren 3 seçenek verilmiş ve katılımcılardan, bu seçeneklerden hangisinin **"doğru"** olduğu

sorulmuştur. (Tablo 46) Katılımcılardan 44'ü (% 65,7) olumlu, 19'u (% 28,4) nötr, 4'ü (%6) olumsuz bakış açısı içeren yargıyı doğru olarak seçmiştir. Toplam cevap veren sayısı 67'dir. Ki-Kare istatistiği 36,567 ve p(sig)<0,05 olduğu için öğretmen katılımcıların, kendi gelecekleri ile ilgili bakış açılarında anlamlı bir farklılık bulgulanmıştır.

Tablo 46: 3.2.11.Pozitif Yanılsamalardan "geleceğe dair bilimsel olmayan iyimserlik" **Başlığına İlişkin Bulguların Dağılımı**

TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER								
						Yüzdelik		
	Sayı	Anlamlılık	Std. Sapma	En Az	En Çok	25th	50th (median)	75th
Soru 11	67	2,37	,902	1	3	1,00	3,00	3,00

SORU 11			
	Gözlemlenen Sayı	Beklenen Sayı	Artık
A Şu anki başarım ne olursa olsun eğitim geleceğim belirsizlik içinde ve ne olacağını kestiremiyorum. Başarılı ve mutlu günlerin beni beklediğine dair net bir işaret göremiyorum	19	22,3	-3,3
B. Şu anki akademik başarım ne olursa olsun, eğitim geleceğim daha kötü olacaktır. Mutlu ve başarılı günlerim hep geçmişte kaldı.	4	22,3	- 18,3
C. Şu anki akademik başarım ne olursa olsun, eğitim hayatımın ileriki evrelerinde birçok arkadaşımdan daha başarılı olacağım. Daha mutlu ve daha başarılı bir geleceğim olacağını düşünüyorum.	44	22,3	27,7
TOPLAM	67		

	Test İstatistiği (soru 11)
Chi-Square	36,567[a]
df	2
Asymp. Sig.	,000

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Birden fazla tarafı olan eğitim faaliyetlerinde eğitimin tarafları karşılıklı ilişkilerle birbirine bağımlıdır. Bir eğitim faaliyetinde karşılıklı bağımlılık, ancak yönetildiğinde, bu eğitim faaliyetinin etkinliği artacaktır. İnsanlar karşılıklı bağımlılıkla ilişkiye girdiklerinde çatışma zemini doğar. Uzun dönemli ve istikrarlı ilişkiler, bu çatışmaların kaynağının tam anlaşılması ve bu çatışmaların yönetilmesi ile sağlanabilir. Taraflar birbirlerini anlayıp çatışma yönetimine yardım edecek ilişkiler geliştirmedikleri sürece, çatışmalar güç çekişmesi biçiminde yozlaşıp şiddetli ahlaki kamplaşmalara yol açar.

Başkasının bakış açısına duyarlılık göstermeden kendi bakış açısı kişiye akılcı görünür. Çalışma eğitimin tarafları olan ve her üç rolün sahibi kişilerin aynı durumda nasıl bir yaklaşım sergilediklerini ve aynı durum, olay ve olgularla ilgili bakış açılarını da ortaya koymaktadır. Bu bakış açılarındaki farklılık ve yanılgıları eğitime dair kavramlar etrafında incelenmektedir. Çalışmada bu bakış açılarındaki farklılık ve yanılgıların kaynaklarını tespit ve incelenme noktasında iki başlık altında gruplanıp sınırlandırılmıştır. Bunalar atfetme ve pozitif yanılsamalar kuramlarıdır. Bu kuramlar ışığında verilere göz attığımızda şu tespitler sıralanır:

Yükleme Yanlılığının Neden Olduğu Algı Farklılığı ve Yanılgılarla İlgili Sonuçlar: Karşılıklı ilişki ve etkileşim olduğu bir faaliyete, her üç grubun da etkisi olduğu düşünülmektedir. Ama tarafların konu ilgili cevap seçenekleri olumlu durumu sahiplenirken olumsuz durumda anlamlı bir şekilde kendi dışındaki tarafı sorumlu tutmaktadır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre verilen cevaplar tarafların "başarı" söz konusu olduğunda kendilerine atfettikleri önemi ve başarıyı sahiplendiklerini göstermektedir. Analiz sonucunda katılımcıların istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde başarıda kendilerinin temsil ettiği rolün belirleyici olduğunu tercih etmişlerdir.

Konu başarı olduğunda katılımcılar kendilerine doğru anlamlı bir olumlu iç yükleme; başarısızlık olduğunda ise kendi dışındaki faktörlere doğru anlamlı bir dış yükleme yapmaktadırlar. Kendini kayıran yanlılık olarak atfetme teorisinde bir alt başlık olarak yer alan bu durum insanların kendi özelliklerine bir şeyler yükleme, başarıdan tamamen kendine pay çıkarma ya da dışsal faktörlere bir şey yükleme,

başarısızlık durumunda sorumluluk kabul etmeme anlamına gelmektedir. Bireyler; başarıyı, kişisel özelliklerine bağlayan yüklemeler; başarısızlığı ise durumsal faktörlere bağlayan yüklemeyi daha çok tercih etmektedirler.

Bu yükleme yanlılığı, tarafların eğitimde başarı ve başarısızlık kavramlarının algısında bir farklılık meydana getirmektedir ve taraflar birbirlerinin algılarından habersizdirler. Doğal olarak bu farklılık taraflarca bir bütün olarak görülmediği sürece çatışma zemini doğacak ve anlaşma söz konusu olmayacaktır.

Çalışmada kişiler arası anlaşmazlık ve çatışma; eğitim kavramları etrafında verilmiş ve maddi-manevi kayıp söz konusu olduğunda katılımcıların yargıları araştırılmıştır. Çalışmanın ilgili sorusunda her üç gruba da ortak soru olarak maddi ve manevi çıkar-kayıp söz konusu olduğunda kendisi ve kendi dışında başkası hakkında olumsuz bir yargıda bulunma tercihi sunulmuştur. Böyle bir durumda taraflar kendi dışındaki katılımcılara yükleme yapıp onları olumsuz durumdan sorumlu tutmuşlardır.

Yüklemeler kişiler arası ilişkilerde büyük önem taşıdığından özellikle karşılıklı bağımlılığın söz konusu olduğu eğitim faaliyetleri gibi faaliyetlerde daha da önemli olduğu düşünülmektedir. Çalışmada kişilerin bir olay içinde kendi dışındaki kişilerle ilgili olumsuz yüklemeleri, atfetme teorisinde aktör-gözlemci yanlılığı olarak yer almaktadır. Aktör-gözlemci yanlılığı insanların başkalarının davranışlarını kişisel(içsel) özelliklere dayalı faktörlere, kendi davranışlarını çevresel, dışsal faktörlere, yükleme yanlılığını içerir.

Çalışmada yükleme yanlılığını araştıran başka bir soruda "çağdaş eğitim" kavramı altında katılımcı tarafların kendi ihtiyaçlarını ne kadar öncelikli olarak gördükleri tespit edilmiştir. Kişilerin özsaygı ile yargıları araştırılmıştır. Özsaygı, kişinin sahip olduğu değerleri kendini sevme derecesini gösteren bir ölçüttür. Çağdaş eğitimi yakalamada kendi ihtiyaçlarının öncelikli olarak giderilmesini araştıran ilgili soruda, katılımcı taraflar kendi ihtiyaçlarına öncelik atfetmişlerdir. Bu oranların katılımcı tarafların kendilerine atfettikleri önemi gösterdiği düşünülmektedir.

Buraya kadar olan sorularda yükleme yanlılığının yoklandığı her durumda taraflar her kavramı kendine karşı olumlu algılamış; diğer tarafa karşı olumsuz olarak algılamıştır. Anketteki sorulardan elde edilen bulgular kayda değer bir anlamlılık içermektedir. Taraflar algılarındaki bu farklılığın bilincinde olmaması eğitim faaliyetini ve tarafların iletişimini risk altına almaktadır.

Pozitif Yanılsamaların Neden Olduğu Algı Farklılığı ve Yanılgılarla İlgili Sonuçlar:

Çalışmanın konu ilgili ilk sorusunda stajyer öğretmen kavramı odak alınarak bu kişinin mesleğinin ilerleyen yıllarında mesleki durumu ile ilgili iyimser, nötr, kötümser olmak üzere üç seçenek verilmiş ve doğru olanın hangi seçenek olduğu sorulmuştur. Taraflar kendi gelecekleri ile ilgili iyimser bakış açısını tercih etmişlerdir. Üçüncü şahıslar söz konusu olduğunda iyimserlik daha da artmaktadır. Gelecekle ilgili gerçekçi olmayan iyimserlik, elde hiçbir bilimsel veri olmamasına rağmen taraflarca açıkça tercih edilmektedir. Sosyal psikolojide olumlu benlik inşasına katkıda bulunduğu ifade edilen bu kavram eğitim gibi bir olguda, eğitimin uygulama boyutunun da olmasından dolayı, bir yanılgıya dönüşmektedir. Çünkü doğru kabul edilen iyimser geleceğin yüksek oranı ile hâlihazırda içinde bulunulan durum arasında hiçbir bilimsel bağ yoktur. Bu iyimserlik yanılgısı, trafikte kaza olasılığını hafife alıp koruyucu önlemleri hiçe saymak gibidir. Burger ve Burns çalışmalarında geleceğe dair bu iyimserliği yanılgısının önleyici davranışları negatif etkilediğini belirtmişleridir.

Çalışmanın pozitif yanılsamalarla ilgili diğer sorularında "mesleki kalite" ve "öğrencilerin çatışma durumlarında çözüm" kavramları ile ilişkilendirilerek kişinin kendisine dair abartılmış atıfları bulgulanmıştır.

Konu ilgili ilk soruda bir öğretmenin mesleki kalitesi ile ilgili faktörler verildiğinde her üç katılımcı grup da öğretmenlerin mezun olduğu okulu en yüksek oranda tercih etmişlerdir. Oysa tüm dünyada lisans düzeyinde mezun olunan okullardan alınan diplomalar, ilgili işi yapabilir belgesi hükmündedir. Herhangi bir alanda diploma sahibi olmak, o alanla ilgili öğrenilecek şeylerin kalmadığını göstermez. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplar gibi, sahip olduğu nitelikleri daha üstün tahmin ederler. Sorunun seçenekleri arasında bulunan "mesleki sertifika" ve "sosyal çevre" kişilerin öğrenme ve yetkinliklerini arttırdıklarını gösteren iki seçenektir. Ve bu davranışlar kişilik ve mesleki kalitesini arttırmak isteyenlerde gözlemlenir. Ama bu iki seçeneğin katılımcılar tarafından düşük düzeyde tercihi; öğrenme gelişiminin ikinci planda kaldığı, önemli olanın statü sağlayacak diploma ve yaş gibi faktörler olduğunu göstermektedir.

Başka bir soruda kendilerine dair abartılmış atıflarla ilgili, öğrenciler arasında var olduğu kabul edilen çatışmanın çözüm tercihi katılımcılara sorulmuştur. Çatışmanın

şiddeti, nedeni, tarafların çatışmadaki pozisyonları verilmemesine rağmen "çatışmayı doğuran değerlerin çatışmanın tarafları tarafından tekrar tartışılması" şeklinde çözüm, taraflarca tercih etmişlerdir. Bu durumda birey, olaylar üzerinde kontrol kaynağını değerlendirirken kendi davranış ve eylemlerinin hayatın içinde olaylar üzerinde etkili olacağına inanır. Olaylar ve durumlar üzerinde kontrol becerilerini abartan insanlar, kötü uyumlu bir ısrarlılık gösterip ulaşılması güç hedefler için çabalarken ağır bedeller ödeyebilirler. Eğitim etkinliklerinde bu bedel geriye doğru telafisi imkânsız hale gelebilir. İnsanlar kedilerini başka kişilere göre daha becerikli, yaratıcı, etkin ve başarılı görme eğilimindedirler. Ancak mantıksal olarak bütün insanlar ya da insanların çoğu ortalamanın üzerinde olamayacağı için pozitif özellikleri konusunda yanılsama yaşadıkları şeklinde de yorumlanabilir.

Çalışmanın algı yanılgıları ile ilgili diğer sorusunda eğitimle ilgili kavramlar odağında altından kalkılması güç işler karşısında katılımcıların algıları ve yargıları bulgulanmıştır.

Altından kalkılması güç işlerle ilgili soruda "sınıf içi disiplin sağlama" kavramı ilgili öğrenciler arası bir çatışma durumunda üç çözüm tercihi sunulmuştur. Bu tercihlerden bir tanesi dışarıdan bir otoritenin müdahalesi yanında tekrar kendi iradeleri ile bir kez daha tarafı oldukları bir anlaşmazlıkla ilgili bir araya getirmeyi salık vermektedir. Taraflar sorunu kendi iradeleri ile çözme tercihini seçmişlerdir. Bu sonuç alınınca katılımcılara ek bir soru daha sorulmuş "kişiler arası çatışmayı çözme becerisi", "öfke kontrolü", "kriz yönetimi" veya benzer bir eğitim alıp almadıkları sorulmuştur. Böyle bir eğitim alanların oranı şöyle çıkmıştır: öğrenci katılımcılar % 7,7; veli katılımcılar % 6,4, öğretmen katılımcılar %27,9'dur. Böyle hassas durumların çözümleri uzmanlık gerektirir. Böyle bir durumda hiç eğitim almadan risk almanın bedelleri vardır. Bu bedeller, narsisim ve kişiler arası şiddetli sonuçlar olarak söylenebilir. Böyle insanlar savaşı kazanacaklarından emin oldukları için savaş başlatmaktan çekinmezler. Başarısız olacaklarını hiç düşünmediklerinden kendilerini koruyacak biçimde davranmazlar. Aşırı yüksek özsaygıları ve egoları tehdit edildiğinde şiddete başvurular.

Konu ile ilgili diğer soruda ideal bir eğitim uygulamasında her biri ayrı bir uzmanlık isteyen ve uzun yıllar çalışmayı gerektiren 12 uzmanlık dalı verilip kaç tanesinin bahsi geçen bu eğitim uygulamasında kazandırılması gerektiği sorulmuştur.

Katılımcılar, yüksek oranda bütün özelliklerin ideal eğitim uygulamasında kazandırılması gerektiğini vurgulamışlardır. Yaşamda pek çok görev, uzun süre çalışmayı ve engellerin üstesinden gelmeyi gerektirir. Fakat yaşamda ne zaman pes edileceğini bilmek de önemlidir. Olaylar üzerinde kontrol becerileri artıran insanlar- altından kalkamayacakları işlere girerek- ulaşmaları imkân olmayan hedefler belirlemeyi sürdürürler. Bu durum zamanla bireyin sağlığını ve mutluluğunu tehdit eder nitelik kazanabilir

Pozitif yanılsamalarla ilgili sorulardan elde edilen bulguları özetlenirse, katılımcıların istatistiksel olarak gelecekle ilgili anlamlı biri iyimserlik içinde oldukları, altından kalkılmazı zor görevlere omuzlamakta istekli oldukları ve kendi yeteneklerini olduğundan daha fazla algıladıkları bulgulanmıştır. Bu temel noktalardaki algılamalarda yaşanan yanılsamalar eğitim kavramları etrafında çatışmaya dönüşmektedir.

Bu bulgulardan sonra öğrenci, veli ve öğretmen algı farklılıkları ve yanılgıları ile oluşan iletişim modeli için şunlar söylenebilir:

Tarafların yüklemeleri kendilerini kayırır biçimde olduğundan Heider'in zihinsel modelinde dengesiz durumu ifade eder bir iletişim modeli oluşmaktadır. Tarafların aynı kavram etrafında olumlu ve olumsuz şekilde iki farklı algıya sahip olduklarından iletişimlerinde denge durumu olmayacaktır.

Bu durumu destekleyen başka bir yaklaşımda, Newcomb'un ABX modelinde olduğu gibi iki farklı kişi aynı anda aynı kavrama yöneldiğinde algılarındaki farklılıklardan dolayı iletişim dengesiz olacaktır.

Bu dengesiz durumlardan hâsıl olan bilişsel uyumsuzlukta taraflar, bulgulardan da anlaşıldığı üzere bilişsel çelişkiyi yok etmek için, kendi algılarını destekleyecek biçimde, çelişkili bilişlerden birini değiştirerek ya da mevcut bilişe yeni bilişler ekleyerek algılarını haklı çıkaracaklardır.

Taraflar arasında sistemli bir bilgi alışverişi ve geri besleme olmadığı için iletişimleri dengeden yoksun, tek yönlü ve asimetrik olacaktır. Tek yönlü ve asimetrik iletişimde, bilgiler değiş tokuş edilip, geri bildirim verilmediği için algılar yanılgı ve farklılıkla malul olacaktır. Algı farklıları ve yanılgılar dengesizliğe; dengesizlik ise yeni farklılık ve yanılgıları tetikleyecek şekilde bir döngü oluşacaktır. Bu durum taraflar

arasındaki iletişimin denge, yön ve amaç bakımından gözden geçirilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

İletişimin çift yönlü ve simetrik olabilmesi kaynak ve hedef kişilerin algılarındaki farklılık yanılgılardan haberdar olup bu algıları gerekirse değiştirebilme algı, niyet ve çabasında olmalarına bağlıdır.

Değerlendirme ve Öneriler

Eğitim Yöneticilerine Öneriler

- Yükleme yanlılığı ve pozitif yanılsamalar ile ilgili hizmet içi eğitimler hazırlanabilir.
- RAM bünyesinde il ve ilçe genelinde hizmet verebilecek algı yanılgıları ve farklıları ile bunlardan doğan iletişim modellerinin tanıtılmasıyla ilgili profesyonel bilgi sahibi bir ekip oluşturulabilir.
- Okul rehberlik birimleri konu ile ilgili veli ve öğrencilere bilgilendirici seminerler yapabilir.

Bu Alanda Çalışacak Araştırmacılara Öneriler

- Algı farklılığı ve yanılgılarla ilgili çalışmalar çok az olduğundan bu alanda algı farklılığı ve yanılgılara yol açan nedenlerin daha derinlemesine ele alındığı araştırmalar yapılabilir.
- Algı farklılığı ve yanılgılarla ilgili yönetim bilimleri, eğitim bilimleri ve iletişim bilimleri alanlarında karşılaştırmalı araştırmalar yapılabilir.
- Algı farklılığı ve yanılgılarla ilgili Türkiye'de deneysel çalışmalar yapılabilir.
- Öğretmenler için algı farklılığı ve yanılgılarla ilgili uygulamaya dönük bir rehber kitap hazırlanabilir.

1. Öğrenci Katılımcılara Uygulanan Anket

Merhaba,

Bu anket, Yüksek Lisans Tez çalışması için hazırlanmıştır. Bu ankette size özel sorular olmayıp; bütün sorular eğitim ve öğretimde kullanılan kavramlarla ilgilidir. Anketten elde edilen bilgiler sadece araştırmacı tarafından kullanılacaktır. Anketin amacı eğitim ve öğretimle ilgili kavramların algılanması ile ilgili görüş almaktır. Çalışmanın amacına ulaşması için sorulara doğru cevap vermeniz çok önemlidir.

Ayırdığınız zaman ve katkılarınız için teşekkür ederim.

Yaşınız:

Cinsiyetiniz: K E

1. **Bir öğrencinin** *"okuldaki(akademik) başarısı"***nda etkili olan faktörleri önem derecesine göre sıralayınız.**

-öğrenci

-öğretmen

-okul

-ailenin ilgisi

-Ailenin sosyoekonomik düzeyi

-öğrencinin akran grubu

1-…….

2-……..

3-……

4-……..

5-…….

6-……

2. Bir öğrenci olduğunuzu düşünün. Aynı sırada oturduğunuz çok yakın bir arkadaşınız sınav esnasında kopya çekiyor. Siz de bunu fark ediyorsunuz. Kısa bir süre sonra öğretmen de durumu fark ediyor. Öğretmen kopya çektiği iddiasıyla arkadaşınızı suçlarken arkadaşınız, sizi şahit göstererek kopya çekmediğini söylüyor. Ve öğretmene kendisini şikâyet ederse, sizin, kopya çekmediğine dair lehine şahitlik yapacağınızı söylüyor.

Arkadaşınız kendisini korumanız hakkını nereden alıyor?

A.Sizin, zor durumlardan kurtulmak için gerekirse, doğruyu saklayabileceğiniz ve gerçeği değiştirecek birisi olduğunuzu var sayarak

B.Arkadaşınız zor durumlardan kurtulmak için gerekirse gerçeği saklayabilecek ve değiştirebilecek birisi olduğu için

3. Okulun koridorundasınız. Bir öğretmen, bir öğrenciyi karşısına almış, onunla yüksek sesle konuşuyor. Öfkeli, keskin jestler sergiliyor. Öğrenci de gergin, yere bakıyor, kendini tutuyor gibi. Öğretmen, öğrenciyi omzundan tutup sarsarak, onunla konuşurken yüzüne bakması için ikaz ediyor. Öğrenci kendini hafifçe geriye çekiyor. Her an arzu edilmeyen bir şey olacak gibi.

Böyle bir olaya şahit olduğunuzda öğretmen hakkında ne düşünürsünüz?

A. Öğretmenlik becerileri yetersiz, iletişim yeteneğini olmayan, kendini kontrol etmekte zorlanan bir öğretmen

B. Bir öğretmen, koridorda, herkesin görebileceği bir yerde bunları yapıyorsa; o öğrenci böyle konuşulmayı hak edecek bir davranışta bulunmuştur.

4. Bir eğitim-öğretim faaliyetinden hedeflenen sonuç elde edilememiş ve eğitim-öğretimle ilgili ölçme sınavına katılan öğrencilerin çoğunluğu başarısız sayılmıştır. Bu başarısızlığın nedenleri aşağıda verilmiştir. Bu etkenleri, size göre, önemliden önemsize doğru sıralayınız.

-Öğrencilerin doğuştan getirdikleri kapasitenin hedeflenen sonucu elde etmede yetersiz oluşu
-Velilerin, okulda alınan eğitimi evde pekiştirecek bir ortam yaratamaması
-öğretmenlerin eğitim becerilerinin yetersizliği

1-
……
2-
……
3-
……

5. "Çağdaş eğitimi yakalamış" okul algısı oluşturmuş bir kurumun en önemli sayılan dört bileşeni aşağıda verilmiştir. Bu bileşenleri önem sırasına göre sıralayınız.

-*Öğrencinin ihtiyaçlarını karşılamış olmak*

-*Velilerin beklentilerini karşılamış olmak*

-*Öğretmenin eğitim adına isteklerinin yerine getirilmiş olması*

-*Toplumun normatif değerleriyle uygunluk göstermesi*

1-
……
2-
……
3-
……
4……

6. Aday (stajyer) öğretmenlerin ilk yıllara nazaran mesleğinin daha sonraki yılları hakkında aşağıdaki yargılardan hangisi sizce doğrudur?

A.Mesleki başarısı ve bilgisi ilerleyen yıllarla doğru orantılı olarak artacaktır.

B.Mesleki başarısı ve bilgisi ilerleyen yıllarla doğru orantılı olarak artmayacaktır.

C.Mesleki başarısı ve bilgisi ilerleyen yıllarda gerileyecektir.

7. Bir öğretmenin mesleki kalitesi için belirleyici olduğu varsayılan bazı faktörler aşağıda verilmiştir. Size göre önem sırasına göre sıralayınız.

A. Yaş

B.Eğitim (mezun olduğu okul gibi)

C.Cinsiyet

D.Mesleki sertifikalar

E.Sosyal çevresiyle dikkat çekmesi (Oldukça fazla sayıda ikili ilişkilere sahip olması)

1-……

2-……

3-……

4-……..

5-……

8.Öğrenciler arasındaki çatışmayı çözümlemenin en iyi yolu:

A.Daha yüksek bir otoritenin müdahalesi ile çatışmayı kontrol altına almak ve kontrolü sağlamak için bu otorite tarafından teşvik edilmesi

B.Kurallara, prosedür ve ahlaki sorumluluklara öğretmen tarafından vurgu yapılması

C.Söz konusu çatışma taraflarının tam olarak konuyu tartışmalarını sağlamak

D.Kişisel ihtiyaçların ve çatışmayı doğuran değerlerin açık ve tarafsızca tartışılması

9.Sınıf içi disiplin problemi veya öğretmen-öğrenci iletişim çatışması yaşandığında tercih edilebilecek en uygun seçenek aşağıdakilerden hangisidir?

A.Sınıf disiplinini bozan öğrenciye tepki göstermek (ikaz etmek, dışarı çıkarmak gibi)

B. Hem tepki göstermek (ikaz etmek, dışarı çıkarmak gibi) hem sınıf içi kuralları hatırlatmak

C. Önleyici (Kuralların baştan koymak), tepkisel (ikaz vb) gibi teknikler kullanılacağı ve böyle bir problemi gelişmeye fırsat olarak da değerlendirmek

10. Bir eğitim ortamında öğrenciye kazandırılabilecek bazı beceriler aşağıda sıralanmıştır. "İdeal Bir Eğitim Uygulamasında" bu becerilerden hangileri kazandırılmalıdır? Sizce uygun olanları işaretleyiniz.

1-Matematik becerileri kazandırmak

2-Bir spor dalında lisans sahibi yapmak

3-Bir enstrüman kullanmayı öğretmek

4-Hitabet yeteneği kazandırmak

5-Okuma becerileri kazanmak

6-Empati yapabilmek

7-Etkili iletişim becerisi kazanmak

8-Drama yapabilmek

9-İlk yardım becerisi

10-Fotoğrafçılık becerisi

11-Yazma ve yazarlık becerisi

12-Birden fazla yabancı dil öğrenebilme

11.Eğitim- öğretim geleceğinizle ilgili düşünceleriniz ve beklentilerinizle örtüşen seçeneği işaretleyiniz.

A.Şu anki başarım ne olursa olsun eğitim geleceğim belirsizlik içinde ve ne olacağını kestiremiyorum. Başarılı ve mutlu günlerin beni beklediğine dair net bir işaret göremiyorum.

B. Şu anki akademik başarım ne olursa olsun, eğitim geleceğim daha kötü olacaktır. Mutlu ve başarılı günlerim hep geçmişte kaldı.

C. Şu anki akademik başarım ne olursa olsun, eğitim hayatımın ileriki evrelerinde birçok arkadaşımdan daha başarılı olacağım. Daha mutlu ve daha başarılı bir geleceğim olacağını düşünüyorum.

2. Veli Katılımcılara Uygulanan Anket

Merhaba,

Bu anket, Yüksek Lisans Tez çalışması için hazırlanmıştır. Bu ankette size özel sorular olmayıp; bütün sorular eğitim ve öğretimde kullanılan kavramlarla ilgilidir. Anketten elde edilen bilgiler sadece araştırmacı tarafından kullanılacaktır. Anketin amacı eğitim ve öğretimle ilgili kavramların algılanması ile ilgili görüş almaktır. Çalışmanın amacına ulaşması için sorulara doğru cevap vermeniz çok önemlidir.

Ayırdığınız zaman ve katkılarınız için teşekkür ederim.

Yaşınız:

Medeni haliniz: Evli Dul

Cinsiyetiniz: K E

Eğitim durumunuz: İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Yüksek Lisans-Doktora

Çocuklarınızın Sayısı: 0-2 2-4 4-6 6 ve üzeri

1. Bir öğrencinin *"okuldaki(akademik) başarısı"***nda etkili olan faktörleri önem derecesine göre sıralayınız.**

öğrenci

-öğretmen

-okul

-ailenin ilgisi

-Ailenin sosyoekonomik düzeyi

-öğrencinin akran grubu

1-…….

2-……..

3-……

4-……..

5-…….

6-……

2. Bir öğrenci olduğunuzu düşünün. Aynı sırada oturduğunuz çok yakın bir arkadaşınız sınav esnasında kopya çekiyor. Siz de bunu fark ediyorsunuz. Kısa bir süre sonra öğretmen de durumu fark ediyor. Öğretmen kopya çektiği iddiasıyla arkadaşınızı suçlarken arkadaşınız, sizi şahit göstererek kopya çekmediğini söylüyor. Ve öğretmene kendisini şikâyet ederse, sizin, kopya çekmediğine dair lehine şahitlik yapacağınızı söylüyor.
Arkadaşınız kendisini korumanız hakkını nereden alıyor?
A.Sizin, zor durumlardan kurtulmak için gerekirse, doğruyu saklayabileceğiniz ve gerçeği değiştirecek birisi olduğunuzu var sayarak
B.Arkadaşınız zor durumlardan kurtulmak için gerekirse gerçeği saklayabilecek ve değiştirebilecek birisi olduğu için

3. Okulun koridorundasınız. Bir öğretmen, bir öğrenciyi karşısına almış, onunla yüksek sesle konuşuyor. Öfkeli, keskin jestler sergiliyor. Öğrenci de gergin, yere bakıyor, kendini tutuyor gibi. Öğretmen, öğrenciyi omzundan tutup sarsarak, onunla konuşurken yüzüne bakması için ikaz ediyor. Öğrenci kendini hafifçe geriye çekiyor. Her an arzu edilmeyen bir şey olacak gibi.
Böyle bir olaya şahit olduğunuzda öğretmen hakkında ne düşünürsünüz?

A. Öğretmenlik becerileri yetersiz, iletişim yeteneğini olmayan, kendini kontrol etmekte zorlanan bir öğretmen

B. Bir öğretmen, koridorda, herkesin görebileceği bir yerde bunları yapıyorsa; o öğrenci böyle konuşulmayı hak edecek bir davranışta bulunmuştur.

4. Bir eğitim-öğretim faaliyetinden hedeflenen sonuç elde edilememiş ve eğitim-öğretimle ilgili ölçme sınavına katılan öğrencilerin çoğunluğu başarısız sayılmıştır. Bu başarısızlığın nedenleri aşağıda verilmiştir. Bu etkenleri, size göre, önemliden önemsize doğru sıralayınız.
-Öğrencilerin doğuştan getirdikleri kapasitenin hedeflenen sonucu elde etmede yetersiz oluşu

-Velilerin, okulda alınan eğitimi evde pekiştirecek bir ortam yaratamaması
-öğretmenlerin eğitim becerilerinin yetersizliği

1-
……
2-
……
3-
……

5. "Çağdaş eğitimi yakalamış" okul algısı oluşturmuş bir kurumun en önemli sayılan dört bileşeni aşağıda verilmiştir. Bu bileşenleri önem sırasına göre sıralayınız.

-Öğrencinin ihtiyaçlarını karşılamış olmak

-Velilerin beklentilerini karşılamış olmak

-Öğretmenin eğitim adına isteklerinin yerine getirilmiş olması

-Toplumun normatif değerleriyle uygunluk göstermesi

1-
……
2-
……
3-
……
4-
……

6. Aday (stajyer) öğretmenlerin ilk yıllara nazaran mesleğinin daha sonraki yılları hakkında aşağıdaki yargılardan hangisi sizce doğrudur?

A.Mesleki başarısı ve bilgisi ilerleyen yıllarla doğru orantılı olarak artacaktır.

B.Mesleki başarısı ve bilgisi ilerleyen yıllarla doğru orantılı olarak artmayacaktır.

C.Mesleki başarısı ve bilgisi ilerleyen yıllarda gerileyecektir.

7. Bir öğretmenin mesleki kalitesi için belirleyici olduğu varsayılan bazı faktörler aşağıda verilmiştir. Size göre önem sırasına göre sıralayınız.

A. Yaş

B.Eğitim (mezun olduğu okul gibi)

C.Cinsiyet

D.Mesleki sertifikalar

E.Sosyal çevresiyle dikkat çekmesi (Oldukça fazla sayıda ikili ilişkilere sahip olması)

1-…….

2-……..

3-……..

4-……..

5-……

8.Öğrenciler arasındaki çatışmayı çözümlemenin en iyi yolu:

A.Daha yüksek bir otoritenin müdahalesi ile çatışmayı kontrol altına almak ve kontrolü sağlamak için bu otorite tarafından teşvik edilmesi

B.Kurallara, prosedür ve ahlaki sorumluluklara öğretmen tarafından vurgu yapılması

C.Söz konusu çatışma taraflarının tam olarak konuyu tartışmalarını sağlamak

D.Kişisel ihtiyaçların ve çatışmayı doğuran değerlerin açık ve tarafsızca tartışılması

9.Sınıf içi disiplin problemi veya öğretmen-öğrenci iletişim çatışması yaşandığında tercih edilebilecek en uygun seçenek aşağıdakilerden hangisidir?

A.Sınıf disiplinini bozan öğrenciye tepki göstermek (ikaz etmek, dışarı çıkarmak gibi)

B. Hem tepki göstermek (ikaz etmek, dışarı çıkarmak gibi) hem sınıf içi kuralları hatırlatmak

C. Önleyici (Kuralların baştan koymak), tepkisel (ikaz vb) gibi teknikler kullanılacağı ve böyle bir problemi gelişmeye fırsat olarak da değerlendirmek

10. Bir eğitim ortamında öğrenciye kazandırılabilecek bazı beceriler aşağıda sıralanmıştır. "İdeal Bir Eğitim Uygulamasında" bu becerilerden hangileri kazandırılmalıdır? Sizce uygun olanları işaretleyiniz.

1-Matematik becerileri kazandırmak

2-Bir spor dalında lisans sahibi yapmak

3-Bir enstrüman kullanmayı öğretmek

4-Hitabet yeteneği kazandırmak

5-Okuma becerileri kazanmak

6-Empati yapabilmek

7-Etkili iletişim becerisi kazanmak

8-Drama yapabilmek

9-İlk yardım becerisi

10-Fotoğrafçılık becerisi

11-Yazma ve yazarlık becerisi

12-Birden fazla yabancı dil öğrenebilme

11.Çocuğunuzun eğitim- öğretim geleceği ile ilgili düşünceleriniz ve beklentilerinizle örtüşen seçeneği işaretleyiniz.

A.Çocuğumun şu anki başarısı ne olursa olsun, Çocuğumun eğitim geleceği belirsizlik içinde ve ne olacağını kestiremiyorum. Başarılı ve mutlu günlerin onu beklediğine dair net bir işaret göremiyorum.

B. Çocuğumun şu anki başarısı ne olursa olsun, çocuğumun eğitim geleceği daha kötü olacaktır. Mutlu ve başarılı günleri hep geçmişte kaldı.

C. Çocuğumun şu anki başarısı ne olursa olsun, çocuğumun eğitim hayatının ileriki evrelerinde birçok arkadaşından daha başarılı olacaktır. Daha mutlu ve daha başarılı bir geleceği olacağını düşünüyorum.

3. Öğretmen Katılımcılara Uygulanan Anket

Merhaba,

Bu anket, Yüksek Lisans Tez çalışması için hazırlanmıştır. Bu ankette size özel sorular olmayıp; bütün sorular eğitim ve öğretimde kullanılan kavramlarla ilgilidir. Anketten elde edilen bilgiler sadece araştırmacı tarafından kullanılacaktır. Anketin amacı eğitim ve öğretimle ilgili kavramların algılanması ile ilgili görüş almaktır. Çalışmanın amacına ulaşması için sorulara doğru cevap vermeniz çok önemlidir.

Ayırdığınız zaman ve katkılarınız için teşekkür ederim.

Yaşınız:

Medeni haliniz: Evli Bekar Dul

Cinsiyetiniz: K E

Eğitim durumunuz: Lisans Yüksek Lisans-Doktora

Çocuklarınızın Sayısı: 0-2 2-4 4-6 6 ve üzeri

1. **Bir öğrencinin** *"okuldaki(akademik) başarısı"***nda etkili olan faktörleri önem derecesine göre sıralayınız.**

-öğrenci

-öğretmen

-okul

-ailenin ilgisi

-Ailenin sosyoekonomik düzeyi

-öğrencinin akran grubu

1-…….

2-……..

3-……

4-……..

5-…….

6-……

2. Bir öğrenci olduğunuzu düşünün. Aynı sırada oturduğunuz çok yakın bir arkadaşınız sınav esnasında kopya çekiyor. Siz de bunu fark ediyorsunuz. Kısa bir süre sonra öğretmen de durumu fark ediyor. Öğretmen kopya çektiği iddiasıyla arkadaşınızı suçlarken arkadaşınız, sizi şahit göstererek kopya çekmediğini söylüyor. Ve öğretmene kendisini şikâyet ederse, sizin, kopya çekmediğine dair lehine şahitlik yapacağınızı söylüyor.
Arkadaşınız kendisini korumanız hakkını nereden alıyor?
A.Sizin, zor durumlardan kurtulmak için gerekirse, doğruyu saklayabileceğiniz ve gerçeği değiştirecek birisi olduğunuzu var sayarak
B.Arkadaşınız zor durumlardan kurtulmak için gerekirse gerçeği saklayabilecek ve değiştirebilecek birisi olduğu için

3. Okulun koridorundasınız. Bir öğretmen, bir öğrenciyi karşısına almış, onunla yüksek sesle konuşuyor. Öfkeli, keskin jestler sergiliyor. Öğrenci de gergin, yere bakıyor, kendini tutuyor gibi. Öğretmen, öğrenciyi omzundan tutup sarsarak, onunla konuşurken yüzüne bakması için ikaz ediyor. Öğrenci kendini hafifçe geriye çekiyor. Her an arzu edilmeyen bir şey olacak gibi.
Böyle bir olaya şahit olduğunuzda öğretmen hakkında ne düşünürsünüz?

A. Öğretmenlik becerileri yetersiz, iletişim yeteneğini olmayan, kendini kontrol etmekte zorlanan bir öğretmen

B. Bir öğretmen, koridorda, herkesin görebileceği bir yerde bunları yapıyorsa; o öğrenci böyle konuşulmayı hak edecek bir davranışta bulunmuştur.

4. Bir eğitim-öğretim faaliyetinden hedeflenen sonuç elde edilememiş ve eğitim-öğretimle ilgili ölçme sınavına katılan öğrencilerin çoğunluğu başarısız sayılmıştır. Bu başarısızlığın nedenleri aşağıda verilmiştir. Bu etkenleri, size göre, önemliden önemsize doğru sıralayınız.
-Öğrencilerin doğuştan getirdikleri kapasitenin hedeflenen sonucu elde etmede yetersiz oluşu
-Velilerin, okulda alınan eğitimi evde pekiştirecek bir ortam yaratamaması
-öğretmenlerin eğitim becerilerinin yetersizliği

1-
……
2-
……
3-
……

5. "Çağdaş eğitimi yakalamış" okul algısı oluşturmuş bir kurumun en önemli sayılan dört bileşeni aşağıda verilmiştir. Bu bileşenleri önem sırasına göre sıralayınız.

-*Öğrencinin ihtiyaçlarını karşılamış olmak*

-*Velilerin beklentilerini karşılamış olmak*

-*Öğretmenin eğitim adına isteklerinin yerine getirilmiş olması*

-*Toplumun normatif değerleriyle uygunluk göstermesi*

1-
……
2-
……
3-
……
4-
……

6. Aday (stajyer) öğretmenlerin ilk yıllara nazaran mesleğinin daha sonraki yılları hakkında aşağıdaki yargılardan hangisi sizce doğrudur?

A.Mesleki başarısı ve bilgisi ilerleyen yıllarla doğru orantılı olarak artacaktır.

B.Mesleki başarısı ve bilgisi ilerleyen yıllarla doğru orantılı olarak artmayacaktır.

C.Mesleki başarısı ve bilgisi ilerleyen yıllarda gerileyecektir.

7. Bir öğretmenin mesleki kalitesi için belirleyici olduğu varsayılan bazı faktörler aşağıda verilmiştir. Size göre önem sırasına göre sıralayınız.

A. Yaş

B.Eğitim (mezun olduğu okul gibi)

C.Cinsiyet

D.Mesleki sertifikalar

E.Sosyal çevresiyle dikkat çekmesi (Oldukça fazla sayıda ikili ilişkilere sahip olması)

1-…….

2-……..

3-……..

4-……..

5-……

8.Öğrenciler arasındaki çatışmayı çözümlemenin en iyi yolu:

A.Daha yüksek bir otoritenin müdahalesi ile çatışmayı kontrol altına almak ve kontrolü sağlamak için bu otorite tarafından teşvik edilmesi

B.Kurallara, prosedür ve ahlaki sorumluluklara öğretmen tarafından vurgu yapılması

C.Söz konusu çatışma taraflarının tam olarak konuyu tartışmalarını sağlamak

D.Kişisel ihtiyaçların ve çatışmayı doğuran değerlerin açık ve tarafsızca tartışılması

9.Sınıf içi disiplin problemi veya öğretmen-öğrenci iletişim çatışması yaşandığında tercih edilebilecek en uygun seçenek aşağıdakilerden hangisidir?

A.Sınıf disiplinini bozan öğrenciye tepki göstermek (ikaz etmek, dışarı çıkarmak gibi)

B. Hem tepki göstermek (ikaz etmek, dışarı çıkarmak gibi) hem sınıf içi kuralları hatırlatmak

C. Önleyici (Kuralların baştan koymak), tepkisel (ikaz vb) gibi teknikler kullanılacağı ve böyle bir problemi gelişmeye fırsat olarak da değerlendirmek

"Kişiler arası iletişimde çatışmayı çözüm becerisi", "öfke yönetimi" veya "kriz yönetimi" başlıklarıyla ilgili bir eğitime katıldınız mı?

A.Evet B.Hayır

10. Bir eğitim ortamında öğrenciye kazandırılabilecek bazı beceriler aşağıda sıralanmıştır. "İdeal Bir Eğitim Uygulamasında" bu becerilerden hangileri kazandırılmalıdır? Sizce uygun olanları işaretleyiniz.

1-Matematik becerileri kazandırmak

2-Bir spor dalında lisans sahibi yapmak

3-Bir enstrüman kullanmayı öğretmek

4-Hitabet yeteneği kazandırmak

5-Okuma becerileri kazanmak

6-Empati yapabilmek

7-Etkili iletişim becerisi kazanmak

8-Drama yapabilmek

9-İlk yardım becerisi

10-Fotoğrafçılık becerisi

11-Yazma ve yazarlık becerisi

12-Birden fazla yabancı dil öğrenebilme

11.Öğretmenlik becerileriniz ve eğitim felsefenizle ilgili olarak düşünce ve beklentilerinizle örtüşen seçeneği işaretleyiniz.

A. Öğretmenlik becerilerim ve eğitim felsefem, eğitim sisteminin bütün olumsuzluklarına rağmen ilerlemese bile gerilemeyecektir. Zaman zaman duraksamasına karşın ilerlemeye ve gelişmeye devam edecektir.

B. Öğretmenlik becerilerim ve eğitim felsefem, mesleğimin zorlukları ve hizmet içi eğitimin yetersizliğinden ötürü, mesleğimin ilerleyen yıllarında becerilerim körelecek, beklentileri karşılayamayacaktır. Eğitim felsefem ise işlevsizleşecektir.

C.Öğretmenlik becerilerim ve eğitim felsefem, bilimle yakın ilişkilidir. Mesleğimin ilerleyen yıllarında, bütün olumsuzluklara rağmen, eğitim felsefem canlı kalıp beni besleyecek ve öğretmenlik becerilerim gün geçtikçe tecrübemle doğru orantılı olarak artacaktır.

KAYNAKLAR

Akçay, Emrah (2013). ***Külahıma Anlat.*** İstanbul: Destek Yayınları.

Aranson, E.,Timothy D.W., Robin, M.A.(2010). ***Sosyal Psikoloji.*** O. Gündüz (çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Althusser, Louis (2010). ***İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları***. A. Tümertekin (çev.) İstanbul: İthaki Yayınları.

Anık, Cengiz (2016). ***Siyasal İkna.*** İstanbul: Derin Yayınları.

Anık, Cengiz (2014) .***İletişim Sosyolojisi Temel Kavramlar.*** İstanbul:Derin Yayınları.

Ariely, Dan (2012**). *Dürüst Olmamanın Ardındaki Dürüst Gerçek*.** A.Hekimoğlu Gül (çev.) İstanbul : Optimist Yayınları.

Aydın, Betül (1996). ***Benlik Kavramı ve Ben Şemaları.*** İstanbul: M.Ü. A.E.F.Eğitim Bilimleri Dergisi. Sayı: 8 (41-47)

Balcı, A.(1997).***Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler.*** Ankara: Bilgisayar Yayıncılık.

Bişkin, Ferdi (2014*) **Subliminal AŞ.*** Ankara: Elma Yayınevi.

Budak, Selçuk (2005)**Psikoloji Sözlüğü.** Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Cevizci, Ahmet (2010). ***Eğitim Sözlüğü.*** İstanbul: Say Yayınları.

Cevizci, Ahmet (2005). ***Felesefe Tarihi.*** İstanbul: Say Yayınları.

Cüceloğlu, Doğan(2014). ***İnsan ve Davranışı.*** İstanbul:Remzi Kitapevi.

Darıcı, Sefer (2012*). **Subliminal İşgal.*** İstanbul: Destek Yayınları.

Demirel, Özcan (2012). ***Eğitim Sözlüğü.*** Ankara: Payem Akademi Yayınları.

Devran, Yusuf (2010). ***Haber Söylem İdeoloji.*** İstanbul: Başlık Yayın Grubu.

Dolu, Osman (2012). ***Suç Teorileri.*** Ankara: Seçkin Yayınevi.

Draaisma, Douwe(2010). ***Aklın Çıkmazları.*** E. Yücesoy (çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

Duman, Bilal.(2004) ***Attribution Theory"(Katkı=Anlam Yükleme Teorisinin) Öğrenme-Öğretme Sürecinde Öğrencilerin Öğrenilmiş Çaresizliği " Üzerindeki***

Etkisi.[*https://www.yumpu.com/tr/document/view/35623656/1-attribution-theoryakatkaanlam-ya-1-4-kleme-teorisinin-aarenme-*](https://www.yumpu.com/tr/document/view/35623656/1-attribution-theoryakatkaanlam-ya-1-4-kleme-teorisinin-aarenme-) (erişim: 7 Temmuz 2015)

Eren, Erol (2012). ***Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi.*** İstanbul: Beta Basım ve Dağıtım.

Goleman, Daniel .(1999) ***Hayati Yalanlar Basit Gerçekler.*** B. Yanık (çev.) İstanbul: Arion Yayınları.

Güngör, Nazife (2013). ***İletişim Kuramlar ve Yaklaşımla***r. Ankara: Siyasal Kitapevi.

Grunig, James E. (2005) ***Halkla İlişkiler ve İletişim Yönetiminde Mükemmellik***. E.Özsayar (çev.) İstanbul:Rota Yayınları

Haçerlioğlu, Orhan(1997*). **Ruhbilim Sözlüğü.*** İstanbul :Remzi Kitapevi.

Hogg M.A., Vaughan, G.M. (2014). ***Sosyal Psikoloji***. İ. Yıldız,A. Gelmez (çev.) Ankara: Ütopya Yayınları.

Hortaçsu,Nuran (2012). ***En Güzel Psikoloji Sosyal Psikoloji.*** Ankara: İmge Kitapevi.

İnceoğlu, Metin (2011*). **Tutum Algı İletişim*.*** İstanbul: Siyasal Kitapevi.

Kadıbeşgil, Salim. (2003). ***Halkla İlişkilere Nereden Başlamalı.***İstanbul: Mediacat Yayınları.

Karabulut, B.(Ed.)(2014*). **Algı Yönetimi*.*** İstanbul: Alfa Yayınları.

Karasar, Niyazi (2012). ***Bilimsel Araştırma Yöntemi*.** Ankara: Nobel Yayınevi.

Kart Ersoy, Müge. (2004) ***Pozitif Yanılsama ve Psikolojik Sağlık*.** A.Ü. SBF Dergisi. (174-193) http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/456/5169.pdf (erişim :7 Temmuz 2015)

Kaya, Serdar (2012*). **Endokrinasyon ve Türkiye'de Toplum Mühendisliği*.** Ankara :Nirengi Kitap Yayınları.

Kayaoğlu, A. Gökdağ R. Kırel Ç. (2011).***Sosyal Psikoloji-1*.** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Kaynak, Tuğray.(1995). ***Organizasyonel Davranış ve Yönlendirilmesi*.** İstanbul: Alfa Basım Dağıtım.

Kaypakoğlu, Serdar. (2010). ***Kişilerarası İletişim Cinsiyet Farklılıkları Güç ve Çatışma.*** İstanbul: Derin Yayınları

Kızgın, Yıldıray ve Dalgın Taner (2012). ***Atfetme Teorisi: Öğrencilerin Başarı ve Başarısızlıklarını Değerlendirmedeki Atfetme Farklılıkları.*** ZKÜ, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 8, sayı 15. (62-78)

Lazar, Judith (2001). ***İletişim Bilimi.*** C. Anık (çev.)Ankara: Vadi Yayınları.

Leslie, Ian (2014***) Doğuştan Yalancı.*** E. D. Kibaroğlu (çev.)İstanbul: NTV Yayınları.

Mayer, Claudia (2008). ***Yalana Övgü.*** N. Ünver (çev.) Ankara: Phoenix Yayınları.

McQuail D. ve Sven W.(1993) ***İletişim Modelleri.*** M.Küçükkurt (çev.) Ankara:İmaj Yayınları

Milgram, Stanley (2015).***Deney***. M. Olçum ve K. U. Tüfekçi (çev.) İstanbul: Kafekültür Yayınları.

Oskay, Ünsal (2000). ***Kitle Haberleşmesi Teorilerine Giriş.*** İstanbul: Der Yayınları

Özsoylu, Süleyman Çetin. (2007). ***Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma.*** Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Packard, Vance (2007). ***Çaktırmadan İkna.*** G. Aylan (çev.) İstanbul: Mediacat Yayınları

Saydam, Ali (2012). ***Algılama Yönetimi.*** İstanbul: Remzi Kitapevi.

Sennett, Richard (2011). ***Otorite.*** K. Durand (çev.) İstanbul : Ayrıntı Yayınları.

Şimşek A. (Ed.) (2012) ***Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri.***Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Tezcan, Mahmut (1985). ***Eğitim Sosyolojisi.*** Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Tutar, Hasan (1988), ***Simetrik ve Asimetrik İletişim Bağlamında Örgütsel Algılama Yönetimi.*** Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Türk Dil Kurumu. ***Türkçe Sözlük***(1988).Cilt 1.”algı” ,“kültür” Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Uğurlu, Özge, (2008). ***“Halkla İlişkilere Algı Çerçevesinden Bakış”*** , *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi,* 32, ss.145-165.

Yalçınkaya, A. (Ed.) (2014). ***Algılama Yönetimi.*** İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.

Yanbastı, Gülgün (1990). ***Kişilik Kuramları.*** İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Yörükan, Turhan (2000). ***Alfred Adler Bireysel Psikolojisi Sosyal Roller ve Kişilik.*** Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.